

Latvijas Universitāte
Vēstures un Filozofijas Fakultāte
Rietumeiropas un Amerikas jauno un jaunāko laiku vēstures katedra

Vēstures bakalaura studiju programmas
3. kursa studenta
Mārtiņa Marsona
Stud. apl. Nr. mm07019

Politiskā situācija Kongo Demokrātiskajā Republikā (1997.-2008.)

Bakalaura darbs

Darba zinātniskais vadītājs
Doc.,Dr.hist. R. Cerūzis

**Rīga
2014**

Satura rādītājs

Saīsinājumu saraksts.....	3
Anotācija.....	5
Annotation.....	6
Ievads.....	7
Avotu un literatūras apskats	10
1. Atbrīvošanās no koloniālās varas un diktatūras posms (1960-1996).....	15
1.1. Kongo Republikas demokratizācijas neveiksme un Žozefa Mobutu nostiprināšanās (1965-1996).....	16
1.2. Pirmais Kongo karš (1996-1997.): tutsi un hutu cilšu problēma.....	25
2. Otrais Kongo karš (1998-2003):politiskā situācija Lorēna Kabilas varas posmā(1998-2001).....	30
2.1. KDR attiecības ar kaimiņvalstīm:Ugandas un Ruandas intereses.....	34
2.2. Rietumvalstis un ANO miera misija Kongo Demokrātiskajā Republikā (1999-2002).....	37
2.3. Vardarbība Kivu provincēs(1999-2004): ietekme uz sabiedrību.....	43
3. Žozefa Kabilas varas periods(2003-2008).....	48
3.1. ANO un Eiropas Savienības loma situācijas stabilizēšanā KDR(2003- 2008).....	53
Secinājumi.....	61
Izmantoto avotu un literatūras saraksts.....	63
1.Pielikums. Saīsinājumu, personu un ģeogrāfisko vietu skaidrojumi	
2.Pielikums. Kartes	

Saīsinājumu saraksts

- ABAKO** (*Alliance des Bakongo*) - Bakongo alianse
- ADF** (*Allied Democratic Forces*) - Sabiedrotie Demokrātiskie Spēki
- AFD** - Franču Attīstības Departaments
- AFDL** (*Alliance des Forces Démocratiques pour la Libération du Congo-Zaire*) –
Demokrātisko Spēku savienība Kongo-Zairas atbrīvošanai
- ANO DP** - Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības Padome
- ANO** - Apvienoto Nāciju Organizācija
- BDK** - (*Bundu Dia Kongo*) - Mistiskās Kongo Savienība
- CIP** - Centrālā Izlūkošanas Pārvalde
- CNDP** (*National Congress For the Defense of the People*) - Nacionālais Kongress Tautas
Aizsardzībai
- DFID** - Starptautiskais Attīstības Departaments
- DDF** - Demokrātijas Aizsardzības Spēki (Burundi)
- EUFOR** – (European Union Force)
- EUPOL-Kinshasa** - Eiropas Savienības Policijas Misija Kinšasā
- EUSEC** – (*European Union Security Sector Reform Mission*)
- FDLR** (*Democratic Forces for the Liberation of Rwanda*) - Demokrātiskie Spēki Ruandas
Atbrīvošanai
- FNLC** (*Front National pour la Libération du Congo*) - Kongo Nacionālā Atbrīvošanas Fronte
- GRA** (*God's Resistance Army*) - Dieva Pretestības Armija
- JMC** (*Joint Military Commission*) - Kopējā Militārā Komisija
- KDR** - Kongo Demokrātiskā Republika
- LDF** (*Local Defence Forces*) - Vietējie Aizsardzības spēki
- MLC** (*Mouvement pour la Liberation du Congo*) - Kustība Kongo Atbrīvošanai
- MONUC** (*Mission de l'Organisation des Nations Unies en République démocratique du
Congo*) - Apvienoto Nāciju misija Kongo Demokrātiskajā Republikā
- UPDF** (*Uganda People's Defence Force*) - Ugandas Tautas Aizsardzības Spēki
- MPR** - (*Mouvement Populaire de la Revolution*) - Revolucionārā Tautas Kustība
- NRM** - (*National Resistance Movement*) - Nacionālā Pretošanās Kustība
- OAU** (*Organisation of African Unity*) - Āfrikas Vienotības Organizācija
- PSRS** - Padomju Sociālistisko Republiku Savienība

RAL - Ruandas Atbrīvošanas Armija
RCD (*Rally for Congolese Democracy*) – Kongo Demokrātijas manifesti
RPF (*Rwandan Patriotic Front*) - Ruandas Patriotiskā Fronte
SADC (*Southern African Development Community*) - Dienvidāfrikas Attīstības Kopiena
SMI (*Structure Militaire d'Intégration*) – Integrētā Militārā struktūra
SPLA (*Sudan People's Liberation Army*) - Sudānas Tautas Atbrīvošanas Armija
TPD (*Toux pour le paix et le Developpement*) - Kustība Mieram un Attīstībai
UMHK (*Union Miniere du Haut Katanga*) - Augškatangas Raktuvju Savienība
UNDP (*United Nations Development Program*) – ANO Attīstības programma
UNITA (*National Union for the Total Independence of Angola*) - Nacionālā Savienība
Angolas Pilnīgai Neatkarībai
UPC (*Union des Patriotes Congolais*) - Kongo Patriotu Savienība

Anotācija

Bakalaura darba nosaukums ir „Politiskā situācija Kongo Demokrātiskajā Republikā (1997-2008.). Darbā tiek akcentēta politiskā situācija Kongo Demokrātiskajā Republikā (turpmāk: KDR) prezidenta Lorēna Kabilas (1997-2001) un viņa dēla Žozefa Kabilas (2001-2008) pirmajā valdīšanas laikā, sniedzot ieskatu kaimiņvalstu, Rietumvalstu un ANO dalībā KDR notiekošajos procesos.

Darba pirmajā nodaļā tiek aplūkotas Kongo republikas/Zairas izveidošanās pirmajā demokrātijas posmā, spilgtākie notikumi un personības tā laika politikā un republikas sagrāves cēloņi. Apakšnodaļā tiek pētīts Mobutu Sesse Seko diktatoriskais režīms, tā izveidošanās un darbība Aukstā kara laikā, kā arī problēmas, kas saistītas ar šo režīmu, un kuras veicināja Pirmā Kongo kara izcelšanos un režīma krišanu.

Otrajā nodaļā tiek pētīta Kongo Demokrātiskās republikas iekšpolitiskā un ārpolitiskā situācija pēc Lorēna Kabilas nākšanas pie varas. Darba autors pēta Otrā Kongo kara cēloņus, kā arī karojošās puses un to iemeslus dalībai šajā militārajā konfliktā. Bez vietējām valstīm, autors vērš uzmanību arī uz ANO, ASV, Lielbritānijas un Francijas reakciju uz KDR notiekošo. Pētījuma autors apakšnodaļā apskata situāciju KDR austrumu reģionā, īpaši Ziemeļu un Dienvidu Kivu provincēs, ieskicējot arī civiliedzīvotāju stāvokli kara skartajos apvidos.

Trešajā nodaļā tiek apskatīta situācija KDR Žozefa Kabilas laikā un pirmajos divos viņa oficiālās prezidentūras gados (2006-2008). Nodaļā tiek vērtēta ANO miera misija KDR, tās darbības aktivizēšanās un sadarbība ar Eiropas Savienību, kā arī cīņa pret paramilitārajiem grupējumiem KDR austrumu reģionos, noslēdzot ar dumpinieku līdera Lorēna Nkundas sakāvi un aizbēgšanu uz Ruandu 2008. gada beigās, iezīmējot Kivu konflikta pirmās fāzes beigas un situācijas nostabilizēšanos KDR austrumos, kā arī nemieru uzliesmojumu Baskongo reģionā.

Annotation

The name of this Bachelor thesis is "The Political Situation in Democratic Republic of the Congo (1997-2008)". The paper accents the political situation in the Democratic Republic of the Congo (further DRC) during the reign of president Laurent Kabila (1997-2001) and his son Joseph Kabila (2001-2008) giving insight about the participation of the neighbouring, Western countries and UN in the proceses taking place in DRC.

The first chapter deals with the formation of the Congo Republic/Zaire in its first period of the democracy, it looks upon the most prominent events and personalities in the politics of that period and the reasons for the fall of the republic. The sub-chapter looks upon Mobutu Sesse Seko it is followed by the dictatorial regime, its formation and operation during the Cold War as well as the problems connected with it that contributed to the outbreak of the First Congo War and the fall of the regime.

The second chapter explores the Democratic Republic of Congo's domestic and foreign political situation after Laurent Kabila rose to power. The author examines the causes of the Second Congo War, the warring parties and their reasons for participating in this military conflict. In addition to local countries, the author draws attention to the UN, the U.S., British and French reaction to the event in the DRC. The author of the thesis also looks at the situation in the eastern region, especially in North and South Kivu provinces, drawing attention to the humanitarian situation in the war-affected areas.

In the third chapter with the situation in DRC during the reign of Joseph Kabila and during his first two years of presidency. The chapter assesses UN peace keeping mission in DRC, increase in its activity and cooperation with EU as well as its fight against the paramilitary groups in the eastern regions of DRC, ending with the defeat of the rebel leader Laurent Nkunda and his escape to Rwanda in the end of 2008, marking the end of the first phase of the Kivu conflict and the stabilisation of the situation in the east of the DRC, as well as out break of the unrest in the Bascongo region.

Ievads

Kongo Demokrātiskā Republika ir otra lielākā valsts Āfrikā. Tā ziemeļos robežojas ar Sudānu un Centrālāfrikas republiku, austrumos ar Ugandu, Ruandu, Burundi un Tanzāniju, dienvidos ar Zambiju un Angolu, bet rietumos ar Kongo Republiku un Atlantijas okeānu.¹ Kongo upe apjoma ziņā ir otra lielākā pasaulē un līdz ar visām tās pietekām veido 13% no pasaules hidroelektrības potenciāla. Kongo Demokrātiskā Republika ir bagāta ar dimantiem, varu, zeltu, naftu, kobaltu, cinku un citiem materiāliem, tomēr, neraugoties uz to, pēc ANO datiem, KDR ir 167. valsts no 177 pēc labklājības līmeņa. KDR dzīvo 74 miljoni iedzīvotāju, kuri dalās 157 dažādās grupās, no kurām neviena nepārsniedz vairāk kā 6% iedzīvotāju². Daudzas no šīm grupām dzīvo KDR kaimiņvalstīs vai cēlušās no tām, īpaši Tutsi, kas ieceļojuši no Ruandas un Ugandas, vai politisku iemeslu dēļ ieceļojušas KDR, piemēram Ruandas Hutu, kas ļoti ietekmē KDR attiecības ar šīm valstīm arī mūsdienās un ir par pamatu militārām sadursmēm atsevišķos reģionos.

Šī valsts tika izvēlēta par pētījuma objektu tās neparastās situācijas dēļ, lai noskaidrotu kāpēc valsts, kura ir bagāta ar dažādiem derīgajiem izrakteņiem, ir viena no nabadzīgākajām visā pasaulē. Interesi vairo arī tas, ka mūsdienās Latvijas Republikas vēsturnieki tikpat kā nepievērš uzmanību Āfrikas kontinentam, īpaši tām valstīm, kas atrodas Subsahāras reģionā un tur notiekošajiem procesiem.

Bakalaura darbā „**Politiskā situācija Kongo Demokrātiskajā Republikā no 1997-2008. gadam**” autors pievēršas politiskajiem un militārajiem notikumiem valstī, ar kuru Latvijas Republikai nav diplomātisko attiecību, taču ilgtermiņā sadarbība būtu izdevīga mūsu valstij, īpaši ekonomikā. Bakalaura darbs tika veidots, pamatā balstoties uz internetā pieejamajiem resursiem, sakarā ar tēmas specifiku, Latvijas bibliotēkās pieejamo materiālu daudzums bija nepietiekamā daudzumā un bieži ar ļoti virspusīgu informāciju. Veidojot darbu, tika izmantota arī iepriekšējo divu kursdarbu materiālā bāze, kas sastāv no interneta materiāliem - disertācijām, žurnālu rakstiem, kā arī ANO Drošības Padomes un Eiropas Padomju sēžu protokoliem, Human Rights Watch un citu starptautisko cilvēktiesību organizāciju ziņojumiem. Balstoties uz šiem dokumentiem un disertācijām, autoram bija iespēja izpētīt politiskos notikumus KDR gan Aukstā kara beigās, gan Republikas periodā, izanalizēt Kongo konfliktos iesaistīto valstu iemeslus militāras darbības veikšanai, sasaistīt KDR iekšējos procesus ar notikumiem reģionālā līmenī. Darba gaitā, izmantojot ANO un ES dokumentus, ir skaidrāk izprotama šo starptautisko organizāciju un atsevišķu tās dalībvalstu

---

¹ Skatīt 2.pielikuma 1.1.attēlu.

² Ruteere. J. M. „The role of international humanitarian law in civil wars: Third parties and the African experience”, The University of Nebraska-Lincoln, ProQuest, UMI Dissertations, 2006.194. lpp.

darbība un ieinteresētība KDR procesos, sasaucoties ar globālāku kontekstu, piemēram, ASV politikas maiņa pēc 2001.g. terora aktiem vai Lielbritānijas un Francijas savstarpējās attiecības Kongo kontekstā.

Bakalaura darba **mērķis**-izpētīt politisko situāciju KDR, sākot ar Zairas posmu un beidzot ar Žozefa Kabilas nostiprināšanos prezidenta amatā 2008. gadā. Parādīt, kā etniskie konflikti un atsevišķu personu darbība, cīņa par dabas bagātībām un KDR attiecības ar ārvalstīm ietekmē tos procesus, kas vērojami KDR vēl mūsdienās

Otrais Kongo karš tiek dēvēts par „Afrkāņu pirmo pasaules karu”, mēroga un nežēlības ziņā. Daudzi vēsturnieki uzskata, ka tas ir otrais asiņainākais konflikts pēc Otrā pasaules kara un tajā gāja bojā vairāk cilvēku nekā visos līdzšinējos konfliktos pasaulē kopā. Darba autors pievēršas arī laika posmam, kad KDR oficiālais nosaukums ir Zaira un tajā valda Mobutu Sesse Seko, raksturojot viņa valdīšanas periodu. Kā viens no uzdevumiem tiek izvirzīts: izvērtēt Mobutu darbības rezultātā radušās problēmas KDR iekšpolitikā un ārpolitikā, un pamatot to ietekmi uz Otrā Kongo kara cēloņiem. Autors iedziļinās procesos, kas pārņēma KDR Lorēna Kabilas prezidentūras laikā un izraisīja Otro Kongo karu.. Balstoties uz apkopoto informāciju, otrs uzdevums ir: raksturot Otrā Kongo kara norisi un iesaistīto pušu intereses, salīdzināt ASV, Lielbritānijas un Francijas reakciju, pamatot šādas reakcijas iemeslus un parādīt kā šīs valstis iesaistās miera procesā no 1998-2001. gadam. Nemierīgākās provinces KDR ir Ziemeļu un dienvidu Kivu, kas robežojas ar vairākām valstīm, tostarp Ugandu, Ruandu, Burundi, un šis faktors ir nozīmīgs abos Kongo karos, it īpaši otrajā, tāpēc darba autora uzdevums ir: izvērtēt Kivu provinces, kā problemātiskākās visā Otrā kongo karā, un atspoguļot Ugandas, Ruandas un Kinšasas valdību vainu provincēs notikušajās asinsizliešanās.

Atsevišķā nodaļā pētīts laika periods, kad pie varas nostiprinās L. Kabilas dēls Žozefs Kabila, kura sākotnēji piekāpīgā politika ļauj izbeigt Otro Kongo karu, nostabilizēt attiecības ar Rietumvalstīm, kā arī nodrošināt ANO un Eiropas Savienības (turpmāk: ES) darbību situācijas normalizēšanai KDR austrumu provincēs un Baskongo reģiona problemātikai no 2000.-2008. gadam. ANO darbība ir dažādi vērtējama divos laika posmos, kas rada nepieciešamību izpētīt ANO miera misijas Kongo Demokrātiskajā Republikā (turpmāk: MONUC) darbību, analizēt iemeslus, kas traucēja vai uzlaboja misijas vadību.

Kongo Demokrātisko Republiku gandrīz divdesmit gadu vada Kabilu dinastija.Lorēns Kabila bija pirmais Kongo Demokrātiskās Republikas prezidents,tomēr viņa laikā valsts pārdzīvoja nežēlīgāko karu tās pastāvēšanas vēsturē. Viņa dēls Žozefs Kabila panāk miera līgumu un pieturas pie demokrātiskākas politikas, tāpēc bakalaura darba autora uzdevums ir:

salīdzināt Žozefa Kabilas pirmo prezidentūru (2001-2008) ar Lorēna Kabilas varas posmu (1998-2001), izpētīt ANO un ES darbību miera procesa nodrošināšanā KDR.

Avotu un literatūras apskats

ANO Drošības Padomes rezolūcijas. Bakalaura darba ietvaros tiek izmantotas Drošības Padomes rezolūcijas laika ietvaros no 1999.g. līdz 2006. gadam. Būdam starptautiski nozīmīgs dokuments, apstiprināts Drošības Padomē, šis avota veids ir viens no ticamākajiem un sniedz precīzu un punktuālu ieskatu vietējos apstākļos, kā arī tiek dota informācija par ANO spēku stāvokli KDR. Darba autors īpašu uzmanību vērta rezolūcijai nr. 1258, kas ir pirmais dokuments no ANO puses, apliecinot šīs organizācijas ieinteresētību iesaistīties KDR krīzes risināšanā. Rezolūcija nr. 1279, paredz ANO personāla izvietošanu Kongo Demokrātiskajā Republikā un sniedz nozīmīgu ieskatu MONUC misijas sagatavošanas procesā. Nozīmes ziņā īpaša ir rezolūcija nr. 1484, tajā, neraugoties uz ANO DP valdošajām domstarpībām par Irākas konfliktu, tiek apstiprināta MONUC nosūtīšanu uz krīzes pārņemto Bunia pilsētu, kā arī akceptē Multinacionālo spēku izvietošanu operācijas „Artemīda” ietvaros. Šī rezolūcija uzsāka procesu, kas tuvināja ANO un Eiropas Savienību kopējā drošības politikas īstenošanā KDR.

Eiropas Savienības „Vienotās Rīcības” dokumenti. Darba autors izmanto Eiropas Padomes sagatavotās „Vienotās Rīcības” plānus, lai objektīvi varētu iepazīties ar ES organizēto misiju darbību Kinšasā miera un kārtības nodrošināšanai un KDR veiktās Drošības reformas pilnvērtīgai īstenošanai. Svarīga nozīme ir Vienotās Rīcības dokumentam nr. 2005/355/KĀDP, kurā tiek pamatoti ES iemesli iesaistīties dalībai miera misijā KDR, definēti tās pamatuzdevumi un misijas ilgums. Izpētes procesā ļoti nozīmīga bija „Vienotā Rīcība 2005/868/KĀDP, tā ļaujot pierādīt, ka EUSEC DR-Congo, neraugoties uz nopietnu atbalstu policijas un armijas attīstībā, pēc būtības ir civila misija, kā arī balstoties uz norādītajiem datiem par misijas donorvalstīm, ļauj pamatotāk argumentēt Francijas nozīmīgo lomu KDR. Kā īpaši nozīmīgs dokuments ir vērtējams 2007/405/KĀDP, kurā tiek definēti Eiropas Savienības Policijas misijas (turpmāk EUPOL DR Congo) pienākumi, kā arī parādās punkts, kas nosaka ka šī misija var pildīt uzdevumus arī ārpus Kinšasas pilsētas.

”International Crisis group” un Human Rights Watch ziņojumi. „International Crisis Group” ir 1995. gadā izveidota organizācija, kas seko vai sekojuši vairāk nekā 50 militārajiem konfliktiem visā pasaulē sākot no 1995. g. Grupa ir no ANO, ES vai citām starptautiskajām organizācijām neatkarīga organizācija, kas ļauj tiem saglabāt zināmu objektivitāti arī ziņojumos. Darba autors izmantoja šīs grupas ziņojumu par Lorēna Kabilas darbību pirmajos prezidentūras gados, gūstot apstiprinājumu no šī raksta autoriem kā aculieciniekiem par Kabilas dimantu kontrabandas biznesu un Mobutu stila dzīvesveidu. Human Rights Watch

ziņojums par stāvokli Ituri apgabalā Otrā Kongo kara laikā, akcentējot par seksuālās vardarbības problemātiku un bērnu rekrutēšanu militārajos formējumos. Līdzīgi kā „International Crisis group”, arī Human Rights Watch ir neatkarīga organizācija, kas seko līdzī cilvēcības ievērošanai visā pasaulē un dokumentē to pārkāpumus jebkurā valstī. Uz Human Rights Watch ziņojumiem paļaujas arī citas starptautiskas organizācijas, piemēram, Starptautiskais Valūtas Fonds, kurš lemj par starptautisku finansiālas palīdzības piešķiršanu noteiktai valstij.

Literatūra. Darba autors galvenokārt balstījās uz proquest.com zinātnisko disertāciju datubāzi, kurai pieeju ir abonējusi LU, un, šķirojot vairākus desmitus publicēto disertāciju par šo tēmu, autors izvēlējās piemērotākos un darba tēmai atbilstošākos darbus. Strādājot ar šiem darbiem, autors no tur dotajām atsaucēm guva vērtīgus informācijas avotus internetā un norādēm uz darbiem, kuri uz darba rakstīšanas brīdi nav pieejami Latvijas bibliotēkās.

Hambleton. J. A. „*The Lusaka Peace Agreement: Creating a lasting peace or preening the Democratic Republic of the Congo for failure?*” Dalhousie University, ProQuest, UMI Dissertations Publishing 2003. Disertācijas autore plaši aplūko notikumus sākot ar 1997. gadu, ieskicējot Mobutu Režīma beigas. Autore izceļ Lorēna Dezirē politikas maiņu no demokrātijas uz agresīvu nacionālismu un pievēršas Otrā Kongo kara izcelšanās iemesliem un un tā raksturojumam. Autore analizē Lorēna Dezirē slepkavības iemeslus, aplūkojot populārākās teorijas un tās atspēkojot gan pati, gan ar atsauču palīdzību. Piemin Ugandas un Ruandas faktoru, uzsvāru liekot uz politiskiem iemesliem, ekonomiskās intereses pieminot, taču tikai garāmejojot. Jāņem vērā, ka darbs ir tapis Otrā Kongo kara laikā un publicēts gadu pēc kara beigām. J.Hambletonas disertācija ļauj autoram plašāk atspoguļot Otrā Kongo kara iemeslus, kas pamatā tiek izmantots darba otrajā nodaļā par Otro Kongo karu un Lorēna Kabilas valdīšanas laikmetu.

Harmantas. D. C. „*A comparison of Great Power and UN peacekeeping in post-Cold War Africa*”, Georgetown University, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 2009. Disertācijas autors sniedz plašu ieskatu jautājumos par ANO miera misiju KDR. Dažas detaļas, salīdzinot ar ANO DP rezolūcijām, ir neprecīzas, piemēram, minot ANO miera uzturētāju skaitu 2003. aprīlī Bunias pilsētā, kā arī neaplūkojot Irākas kara izraisītās nesaskaņas ANO DP, kas traucēja koordinēt MONUC darbību, tomēr pētījumā šis autors ir devis vērtīgu ieguldījumu. Neraugoties uz dažām neatbilstībām, kopumā D. Harmantas darbs sniedz pārbaudāmu un objektīvu informāciju par Apvienoto Nāciju darbību KDR, sniedzot noderīgas norādes gan

ANO dokumentos, gan minot citus autorus, kuri pētījuši šo tēmu un nākotnē būtu plašāk izpētāmi

Ruteere. J. M. „*The role of international humanitarian law in civil wars: Third parties and the African experience*” *The University of Nebraska-Lincoln, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 2006.* Disertācija, kurā aplūkota etniskā problemātika un KDR iedzīvotāju stāvoklis Otrā kara laikā. Īpaša uzmanība ir pievērsta tutsi un hutu stāvoklim Ziemeļu Kivu, sniedzot ieskatu vēsturē kopš Kongo neatkarības iegūšanas 1960. gadā. Pateicoties autora sniegtajiem avotiem, bija iespējams gūt dziļāku izpratni par kara noziegumiem, kas veikti abu Kongo karu laikā. Bez šīm tēmām, Džoša. Rutēre ir pētījis Ugandas un Ruandas koalīcijas šķelšanos un iemeslus tam. Autors sīki un detalizēti apraksta abu karu cēloņus un miera procesa noslēgšanas ievadu. Dž. Rutēres apkopotā informācija bakalaura darba autoram ļāva iedziļināties KDR pretinieku - Ugandas un Ruandas.- izpratnē par kara iemesliem un gaitu. Autors uzskata, ka Dž. Rutēres atziņas ir nozīmīgas nākotnes pētījumiem Ugandas vai Ruandas problemātikā.

Jackson. S. W. „*War making: Uncertainty improvisation and involution in the Kivu provinces Congo DR, 1997-2002*” *Princeton University, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 2003.* Līdzīgi kā M. Ruteere, arī W. Jackson pēta Kivu provinces stāvokli abu karu laikā, sniedzot ieskatu vēsturē, turklāt autors ir ilgāku laiku uzturējies KDR sākoties Otrajam Kongo karam, spēj rakstīt no aculiecinieka viedokļa piedzīvoto. Pretstatā J. Ruteere, autors uzmanību vērs uz Kivu stāvokli 1. Kongo kara laikā un turienes iedzīvotāju attieksmi pret Ugandas un Ruandas kaujiniekiem un Hutu bēgļiem pēc 1994. gada. S. Jackson darbs ir arī kā aculiecinieka piezīmes, jo autors ir intervējis visām karojošajām pusēm piederīgos, tādējādi maksimāli objektīvi atspoguļojot problēmu. S. Džeksona apkopotās intervijas bakalaura darbā izmantotas galvenokārt otrās nodaļas trešajā apakšnodaļā, par vardarbību Kivu provincēs. S. Džeksons ne tikai izgaismo vardarbības apjomus šajās provincēs, bet ļauj šī darba autoram izcelt etniskās problēmas no vietējā iedzīvotāja skatupunkta, piemēram intervijā ar KDR tutsi taksistu Ruandā, tādējādi padarot autora stāstījumu uzskatāmāku.

Asante. K. M. „*The History of Africa. The Quest for Eternal Harmony*” *Routledge. 2007.* Doktors Molefi Kete Asante ir pasniedzējs Templas Universitātē, kur pēta Afroamerikāņu studijas un Āfrikas studijas. Savā darbā viņš aplūko Āfrikas vēsturi no aizvēstures līdz mūsdienām (2007. g) Būdams afrikānis, Asante spēj sniegt samērā objektīvāku un mazāk eiropiešu skatījumu uz procesiem KDR Pirmā un Otrā Kongo kara laikā, diemžēl, ļoti nepietiekams informācijas daudzums, lai varētu papildināt autora bakalauru. Izsmēlošākā informācija gūstama par Mobutu ēras beigām.

Periodika. Otra datubāze, kura kalpoja kā labs pamats pētījuma veikšanai bija Cambridge Journals online. com, kas ļāva piekļūt Journal of Modern African Studies datubāzei. Caur šo datubāzi autors atrada nozīmīgus rakstus, kas palīdzēja izprast KDR notikumu apmērus un to savstarpējo ietekmi līdz pat mūsdienām.

Paddon. E „*Beyond Creed, Greed and Booty: Conflict in the Democratic Republic of Congo*” *Africa/Volume 80/Issue 02/ May 2010/pp 322-331*. Raksta autore ir viena no Oksfordas Centrālā Āfrikas Foruma līdzdibinātāja un veic nozīmīgus pētījumus Sub-sahāras reģionā, saistītus ar ANO miera misijām. Raksta autore ne tikai sniedz informāciju par KDR konflikta norisi, bet sniedz atsauces uz tādiem Āfrikas jautājumu ekspertiem kā Renē Lemaršānds un franču vēsturnieks Žerārs Purnjē. Emilija Padona, vienīgā no visiem aplūkotajiem autoriem ieskicē ANO iespējamus centienus notušet Ruandas kara noziegumus pret KDR Hutu cilti. Autore izskaidro, kāpēc Lorēns Kabila savas prezidentūras sākumā 1997. g bija noliedzis ANO izpētīt hutu masu apbedījuma vietas - nevēlēdamies kaitēt savam tā laika sabiedrotajam Ruandai, tā rezultātā saasināja attiecības ar Rietumvalstīm. Balstoties uz E. Padonas darbu, bakalaura darba autors spēja papildināt ziņas, ko sniedza jau Hambletona. Papildus tām, autors ieguva norādes uz nozīmīgiem Āfrikas pētniekiem no franču vēsturnieku vidus Žerāru Purnjē un Renē Lemaršānu, kuru pētījumus varēs izmantot tēmas attīstīšanai nākotnē.

Cumming. D. G „*Burying the hatchet? Britain and France in the Democratic Republic of Congo*”. *School of European Studies, Cardiff University. The Journal of Modern African Studies/Volume 49/issue 04/ 2011/pp 547-573*. Kārdifas Universitātes profesors, kurš specializējies Eiropas Nevalstisko organizācijās un attīstības politikā, sniedz vērtīgu pārskatu par bijušo koloniālo lielvaru Lielbritānijas un Francijas attiecībām Kongo Demokrātiskajā Republikā, par abu pušu nostādnēm Otrā Kongo kara laikā un kopējo politiku, realizējot EUPOL misiju Kinšasā. Autors vairāk uzmanību velta Francijas pozīcijai, sīkāk nekommentējot Lielbritānijas saistību ar Ugandu un Ruandu. Raksta autors vairāk pievēršas KDR situācijai pēc prezidentālajām un parlamentārajām vēlēšanām KDR 2006. gadā, vienlaikus parādot zināmu viedokļu nesakritību Lielbritānijas un Francijas starpā. Gordona Kaminga darbs īpaši nozīmīgi ietekmēja pētījumu par Rietumvalstīm, galvenokārt - pēckara KDR un Žozefa Kabilas laikā. Pateicoties šim rakstam, bakalaura autors guva norādes par Eiropas Savienības lomu KDR iekšlietu struktūru apmācībā un civilajās misijās.

Denis. M. Tull: „*Troubled state: building in the DR Congo: The challenge from the margins*”, *Journal of Modern African Studies, 48, 4, Cambridge University press, 2010, 643-661. lpp.* Raksta autors pēta un analizē laika posmu no 2006.-2008. gadam Žozefa Kabilas

nostiprināšanos un viņa veiktās reformas KDR, sākot ar valdības sastādīšanu un beidzot ar pretrunīgi vērtēto Decentralizācijas reformu, kam vajadzēja atvieglot nodokļu slogu, bet kas patiesībā sarežģīja stāvokli KDR provincēs. D. Tull atspoguļo krīzes situāciju Kivu provincē, analizējot tās galvenos nemiera cēloņus un pievēršas jaunai konflikta zonai, Bakongo reģionam, izklāstot situāciju laikā no 2005.-2008. gadam. Raksta autors sniedz plašu informāciju par Kabilas un reģionālo valdību darbu, to argumentēti kritizējot. Pētījumā par politisko situāciju KDR, balstoties uz Tullu, autors aplūkoja situāciju relatīvi mierīgajā Baskongo provincē; iemeslus, kas lika tai kļūt par vēl vienu problemātisku reģionu KDR

Reyntjens. F „*The privatisation and criminalisation of public space in the geopolitics of the Great Lakes Region*” *The Journal of Modern African Studies*, Vol. 43, Issue 04, December 2005, pp 587-607. Autors apraksta 2. Kongo kara dalībnieku iemeslus un intereses cīnīties KDR. Ieskicēta Zimbabves, Angolas un Namībijas situācija un to attiecības ar KDR. Līdz Lusakas līguma parakstīšanai, tāpat analizēta Ruandas un Ugandas nostāja, gan kopēji, gan atsevišķi, ekonomiskā ieinteresētība un abu valstu konflikta sākums. Raksta autora aplūkotā informācija ļāva bakalaura darbā minēt pierādījumus Ugandas un Ruandas ekonomiskajai ieinteresētībai, uzrādot datus par minēto valstu ekonomisko augšupeju Otrā Kongo kara laikā, balstoties uz KDR resursu izmantošanu. Tādējādi bija iespējams pilnvērtīgāk analizēt Otrā Kongo kara norisi ne tikai no militāriem aspektiem.

Balstoties uz pētījumā izmantoto avotpētniecības un historiogrāfijas īpatsvaru jāsecina, ka darbs ir jaukta rakstura avotpētniecisks. Autors izmanto historiogrāfisko literatūru, itostarp disertācijas un periodiku. Avoti, kā ANO DP rezolūcijas un EP „Vienotās Rīcības” dokumentācija tiek izmantoti atsevišķās nodaļās par ANO misijas darbību un ES iesaistīšanos KDR miera nodrošināšanā, citās nodaļās mijoties ar disertāciju analīzi.

1. Atbrīvošanās no koloniālās varas un diktatūras posms (1960.-1996.)

Beļģu Kongo, tāpat kā pārējā Āfrikā 20. gs. 50.-60.g. arvien plašāk izplatās idejas pēc neatkarības no Rietumvalstīm. 1950.g. sākumā Beļģija atradās divējādā situācijā. No vienas puses, Beļģija bija parakstījusi ANO hartu, kas paredzēja pašnoteikšanās tiesības visām valstīm un ASV un PSRS izdarīja spiedienu uz Beļģiju. No otras puses - Beļģija bija cietusi no Nacistu okupācijas un skaitījās Sabiedroto valstu pusē, Rietumvalstīm, piemēram, Lielbritānijai un Francijai, kuras pašas bija koloniālās lielvaras, nebija iebildumu. Viena no pirmajām oficiālajām kustībām, kas iestājas par pilnīgu neatkarību Beļģu Kongo ir Bakongo Aliance (turpmāk: ABAKO), kas jau 1956.g. prasa atzīt Kongo kā autonomu reģionu federāciju. Tās dibinātājs un līderis bija Žozefs Kasavubu, pirmais Kongo prezidents no 1960.-1965.g. Bez Kasavubu, īpaši ievērojams sabiedriskais un politiskais darbinieks cīņā par Kongo neatkarību ir Patriss Lumumba. Viens no nedaudzajiem izglītotajiem afrikāņiem, kurš 1955. g bija iestājies Beļģijas Liberālajā partijā un, strādādams par žurnālistu Leopoldvillā (tagadējā Kinšasā), viņš par aktīvu aģitāciju pret koloniālo varu tiek apcietināts. 1957. g izlaists no cietuma, P. Lumumba dibina „Nacionālo Kongo iedzīvotāju kustību”, kas tāpat kā ABAKO ir pret beļģu varu. Par to viņu apcietina, taču aģitāciju viņš turpina no cietuma kameras. 1959. g vietējās reģionālajās vēlēšanās „Nacionālā Kongo iedzīvotāju kustība” iegūst pārliecinošu uzvaru, tā līdzinoties notikumiem Ganā, kur neatkarības kustības līderis Kwame Nkruma arī atradās ieslodzījumā brīdī, kad viņa partija triumfē. Tikmēr ABAKO gūst pārsvaru Leopoldvillā, Stenlijvillā un Lejas Kongo daļā. Tās straujā popularitāte satrauc beļģu varas iestādes un tās aizliedz ABAKO darbību. Šis aizliegums rada haosu un izraisa protestus un nekārtības 1959. g 4.-7. janvārī Leopoldvillā un Stenlijvillā 12. janvārī. Šie nemieri un cilšu nesaskaņu radītie pilsoņu kara draudi, piemēram Katangas provincē, lika beļģiem meklēt izglītotu politiķi vietējo vidū, kurš spētu saglabāt valsts vienotību un novērst spriedzi. Tādu viņi neatrada, jo beļģu ieturētās izglītības politikas dēļ, kas liedz vietējiem melnādainajiem iegūt augstāko izglītību līdz pat 1954. g nebija neviena Kongo afrikāņa, kurš būtu guvis izglītību kādā no Eiropas universitātēm. Rezultātā, Kongo nebija izveidojusies pieredzējusi un izglītota vietējā politiskā elite, no kuras vidus varētu nākt piemērots kandidāts, valsts teritoriālās vienotības glābšanai un nemieru likvidēšanai. Lumumbu un Kasavubu uzskatīja par politiski bīstamiem, tāpēc viņu kandidatūras pat netika apsvērtas. Nemieri Leopoldvillā un Stenlijvillā, kā arī citur valstī to izpausmēs sāka līdzināties partizānu karam, tāpēc Beļģu valdība pieņem lēmumu 1960. g sākumā no 11.-28. janvārim Briselē rīkot sarunas ar dažādu Kongo partiju pārstāvjiem par neatkarības piešķiršanu. Sarunu laikā tiek atbrīvots arī P. Lumumba. Beļģi piekrīt Kongo prasībām pēc neatkarības, tomēr ar noteikumu, ka jābūt 5

gadu pārejas periodam. Šāds solis rada jautājumu, kādēļ Beļģija, kas bija aktīvi cīnījies pret nacionālajām kustībām, tagad pieņēma šādu lēmumu. ASV afroamerikāņu vēsturnieks un filozofs Molefi Kete Asante savā darbā „The History of Africa. The Quest for Eternal Harmony” raksta, ka nekas tā nešokēja afrikāņu sabiedrību, kā šis beļģu gājiens. Viņš min, ka daži domāja, ka beļģi šādi rīkojās, labi zinādami, ka vietējie nav sagatavoti valsts vadīšanai. Tā bija politiska spēle, kurā afrikāņi centīsies izveidot valsts pārvaldi, to veiks nesekmīgi un beigās lūgs beļģu palīdzību³. Līdzīgi domā T. E. Vadney grāmatā „The World Since 1945”, kur izklāsta kādēļ beļģiem bija izdevīgi izšķirties par šādu soli. Kongo nebija izglītotas politiskās elites, tās vietējie līderi nevarētu nostabilizēt valsti, kolīdz viņi to saprastu, viņi vērštos pie beļģiem pēc palīdzības un Brisele palīdzētu, ar noteikumu, ka tās raktuvju kompānijām, kas darbojās ar dabas resursiem bagātajā Katangā, tiks piešķirtas dažādas ekonomiskas privilēģijas. Tā beļģi ātri un efektīvi izveidotu neo-koloniālu sistēmu⁴ Tomēr, ja Asante priekšplānā vērš beļģu politisko ieinteresētību Kongo paturēšanā kā koloniju, tad Veidijs akcentē ekonomisko faktoru - neierobežotu Kongo derīgo izrakteņu un mežu resursu izmantošanu. Pēc šī jautājuma izlemšanas tiek nospriests, ka jaunās Kongo valsts valdības vēlēšanas notiks 1960.g. 22. maijā. Pirmajās demokrātiskajās vēlēšanās Kongo uzvaru gūst Patrisa Lumumbas pārstāvētā Nacionālā Kongo iedzīvotāju kustība. Līdz ar to P. Lumumba kļūst par Kongo Republikas premjerministru, savukārt ABAKO līderis P. Kasavubu tiek ievēlēts par Kongo prezidentu. Jāpiezīmē, ka šajā brīdī ir izveidojusies unikāla situācija, jo uz kartes parādās divas valstis ar vienādiem nosaukumiem. Par Kongo Demokrātisko Republiku dēvē arī valstisku veidojumu vidus Kongo reģionā, bijušo franču koloniju, kurai tiek piešķirta neatkarība 1960. g. augustā, tomēr tā jau no sākuma ietur kursu Padomju Savienības virzienā un par savu valsts iekārtu izvirza „Zinātnisko Sociālismu”. Tāpēc tagad, lai abas valstis atšķirtu, pirms to nosaukumiem liek galvaspilsētu nosaukumu. Bijusī Beļģu Kongo tagad pazīstama arī kā Leopoldvillas Kongo, savukārt bijusī franču kolonija - Brazavillas Kongo.

1. 1. Kongo Republikas demokratizācijas neveiksme un Žozefa Mobutu nostiprināšanās (1965-1996)

30. jūnijs sacēla īstu vētru visā Kongo. Pirmoreiz kopš 18. gs. Kongo Demokrātiskā republika atkal varēja būt patstāvīga un noteikt savu politisko likteni, neraugoties uz to, ka valstī arvien bija spēcīga beļģu dominance. Katoļu un protestantu misionāru skolas bija galvenās izglītības nodrošināšanas organizācijas. Valsts civilajā pārvaldē strādā gandrīz $\frac{3}{4}$

³ Asante. K. M „The History of Africa. The Quest for Eternal Harmony. Routledge, Chapman and Hall, 2007. g., 311. lpp.

⁴ Vadey. E. T „The World since 1945. Third Edition”, Penguin Books, 1999. g. 246. lpp.

beļģu, lielākoties augstākajos amatos, kamēr afrikāņiem ir zemākie amati. Arī armijā un žandarmērijā ir liels balto virsnieku skaits. 1960. g. 5. jūlijā sākās sacelšanās pret beļģu virsniekiem, kas pāraug grautiņos pret eiropiešiem visā Kongo, it īpaši Leopoldvillā, kur lielākā daļa iedzīvotāju bija beļģi, aptuveni 90'000, tāpēc Brisele steidzīgi nosūta 25'000 vīru lielu gaisa desanta brigādi, lai izglābtu savus pilsoņus. Tā rezultātā Kongo armija tiek „attīrīta” no baltajiem virsniekiem. Savukārt no valsts aizbrauc gandrīz visi Beļģijas pilsoņi. Tikmēr 11. jūlijā Katanga (vēlākā Šabas provinces centrālā pilsēta) paziņo par atdalīšanos no Leopoldvillas vadītās Kongo Demokrātiskās republikas. Par tās prezidentu ir ievēlēts rietumnieciski noskaņotais Moiše Čombe. Viņu Patrisa Lumumbas valdība dēvēja par beļģu raktuvju kompānijas „Union Miniere” aģentu, kurš dumpi sarīkoja ārzemju kompāniju interesēs. Apvainojumi, vismaz daļēji, ir pamatoti, jo Katangā bija izvietoti ap 6000 beļģu armijas kareivju, kuri piedalījās apvērsumā. Province ir bagāta ar varu, urānu, kobaltu, zeltu, dimantiem un citiem minerāliem, kuri interesēja beļģus un piesaistīja arī ASV augošās intereses. Šāds notikumu pavērsiens jaunajai valstij bija īpaši sāpīgs, jo, ņemot vērā resursu bagātību un daudzveidību, tā bija viens no republikas balstiem. Tāpēc 12.-13. jūlijā viņš lūdz palīdzību ANO. Drošības padome sankcionē ANO karaspēku (kurā iekļauti kontingenti arī no Nigērijas, Ganas un Etiopijas) veikt intervenci Kongo. 14. jūlijā pirmie ANO spēki ierodas Katangā. Tomēr tas nesniedz panākumus un Patriss Lumumba saprot, ka separātiskā Katangas province būtu vieglāk izmantojama Rietumu, bet it īpaši ASV mērķiem, tāpēc arī kaujas nerada acīmredzamu situācijas uzlabošanos, jo pēc ANO pieprasījuma 13. jūlijā, Beļģija neatvilka savus spēkus no dumpīgās provinces.

Tā paša gada augustā Lumumba vērsās pie PSRS, lai lūgtu tai militāru un tehnisku palīdzību, īpaši lidmašīnas un kravas mašīnas, lai varētu mobili pārvadāt karavīrus. Šī lūguma dēļ viņš zaudē vispārēju Rietumvalstu atbalstu, turklāt ASV viņu sāk uztvert kā draudu. Tā rezultātā prezidents Kasavubu un pulkvedis Žozefs Desirē Mobutu, piespiež Lumumbu atkāpties no amata, viņa vietā ieceļ rietumnieciskāko Mobutu. Līdz ar to tiek apturētas PSRS cerības caur Lumumbu turpināt palielināt savu ietekmi šajā reģionā. Kaut arī Lumumba bija atkāpies, Vašingtonā bija bažas, ka viņa virzienu turpinās citi politiķi. Piemēram Antuāns Gizenga, tuvs Lumumbas sabiedrotais, 1960. g. beigās Senlijvillā nodibina režīmu, kas ir propadomiski noskaņots, un kaut arī tas noturas neilgu laiku, iespaido arī citus reģionus un valstis, piemēram, Brazavillas Kongo, kas 1965. g. nodibina attiecības ar Padomju Savienību un turpmāko politiku orientē tikai uz PSRS. Lumumba bija populārākais politiķis visā Kongo tautā. Viņš nebija izteikti orientēts uz PSRS, jo sākotnēji uzturēja sakarus tikai ar Rietumvalstīm. Tas, ka viņš meklēja Maskavas palīdzību, liecina, ka viņš bija gatavs jebkuriem līdzekļiem apturēt Katangas atdalīšanos, kas būtu ekonomiska katastrofa visai

Kongo republikai, un censtos atsvabināties no koloniālā mantojuma. 14. septembrī Džozefs Mobutu sarīko apvērsumu, kura laikā arestē Lumumbu, viņa vietā amatā ieceļot Kasavubu. Veidijs un vēl vairāki vēsturnieki min, ka CIP bija aktīvi piedalījusies Lumumbas astādināšanas un aresta organizēšanā. Kaut arī Lumumba no aresta izbēg, viņu notver 1960. gada nogalē 1. decembrī. Tajā pat laikā PSRS oficiāli apsūdz ASV Lumumbas aresta organizēšanā un nekavējoties prasa viņa atbrīvošanu.

7. decembrī tiek sasaukta Drošības Padomes sapulce, lai lemtu par PSRS prasībām atbrīvot Lumumbu un atbrūņot Mobutu. Tikmēr Mobutu atbalstītāji paziņoja, ka „sagūstīs visus beļģus un dažiem no viņiem nocirtīs galvas”⁵. Tomēr 14. decembrī Drošības padome ar 8 balsīm pret un 2 par noraida Maskavas priekšlikumus, tikmēr PSRS uzliek veto ASV priekšlikumam palielināt ANO ģenerālsekretāra pilnvaras.⁶

Interesanti ir tas, ka Mobutu pēc šīm akcijām nearestē un, tieši otrādi, viņu 1961.g. paaugstina ģenerālmajora pakāpē atkal atjaunotais prezidents Kasavubu. 1961.g. 17. janvārī tiek ziņots, ka Lumumba ticis nošauts bēgšanas mēģinājumā. Tomēr 2002.g. Beļģija atvainojās Kongo un uzņēmas morālu atbildību par Lumumbas slepkavību. No dokumentiem bija zināms, ka nošaušanu izpildīja beļģu kareivji.

Pēc Lumumbas nāves ir uzskats, ka to organizēja CIP. Amerikāņiem bija gana daudz iemeslu, lai nogalinātu Lumumbu. Nav pierādījumu, ka tā laika ASV prezidents Džons. F. Kenedijs būtu devis pavēli nogalināt Lumumbu, tomēr izmeklēšanā bija noskaidrots, ka CIP direktors Alans Dalless sankcionē šāda veida plāna izveidi un izpildi. Plāns paredzēja, ka CIP piegādā indīgās vielas un citus slepkavībai nepieciešamus instrumentus noteiktā stacijā Kongo. Tomēr Lumumbas slepkavība apsteidza amerikāņu plānus. Senāta komisijas veiktajā izmeklēšanā tika pierādīts, ka CIP nekādā veidā nebija iesaistīta Lumumbas slepkavībā.

Vajdens norādā, ka jebkurā gadījumā, tas bija ASV interesēs, lai Lumumba „pazustu no skatuves”. Padomju Latvijā iznākošais žurnāls „Zvaigzne” savā numurā 05.05.1985. raksta, ka slepkavības plāns pret Lumumbu dzima pēc tam, kad Lumumba 1960.g. jūlijā bija apmeklējis Vašingtonu. CIP priekšnieks Alans Dalless bija nosaucis viņu par Kastro vai vēl sliktāku. Toreizējais ASV valsts sekretārs Duglass Dilons, 1975.g. liecināja, ka dažas dienas pēc Lumumbas aizbraukšanas, kādā Pentagona apspriedē ticis cilāts jautājums par Lumumbas nogalināšanas iespēju⁷. 1960.g. septembrī CIP rezidents Leopoldvillā saņem pavēli sākt sagatavot Lumumbas novākšanu. Bija paredzēti divi varianti - noindēšana un nošaušana,

⁵ Azrui. A. A. „General History of Africa. VIII edition. Africa since 1955”, UNESCO, Paris, 1999, 312. lpp.

⁶ Ntalja. N. G. „The Kongo. From Leopold to Kabila. A People's history”, Zed Books, 2002. 147. lpp.

⁷ „CIP pret Lumumbu”, „Zvaigzne” Nr. 9 1986. <http://www.periodika.lv/#searchResults:simpleQuery=CIP%20pret%20Mobutu>

(skatīts 24. 04. 2014)

beigās paliekot pie otrā varianta. Tas tika pasniegts tā, ka Čombe bija tas, kurš nogalinājis Lumumbu, tātad tā bija savstarpēja Kongo politiķu izrēķināšanās. Tiesa, ne visi Rietumos pieturas pie šīs versijas. Lai arī vairākums uzskatīja, ka tur ir skaidri jaušams CIP pirksts, tomēr daļa preses izdevumu, piemēram latviešu trimdas izdevums „Tilts” 1961.g. 1. aprīļa numurā tiek pausts viedoklis, ka slepkavību sarīkojuši komunisti, lai „tādējādi izmantotu katru rietumnieku kļūdu”⁸. Izvērtējot avotus gan rietumu presē, gan latviešu periodikā un literatūrā, ir pamats ticēt tam, ka Lumumbu nogalināja ar CIP ziņu, jo pēc Kubas raķešu krīzes un situācijas saasināšanās Indoķīnas puslā, ASV valda pastiprināta spriedze par komunisma briesmām. Vēl arvien bija spēkā t.s. Domino teorija, ko 50. gados izvirzīja politiskie un militārie līderi. Saskaņā ar Domino teoriju, ja viena valsts kritīs komunismā, tad tas izraisīs tādu pašu efektu uz pārējām reģiona valstīm, kuras, līdzīgi kā rindā sastādīti domino kauliņi kritīs pēc viena grūdienu.⁹

Pēc Lumumba nāves Vašingtona saprata, ka politika Katangas sakarā ir jāmaina, jo nemieru turpināšanās būtu izdevīga tikai Padomju Savienībai. Tāpēc ANO karaspēks 1963.g. piespieda Čombi doties trimdā uz Rodēziju, vēlāk Spāniju, līdz 1964.g. viņš tiek iecelts par premjerministru un atgriežas Kongo, kur tiek gāzts 1965.g. Mobutu apvērsuma rezultātā.

Žozefs Dezirē Mobutu jeb vēlāk Mobutu Sese Seko bija Kongo (no 1971.g. Zairas) prezidents. Viņa režīms ilga vairāk kā 32 gadus. Viņš bija neapstrīdēts valsts saimnieks, kā viņu tēlaini apraksta Trinidadas izcelsmes britu rakstnieks Vidiahars Surjaiprasads Naipau: „Mobutu bija liels vīrs. Jaunais Kongo karalis un īstens karaļa Leopolda mantinieks, saimnieks pār valsti un tās resursiem”¹⁰, pierādot, ka viņš Kongo var padarīt par savu īpašumu, 1971.g. viņš maina valsts nosaukumu, pārdēvējot to par Zairu, izdāļā valsts īpašumus un vērtības saviem radiniekiem, draugiem un citām pietuvinātām personām.

Mobutu režīms nostiprinās pamazām un 1965.g. 24. novembrī viņš kļūst par Kongo prezidentu. ASV bija pārliecināta, ka Čombes vadībā situācija Kongo stabilizēsies un nenotiks nevēlama nosliekšanās uz PSRS pusi. Čombe neattaisnoja uz sevi liktās cerības, jo 1964.g. sākās t. s. „Simba dumpis”. Simba no svahili valodas nozīmē „lauva”. Īsā laika periodā viņu armija ieņēma gandrīz 2/3 no visas Kongo. Viens no dumpja vadītājiem bija Pjērs Mulele, bijušais izglītības ministrs Patrisa Lumumbas vadībā, kreisi orientēts pēc politiskās pārliecības un apmācīts Ķīnā. 1964.g. nemiernieki ieņēma Stenlijvillu un Čombe ir spiests lūgt ASV un Beļģijas palīdzību nemieru apspiešanā. To pastiprināja ziņas, ka nemiernieki bija

---

⁸ „Kongo”, Tilts, Nr 40-41. 1961. g. <http://www.periodika.lv/#searchResults:simpleQuery=Tilts%20Kongo>(skatīts: 24. 04. 2014.)

⁹ Boulet. W. B „Geopolitics and Globalization in the Twentieth Century” Reaktion Books, 2001. g 204. lpp.

¹⁰ Natalya. N.G.,140. lpp.

saņēmuši par ķīlniekiem vairākus desmitus eiropiešu un amerikāņu un draudēja tos nogalināt. Ap 60 ķīlnieku tika nogalināti, tomēr septembrī ar Beļģu armijas palīdzību dumpis tika apspiests. Šādi Čombe zaudēja savu prestižu, ļaujot ārzemniekiem iejaukties Kongo lietās, turklāt ASV pārliecinājās, ka Čombe kā prezidents neder, lai varētu nodrošināt amerikāņu intereses.

Mobutu valsts bija tipisks Aukstā kara produkts. Kā jau šī darba autors min, Mobutu režīms bija ASV atbalstīts. Bijušais franču diplomāts Ēriks Rolē paskaidro, ka vispārējs haoss vai neparastas personības pie varas, kā piemēram Nāsers Ēģiptē, Fidels Kastro Kubā, Kvamme Kvruma Ganā un Patriss Lumumba nodarīja kaitējumu brīvās pasaules interesēm¹¹. Lai šādu kaitējumu novērstu, Trešajā pasaulē bija nepieciešams, lai pie varas atrodas tik spēcīgi vīri kā Mobutu. Rolē paskaidro arī „spēcīga vīra” definīciju: viņam jābūt inteligentam, viltīgam un pievilcīgam tautas masām, neatkarīgam no nekontrolējamu valdību koalīcijām vai tieši otrādi - vienisprātis ar tām, lai novērstu nesaprašanos ar ārzemju atbalstītājiem. Mobutu, t.s. Pirmās krīzes laikā, lieliski atbilda visām šīm prasībām. Viņa aktīvā darbība pret Lumumbu, Simbu dumpiniekiem un Katangā radīja amerikāņiem iespaidu, ka tieši viņš būs piemērotākais kandidāts Kongo vadīšanai. Tāds viņš bija līdz 90. gadu sākumam, kad viņu pameta bijušie sabiedrotie un valsts ieņēma etnisko sadursmju un nemieru haosā.

Žozefs Dezirē Mobutu bija dzimis 1930. gadā provincē pie Ekvatora. Bērnībā viņu nevaldāmā rakstura dēļ izmeta no Katoļu misionāru skolas un viņam nebija vidējās izglītības. Tādēļ viņam bija jāiet dienestā un no 1950.-1957.g. viņš dien vienā no lielākajām beļģu militārajām bāzēm Katangā. Pateicoties savam intelektam, jaunietis uzkalpoja līdz seržanta pakāpei. Pēc dienesta viņš strādā par žurnālistu beļģu avīzē „Actualites Africaines”, paralēli darbojoties kā beļģu izlūkošanas dienesta aģents. 1958. g. viņš dodas uz Beļģiju „sociālā darbā”, kaut patiesībā viņu sūta uz apmācībām Izlūkošanas dienestā. Viņš bija viens no pirmajiem Kongo iedzīvotājiem, kurš ierodas Eiropā.

1959. g. Briselē ierodas Patriss Lumumba, kura iepazīstināšanu ar pilsētu uztic Mobutu. Šajā laika periodā rodas draudzība starp abiem vīriem. Tā bija tik sirsnīga, ka Lumumba Mobutu uztver gandrīz kā jaunāko brāli. Pateicoties draudzībai, Lumumba ieceļ Mobutu par jaunāko ministru savā ofīsā, kaut arī viņš bija saņēmis informāciju, ka draugs ir beļģu izlūkošanas dienesta aģents. Lumumba tam nenotic un pieļauj otro kļūdu pēc satuvināšanās ar Mobutu, triju nedēļu laikā pēc iesaistīšanās karadarbībā Katangā. Mobutu tiek iecelts par bruņoto spēku štāba komandieri un nosūtīts uz Dienvidkasai provinci, cīņā pret

---

¹¹Ntalya N.G,143. lpp.

separātistiem, tur notikušo zvērību dēļ, stipri cieta Lumumbas starptautiskā reputācija, kaut gan notikumi risinājās Mobutu iniciatīvas rezultātā.

1965.g. 24. novembrī Mobutu vadībā armija pārņēma varu valstī. Viņš šajā laikā jau bija kļuvis par populārāko politiķi, tāpēc tas tika pasniegts kā tautas atbalstīts dumpis, lai izbeigtu politisko nestabilitāti un krīzi. Mobutu galvenais solījums bija nodrošināt mieru valstī, kas jau 5 gadus bija ieslīgusi pilsoņu karā. Turklāt Rietumvalstis neapmierināja 1965.g. oktobrī Āfrikas Vienotības Organizācijas kongresā prezidenta J. Kasavubu solījums pēc iespējas ātrāk repatriēt baltos algotņus no Kongo. Tas īpaši nepatika ASV un Beļģijai, tāpēc Mobutu viņiem bija vajadzīgs, lai Kasavubu tiktu nomainīts. Attiecībās ar savu bijušo Metropoli Beļģiju, Kongo bija sarežģītā situācijā. Sarunas par zemes gabaliem, ko pēc 1960.g. Beļģija bija piesavinājusies savu kompāniju labā, nonāca strupceļā. Pro-beļģiski noskaņotais premjerministrs M. Čombe nekādi nevarēja atrisināt situāciju, savukārt, jau pie varas esošais Mobutu baidījās, ka atklātībā varētu nonākt ziņas par to, ka 24. novembra apvērsumu finansēja Rietumvalstis, it īpaši ASV un tas varētu sagraut viņa reputāciju tautā. Tādēļ viņš izvēlējās ieturēt nacionālistisku politiku, pie reizes saliedējot tautu iekšpolitiski un cerot, ka tādējādi tiks veicināta ekonomiskā augšupeja. 1966. gadā pieņēma t.s. „Bakajikas likumu”, kas nosaka valsts tiesības paturēt visus nozīmīgākos zemes un minerālu resursus. Gadu vēlāk tiek nacionalizēta ietekmīgākā no beļģu raktuvju kompānijām UMHK, tā atņemot viņiem monopolu uz Kongo zemes resursiem. Šīs politikas rezultātā, Mobutu nostiprināja savu tēlu tautas acīs, kā neietekmējamu un par tautu domājošu vadoni, kurš nebaidās stāties pretī rietumnieku interesēm. Beļģi, atbildot uz šiem pasākumiem, uzlika tirdzniecības embargo visām precēm no Kongo un Mobutu, saprotot, ka ilgstoši tas nozīmētu ekonomikas lejupslīdi, piekāpās Briseles prasībām un parakstīja līgumu ar UMHK meitas uzņēmumu, par resursu izīrēšanu. Atklātībā šī informācija tika pasniegta kā uzvara tirdznieciskajā karā pret Beļģiju. Laikā no 1967. g. sākas īslaicīgs Kongo ekonomiskais uzplaukums, ko veicina politiska nostabilizēšanās, valūtas maiņa no Kongo frankiem uz zairiem. Līdz 1970.g. valsts eksports uz Beļģiju sasniedz 10%¹².

1967. g. jūnijā tiek rīkots referendums par jaunu valsts konstitūciju, par kuru nobalso 98% iedzīvotāju. (1967.g. 27. aprīlī nodibināta Revolucionārā Tautas kustība, kura no oktobra pārņēma vietējos un valstiskos administratīvos orgānus un organizācijas, tirdzniecības savienības, jaunatnes organizācijas utt). Partija katrus septiņus gadus ievēlēja partijas vadītāju, kurš automātiski bija arī Zairas oficiālais līderis. Katrus piecus gadus noteikta partijas

---

¹² Natalya. N. G., 144. lpp.

kandidātu saraksts tika ievēlēts Nacionālajā Sapulcē. Tā Mobutu palielināja savu varu un spēja kontrolēt valstī notiekošo.

1967.g. aprīlī, Revolucionārā Tautas kustība bija izdevusi N'Seles manifestu, kurā apvienoja nacionālismu, revolucionārismu un autentiskumu. 1965.g. dumpis tika pasniegts kā „nacionālā revolūcija, kas bija nepieciešama”, tas atteicās gan no kapitālisma, gan no komunisma un veidoja savu ceļu politiskai-ekonomiskai attīstībai.

Vēlāk šo N'Seles manifestu apzīmēja īsāk, kā Mobutismu. 1971.g. 27. oktobrī tiek pieņemts lēmums par valsts nosaukuma maiņu no Kongo uz Zairu¹³. Nosaukums cēlies no portugāļu apdares afrikāņu vārdam Nzere, kas bija sāsinājums no Nzadi o Nzere jeb afrikāņu valodā „upe, kas aprij visas citas upes” - vēl viens Kongo upes nosaukums. Mainīts tiek ne tikai valsts nosaukums, bet arī karogs un himna. No šī brīža līdz pat 1997.g. 17. maijam Kongo ir pazīstama kā Zaira. Lēmums tika pieņemts ar nedalītu tautas atbalstu. „Tūlīt pēc reformas, jaunieši nogāza no postamenta Beļģijas karaļa Leopolda II pieminekli un stiepa to pa galvaspilsētas Kinšasas ielām. No Nsiema kalna virsotnes tika aizvākta britu ceļotāja un pētnieka sera Henrija Mortona Stenlija statuja, kas kopā ar pārējām koloniālo laiku liecībām nokļuva Zairas valsts muzejā.”¹⁴

1971.g. Mobutu ievieš likumu, kas aizliedz Zairas iedzīvotājiem nēsāt rietumnieku vārdus. Savu vārdu Žozefs Dezirē viņš nomaina uz Mobutu Sésé Seko Nkuku Ngbendu wa Za Banga, no kura vairāk izmanto Mobutu Sese Seko, kas tulkojumā nozīmē „Visu iekarojošais kareivis, kurš dodas no triumfa pie triumfa”. Par rietumniecisku vārdu nemainīšanu bija noteikts 5 gadu cietumsods. Vārdu maiņa skāra ne tikai cilvēkus, bet arī ģeogrāfiskas vietas. Līdz tam esošā galvaspilsēta Leopoldvila kļuva par Kinšasu, Stenlijvilla (kas bija nosaukta par godu angļu pētniekam Stenlijam) par Kisangani utt. Rietumu kultūras izspiešana no Zairas sākās jau ap 1967. gadu, kad stājas spēkā kultūras atdzimšanas programma „Authenticite”, kas paredz vietējās kultūras atjaunošanu un Rietumu ietekmes mazināšanu. Iedzīvotāji nedrīkst tērpties pēc rietumnieku parauga, kristietība un tās simboli tika aizliegti, tā vietā radās vadoņa kults, Mobutu pats kļuš par reliģisku personību, kuru dēvē par jauno Mesiju. Viens no viņa ministriem bija teicis: „ Dievs ir sūtījis lielisku pravieti, mūsu vadītāju Mobutu. Šis pravietis ir mūsu atbrīvotājs un Mesija. MPR (Tautas Revolucionārā kustība) ir mūsu baznīca. Tās vadītājs ir Mobutu. Mēs viņu respektējam tā, kā citi respektē Pāvestu. Mobutuisms ir mūsu evaņģēlijs. Tāpēc krucifiksi ir jānomaina ar mūsu mesijas attēliem”.¹⁵

¹³ Skat 2.pielikuma 1.2. attēlu

¹⁴ Valge. V „Zairas republika:tikai starpfinišs, Cīņa. 1972. Nr 43. ”

¹⁵ http://en.wikiquote.org/wiki/Mobutu_S%C3%A9s%C3%A9_Seko(skatīts 25.04.2014)

Mobutu zināja, ka Rietumi viņu uzskata par spēcīgu un piemērotu personu, kas saturēs valsti kopā. Un viņš izmantoja Rietumu bailes no haosa un komunistiem. Turklāt neraugoties uz Zairinizācijas politiku, Mobutu turpināja ieturēt draudzīgāku kursu pret Rietumiem. Kā viņš 1971.g. intervijā „France Presse” žurnālistam bija izteicies, tad „Ārzemju investīcijas ir Zairas valsts pamats, viņš paziņoja ka ārzemju kapitāls ir pilnīgā drošībā un arī uz priekšu Zaira ievēros liberālo politiku”¹⁶. Šajā posmā Zairas politiku, īpaši latviešu padomju periodikā, dēvē gan par pragmatisku, gan par antikomunistisku reizē. 1973.g. Mobutu viesojas Pekinā, kur viņš saņem 100 miljonu ASV dolāru aizdevumu tautsaimniecības attīstībai¹⁷. Interesanti, ka pēc vizītes Pekinā, uzlabojas Zairas ārpolitiskās attiecības ar Gvineju un Ugandu. Ar šīm vizītēm, Mobutu parāda sevi kā vienu no aktīvākajiem „Melnā kontinenta” politiskajiem darbiniekiem, kurš vienlaikus saprotas gan ar Rietumiem, gan ar Ķīnu, kā arī uztur kontaktus ar Dienvidāfrikas Republiku, kura Āfrikas valstu vidū ir nepopulāra Aparteīda politikas dēļ.

Mobutu Aukstā kara laikā dēvēja divējādi. No vienas puses, viņš tika salīdzināts ar Augusto Pinočetu, kā „politisku radījumu, ko Savienotās valstis radīja, no iznīcinātā Lumumbas”¹⁸. Tajā pat laikā Rietumvalstis bija drošas, ka Mobutu neizrādīs vēlmi sadarboties ar PSRS. Mels Maknultijs dēvē Zairu par valsti-vampīru, kas visus septiņdesmitos gadus pārtika no Rietumvalstu finansiālās palīdzības, neskatoties uz iespaidīgajiem dabas resursu krājumiem¹⁹.

1975.g., kad ASV un Zairas attiecības pasliktinās, jo Mobutu izraida ASV diplomātu no valsts, Francijas atbalsts palielinās. Jau septiņdesmitajos gados parādās izteikta Francijas vēlme aktīvi darboties Āfrikas kontinentā, it īpaši Zairā un 20.-21. gs Kongo Demokrātiskās Republikas laikā, Francija spēlēs nozīmīgu lomu miera misijās. Francija apzinājās, ka savu kādreizējo ietekmi pasaulē tā zaudējusi, tomēr, kā teica kāds franču ģenerālis: „Francija iejauksies visur, kur tiek aizskartas tās dzīvībai svarīgas intereses. Melnais kontinents ir vienīgais, kur Parīze vēl var pretendēt uz svarīgu lomu”²⁰.

---

¹⁶ Valge. V „Zairas republika: tikai starpfinišs” „ (skatīts 25. 04. 2014.)

¹⁷ Cīņa Nr 114. 1974.

¹⁸ McNulty. M. „The Collapse of Zaire:implosion, revolution or external sabotage?” The Journal of Modern African Studies, 56. lpp.

<http://datubazes.lanet.lv/2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=17703&fulltextType=RA&fileId=S0022278X99002979> (skatīts 27.

04. 2014.)

¹⁹ McNulty.M., 56. lpp.

²⁰ Francijas ambīcijas Zairā un citur Āfrikā”, Zvaigzne 15. 12. 1979. <http://www.periodika.lv/#searchResults:simpleQuery=Zaira%201979> (skatīts 30. 04. 2014.)

1977. un 1978. gadi ir raksturīgi ar diviem lieliem konfliktiem Zairā. Pirmais konflikts ilgst no 1977.g. marta līdz maijam un otrs konflikts, no 1977.g. 11. maija līdz 1978.g. jūnijam. Tas norisinās starp Zairas armiju un no Angolas ienākušajiem Šabas provinces seperātistiem „Kongo Nacionālā atbrīvošanas fronte” (turpmāk:FNLC) jeb Kongo Žandarmi, kuru sastāvā ir liels skaits no Zairas izraidīto opozicionāru. Abos konfliktos pierādās Zairas armijas vājums un Mobutu ir spiests lūgt Rietumvalstu palīdzību kaujās ar FNLC. Šabas konflikts uzsver vēl kādas nesaskaņas - tās ir PSRS un Ķīnas domstarpības. Ķīnieši arvien aktīvāk sniedz palīdzību Mobutu, piegādājot ieročus un apmācot Zairas kaujas vienības. Padomju periodikā ķīnieši tika asi kritizēti un pat dēvēti par NATO rokaspuišiem²¹.

Pēc nemieriem Kinšasā, izgaismojās Zairas galvenās problēmas. Proti, tās armija nespēja tikt galā ar labi apmācītiem karavīriem no Angolas un bez ārzemju, konkrēti francūžu, marokāņu tiešas iesaistīšanās un ASV, Ķīnas ieroču un finanšu piegādēm. Zairas armiju varēja apbruņot, apmācīt, bet tā bija demoralizēta. Jau pirmā Šabas konflikta laikā 1977.g. tiek ziņots, ka apdzērušies Zairas armijas karavīri laupa un nodara vairāk posta nekā FNLC nemiernieki. Laikam ejot uz priekšu arī 90. gadu nemieros, un cīņās starp Mobutu un Kabilu, Mobutu armijas spēki izcēlās ar īpašu nežēlību un Kabilas nemiernieki tika sagaidīti kā atbrīvotāji.

Neskatoties uz sarežģīto situāciju un attiecību saasināšanos starp Kinšasu un Vašingtonu, ASV turpināja finansiāli atbalstīt Zairu. 1978.g. situāciju Zairā ASV raksturo kā „nebeidzamu krīzi”. Bez tam, politiskā ziņā Vašingtona nedrīkstēja vairs atkāpties, jo „Ja amerikāņi būtu pametuši Zairu krīzes varā, pārējie Āfrikas līderi nonāktu pie secinājuma, ka vainīga ir ASV”²².

Valsts ir uz kraha robežas. Dzīves līmenis Zairā ir pilnīgs pamats neapmierinātībai. „Dzīves līmenis vēl nekad nav bijis tik zems.” - tā situāciju Zairā raksturo ASV avīze „The New York times” 70. gadu beigās. Militārie darbinieki, kuri saņem niecīgas algas un sliktu ēdināšanu, ir spiesti nodarboties ar izspiešanu vai vienkārši ar zādzībām Pēc ārzemju diplomātu teiktā, par 85% laupīšanām, kas tika veiktas Šabas iebrukuma laikā, atbildīgi nevis nemiernieki, bet vēlāk ienākušie Zairas karavīri²³.

---

²¹ Ķīnas iejaukšanās Zairas iekšējās lietās” Cīņa nr 83. 10. 04. 1977. <http://periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=%C4%B6%C4%ABnas%20iejauk%C5%A1an%C4%81s%20Zairas%20iek%C5%A1%C4%93j%C4%81s%20liet%C4%81s> (skatīts 26. 04. 2014.)

²² Natalya. N. G., 163. lpp.

²³ “Ļoti vientuļš cilvēks”, Zvaigzne nr 15. 1979. g <http://periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=%C4%BBoti%20vientu%C4%BC%C5%A1%20cilv%C4%93ks%20Mobutu> (skatīts:28. 04. 2014.)

Padomju Savienība septiņdesmitajos gados pastiprināti darbojās Āfrikas reģionā, īpaši Centrālāfrikas republikā un Angolā, kur savu militāro klātbūtni tā maskēja ar kubiešu karavīru ierašanos. Pēc ASV aprēķiniem, 1978.g. maijā, abās valstīs kubiešu skaits jau ir sasniedzis 48 000 karavīru²⁴.

Ar drošu Rietumeiropas atbalstu, Aukstā kara laikā, Mobutu Sese Seko varēja neraizēties par savas varas nākotni. Neskatoties uz to, ka valsts iekšienē brieda starpcilšu konflikti, starp hutu un tutsi ciltīm, kā arī hemu un lendu, Mobutu spēja „etniskās kārtis” izspēlēt tā, ka konflikti nepārauga nopietnākās sadursmēs, kas varētu likt beigt pastāvēt Mobutu režīmam jau ātrāk par 1997. gadu. Aukstajam karam ieejot noslēguma fāzē, īpaši 1989.-1990. gadā, kad kļuva skaidrs par komunistiskā bloka bojāeju, ASV sāka samazināt savus finanšu izdevumus un Āfrikas labējie diktatori, kas līdz šim bija noderīgi, lai atvairītu komunisma briesmas, tagad vairs nebija vajadzīgi. Mobutu bija pārrēķinājies.

1. 2 Pirmais Kongo karš (1996.-1997): tutsi un hutu cilšu problēma.

Laiks no 1967. -1974. g tika raksturots kā ekonomiskās augšupejas posms Zairā, bet tas bija vienīgais tāds posms visā Mobutu laikā. Līdz 60. gadu otrajai pusei, Zaira bija viena no lielākajām un bagātākajām valstīm visā Āfrikas kontinentā. Tai piederēja neskaitāmas dabas bagātības - tehnisko dimantu ieguves ziņā Zaira ieņēma pirmo vietu pasaulē, zelts, silīcijs, antimonijs un citi retie materiāli, kaut gan galvenās eksporta preces bija kobalts (Zaira 70.-80. gados Eiropu apgādāja ar 70% no tās patērētā Kobalta), kā arī vara rūda, kuras cena laikā no 1967.-1974.g. pasaules tirgos bija pieaugusi, tā sekmējot Mobutu valsts ekonomisko attīstību. Vara rūdas ieguvē Zaira ieņem 3. vietu pasaulē²⁵. Pie vainas, ka valsts ar tādu dabisko resursu potenciālu, ir kļuvusi par vienu no nabadzīgākajām kontinentā, bija prezidenta Mobutu Sesses Seko uzskats, ka valsts kase ir viņa personīgie līdzekļi. Korupcija ir lielākā valsts problēma, to secina gandrīz visi avoti un literatūra par Zairu. Aprēķināts, ka laika posmā no 1970.-1992. gadam, Mobutu Sesse Seko bija paguvjis iztērēt 5-10 miljardus ASV dolāru²⁶. Citos avotos tiek minēts, ka iztērētā summa sasniegusi pat 20 miljardus

---

²⁴ Angolas kubieši atkal uzbrūk” Laiks, nr 39. 1978.

²⁵ Skudra. O „Notikumi Šabā un Āfrikas nākotne”, Padomju Jaunatne, 20. 06. 1978. <http://periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=Notikumi%20%C5%A0ab%C4%81%20un%20%C4%80frikas%20n%C4%81kotne> (skatīts 03. 04. 2014.)

²⁶ McNulty. M „The Collapse of Zaire:implosion, revolution, or external sabotage?” The Journal of Modern African studies. 60. lpp.

dolāru²⁷. Galvenais iemesls kāpēc korupcija varēja šādi attīstīties, bija tas, ka Mobutu domāja, ka Rietumu palīdzība būs ilglaicīga. Turklāt, viņš katrā starptautiskā biznesa darījumā, kas tika veikts Zairā, paņēma sev 10% no peļņas. Un tas neattiecās tikai uz lieliem darījumiem – korupcijas apmēri sasniedza tādu līmeni, ka pat Zairas skolniekiem mācās maksāt 5 dolārus par to, lai tiktu pārcelti nākamajā klasē. Priekš tā laika dzīves līmeņa, 5 dolāri bija milzīga summa, ko ne katrs spēja atļauties, tādēļ daudzi palika bez izglītības.

Lai mazinātu spriedzes pieaugumu valstī, Mobutu Sesse Seko 1990. gadā nolēmj sapulcēt Nacionālo Kongresu, kurā būtu pārstāvētas vairākas partijas. Tas bija mēģinājums atjaunot demokrātiju, bet galvenokārt Mobutu ar to vēlējās panākt ASV labvēlību, kura bija mazinājusies, ņemot vērā starptautiskos notikumus un Aukstā kara beigu tuvumu. Tagad, kad PSRS vairs nebija drauds un bija tuvu sabrukumam, Vašingtona sāka samazināt savu finansiālo palīdzību Mobutu un citiem diktatoriem, kas bija tās balsts cīņā pret komunismu. Rietumiem solot „Jūs vēlaties demokrātiju? Jūs to dabūsi!”, paturot kontroli pār drošības spēkiem, Mobutu būtībā neko nemainīja un plašākas reformas nesevoja. 1993.g. Zairā izveidojas jau divas valdības. Viena ir Mobutu atbalstītā, otra ir pret Mobutu, tās priekšgalā nostājoties Etjēnam Čisekedi, kuram jau 1991.g. Mobutu bija lūdzis vadīt jauno valdību. Tomēr pārējā opozīcija bija draudējusi nogalināt Čisekedi, ja tas sadarbošoties. Tā uzstājās par Kongo/Zairu bez Mobutu vadības. Pēdējie gadi, kuros Mobutu atrodas pie varas ir nestabilitātes un vardarbības pārņemti, tikai šoreiz Mobutu jau bija zaudējis savus atbalstītājus ārzemēs. Ruandas genocīda atbalstīšana 1994.g., cīņas pret Ruandas, Burundi un Ugandas valdībām, bez tam arī paša Mobutu sirgšana ar vēzi Zairu padarīja par kaujaslauku kurā valda anarhija. Vēl vairāk - Mobutu vairs netika uzskatīts par ASV draugu un „stipro vīru”, tieši otrādi - tā vietā viņš kļuva par draudu ASV acīs gan Zairai, gan Centrālāfrikai kopumā, uzskatot ka Mobutu turpmākā politika izraisīs plašu asinsizliešanu visā reģionā.. Šādam uzskatam bija izteikts pamats, jo Mobutu iekšpolitikā burtiski „kurināja” etnisko naidu starp dažādām Zairā dzīvojošām cilšu grupām. Īpaši tas vērojams starp no Ruandas ienākušajiem hutu un tutsi, kas, vēlēdamies atriebties par 1994. gadā Hutu īstenoto genocīdu Ruandā, uzsāka atriebības akcijas, kurās pamazām iesaistījās Ruanda un Uganda. Darba autors iepriekš minējis, ka Mobutu aktīvi iesaistījies starpcilšu naida izplatīšanā. To uzskatāmi pierāda Džoša Rutēre savā disertācijā „*The role of international humanitarian law in civil*

<http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=17703&fulltextType=RA&fileId=S0022278X99002979>(skatīts:23.

03. 2014.)

²⁷ „15 miljonu karu, slimību un bada upuru”, Laiks. Nr. 2 1992. g <http://periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=Zaira> (skatīts: 29. 03. 2014.)

wars: *Third parties and the African experience*”, izklāstot un pētot etnisko konfliktu kurināšanu Mobutu režīma laikā, kas vēlāk Kongo Demokrātiskās Republikas (turpmāk KDR) laikā beigsies ar asiņainiem valsts mēroga kariem, it īpaši KDR austrumu provincēs Ziemeļu un Dienvidu Kivu. Lai stiprinātu savu varu, Mobutu Sese Seko nodibināja ciešākas saites ar Kongo rietumos un pie Kongo upes dzīvojošām ciltīm, kuras dēvē par Ngala, pēc viņu valodas, lai nostātos pret Svahili valodā runājošajiem, kuri pārsvarā dzīvoja Zairas austrumos. Rezultātā, svarīgākajos valsts un militārajos amatos nonāca Ngalas klanu piederšie un Svahili runājošie tika arvien vairāk izstumti no valsts dzīves. Etniskā piederība bija svarīgs priekšnoteikums tam, lai varētu iegādāties preces un pakalpojumus, lai tiktu ielaists kādā kafejnīcā, veikalos un citur. Tāda apiešanās veicināja etnisko spriedzi jau tā etniski sadalītajā valstī un beigās izrādījās kā viens no galvenajiem cēloņiem Mobutu režīma krišanai un Otrā Kongo kara sākumam.

19. gs. liels skaits Ruandiešu (pārsvarā etniskie tutsi) ieceļoja un apmetās KDR austrumu apgabalos, īpaši Dienvidu Kivu provincē, rietumos no Tanganjikas ezera. Jau pirms Leopolds II pasludināja reģionu par savu īpašumu, *Banyamulenge*, kā šos ieceļotājus pazina citur Kongo, bija iedzīvojušies. Pēc Kongo neatkarības iegūšanas no Beļģijas 1960.g. un Patrisa Lumumbas nākšanas pie varas, *Banyamulenge* jeb Dienvidkivu iedzīvotāji atbalstīja Lumumbu un bija noskaņoti pret Mobutu. Tas kalpoja par iemeslu, kādēļ pēc nākšanas pie varas, Mobutu pret viņiem izturējās kā pret nepilsoņiem un Zairai nederīgiem elementiem. 1981. gadā Mobutu izdod likumu, kas atņēma *Banyamulenge* pilsonību un izraida viņus uz Ruandu, bieži tas notika vardarbīgā ceļā, tāpēc 1996. gadā sākoties Pirmajam Kongo karam, Dienvidu kivu jau bija izveidojušās dumpinieku grupas, kas cīnījās pret Mobutu patvaldību un vēlāk arī pret Lorēna Kabilas valdību jau Otrajā Kongo karā²⁸.

Vairāk nekā viens miljons Hutu bēgļu pēc sakāves Ruandā šķērsoja robežu un apmetās Ziemeļu Kivu provincē, tolaik Zairā, kas bija lielāka par Ruandu, bet tajā bija mazāk iedzīvotāju. Tutsi meklēja patvērumu Kigali provincē, taču Hutu agresija no Ziemeļu kivu nerimās. Mobutu nedz gribēja, nedz bija spējīgs aizstāvēt vietējos Tutsi, jo valsts bija otrā lielākā Āfrikā un ar relatīvi mazu populāciju, viņš varēja nodrošināt savu varu Kinšasas tuvumā. Lai aizsargātu Tutsi kopienu, Ruanda un Uganda to sāka militāri atbalstīt 1996. gadā nodibinot partizānu grupu „Demokrātisko Spēku Alianse Kongo atbrīvošanai” (turpmāk AFDL), par tās līderi iecēla Lorēnu Dezirē Kabilu, vēlāko KDR prezidentu. Viņš bija uzticams vīrs jau kopš 60. gadiem, cīnījies kopā ar Ķe Gevaru, kurš gan neko glaimojošu Kabilam neveltīja, raksturojot, ka pasaules revolūcijas idejas īstenošanas vietā viņš nododas

---

²⁸ Ruteere. J. M., 196. lpp.

izklaidēm. Ruandai tagad bija vienota kustība, kas sastāvēja no vietējiem Kongo iedzīvotājiem, kuriem bija savs līderis.²⁹

Banjarutshuru bija iezemiešu cilts, pēc izcelsmes Ruandas tutsi, un tāpēc Ruanda izmantoja izdevību ievest savu karaspēku Ziemeļu Kivu. Tajā pat laikā, līdz ar Ruandas karaspēku ienāca turienes tutsi, kas sevi neuzskatīja par piederīgu KDR, bet Dienvidu Kivu pārņēma Hutu, arī tā sevi neatzina par KDR piederīgu grupu. Līdz ar to no Ruandas skatupunkta, Mobutu bija tas kurš izraisīja Pirmo Kongo karu. Viņš uzņēma hutu bēgļus 1994. g., no kuriem daudzi bija piedalījušies genocīdā un tādējādi nostājās pret Ugandu un Ruandu. Otrkārt, viņš Hutus rīdīja pret abām Tutsi grupām un arī pats tās apspieda.

1995.g. 28. aprīlī pagaidu valdība pieņēma lēmumu atņemt Zairas pilsonību Tutsi izcelsmes etniskajām grupām. Pāris nedēļas vēlāk to izmantoja bijušās Ruandas Atbrīvošanas Armijas (turpmāk: RAL) kaujinieki, kas Ziemeļu Kivu uzsāka vajāt vietējos Tutsi iedzīvotājus, palīdzot citām etniskajām grupām. Tiesa, tajā pat laikā RAL uzbruka arī vietējiem, un piespieda vairākus tūkstošus pamest savas mājas, RAL pasludināja Ziemeļu Kivu par Hutu zemi, no kuras varēs vieglāk uzbrukt Ruandai. Kad Ziemeļkivu tutsi Banyarwanda bija padzīti, RAL pievērsās Dienvidu Kivu tutsi ciltīm jeb *Banyamulenge*, kas pārsvarā mitinājās Dienvidu Kivu. Daudzi no viņiem aizbēga uz Ruandu un pievienojās Ruandas Patriotiskajai armijai (turpmāk RPA), lai cīnītos pret RAL.

Dienvidu Kivu gubernators deva tutsi iedzīvotājiem 6 dienas laiku, lai pamestu Zairu. Ruandai vajadzēja iemeslu, lai iebruktu Kivu provincē un iznīcinātu RAL izveidotās nometnes³⁰. Tas Ruandas prezidentam Paulam Kagamē lika vairot bažas, ka Zairā atkārtosies tie paši notikumi kas 1994. g. Šīs bažas veicināja Mobutu labvēlīgā izturēšanās pret RAL un Interahamwe, Ruandas hutu radikāļiem, kuri regulāri siroja Ruandas teritorijā un vietējo Tutsi vajāšanas.

Renē Lemaršāns, franču politologs un etnisko konfliktu pētnieks, ir teicis, ka Ruandas iebrukums ir turpinājums tās nacionālās drošības nostiprināšanai un etnisko tutsi drošības nostiprināšanai, kamēr cits Āfrikas pētnieks Timotijs Longmans uzskata, ka Ruandas iebrukums Zairā bija „politiskais triumfālisms”, balstīts uz to ka Paula Kagamē Ruandas Patriotiskā Fronte gāza diktatorisko Juvenālu Habjarimānu, 1994.g. genocīda īstenotāju. Iespējams Ruanda uzskatīja par morālu pienākumu palīdzēt dumpiniekiem Zairā, kas cīnās

---

²⁹ Turpat,212. lpp.

³⁰ Kisangani. F. M. E. „The Massacre of refugees in Congo:a case of UN peacekeeping failure and international law” „The Journal of Modern African Studies” vol 38. , Issue 02. May 2000, Cambridge University press, 167. lpp.

<http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=17237&fulltextType=RA&fileId=S0022278X0000330X> (skatīts 19.

12. 2013.)

pret diktatūru. 1996.g. Oktobrī RPA un *Banyamulenge* brīvprātīgie uzbruka Mobutu armijas daļām un RAL Dienvidu Kivu un tās sakāva. 18. oktobrī kaujas risinājās ap Uviras bēgļu nometnēm, kuras atbrīvojot, vairākas grupas no Mobutu armijas pārgāja *Banyamulenge* vadīto dumpinieku pusē. 8. un 30. oktobrī krita lielākās pilsētas Uvira un Bukavu. Karadarbības rezultātā, īpaši 1996. g novembra vidū, Gomas pilsētas apkārtnē Ziemeļu Kivu tika apturēta vairāku bēgļu nometņu darbība, šajās nometnēs atradās ap 850 000 bēgļu no visām pusēm, bet ap 700 000 bija hutu bēgļi no Ruandas, kurus izsūtīja atpakaļ laikā no 15.-18. novembrim³¹. 1996.g. 13. oktobrī Ruandas trenētās tutsi dumpinieku grupas šķērsoja robežu un sāka uzbrukumu hutu apmetnēm. 1. novembrī tika ieņemta Goma, lielākais no hutu atbalsta punktiem, ar minimālu asinsizliešanu. Tomēr ar laiku slaktiņu skaits palielinājās. Uzbrukumi nometnēm kļuva nežēlīgāki un etniskais naidis - postošāks. Tutsi alka atriebties hutu par 1994. gadu. Nometnes apšaudīja ar smago artilēriju, tos, kas izdzīvoja, nogalināja ar mačētēm vai nošāva, daļai izdevās paglābties Zairas mežos. ANO to pasludināja par noziegumu pret cilvēci, tomēr precīzu upuru skaitu uzzināt neizdevās, jo Kabila traucēja ANO izmeklēšanu. Tika lēsts, ka tas svārstās no 20 000 - 200 000. Starptautiskā sabiedrība protestēja, taču nerīkojās³².

Beļģijas lēmums piešķirt neatkarību Kongo 1960.g. 30. jūnijā ir vērtējams kā racionāls solis, kam jāpierāda, ka Kongo nespēs dzīvot bez beļģu virskundzības, jo tai nebija izveidojusies izglītota elite, kas spētu vadīt valsti, bez tam bruņotajos spēkos dominē beļģu virsnieki. Turpmākā notikumu attīstība parāda Aukstā kara spēcīgo ietekmi uz turpmākajiem procesiem - Patrisa Lumumbas likvidāciju un Žozefa Mobutu nākšanu pie varas, kurš par spīti ārējam anti-rietumnieciskumam, regulāri saņem naudu no Rietumvalstīm būdams viens uzticamākajiem ASV sabiedrotajiem, līdz pat Aukstā kara beigām, kad globālās situācijas maiņa un nepārdomātā iekšpolitika, kā arī atbalsts notikumiem Ruandā 1994.g. noveda pie Pirmā Kongo Kara un Mobutu režīma bojāejas.

---

³¹ Kisangani.F.M.E, 168. lpp.

³²Jackson. S. W „War making:Uncertainty improvisation and involution in the Kivu provinces Congo DR, 1997-2002” Princeton University, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 2003. 77. lpp.

[http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/305312497/14342D3F78516B2742C/1?accountid=27169#\(skatīts 21. 12. 2013.\)](http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/305312497/14342D3F78516B2742C/1?accountid=27169#(skatīts%2012.2013.))

2. Otrais Kongo karš(1998-2003):politiskā situācija Lorēna Kabilas varas posmā(1998-2001)

1997. gadā Dienvidāfrikā Mobutu tikās ar Lorēnu Kabilu, lai vienotos par miera noslēgšanu. Mobutu cerēja uz ASV atbalstu par to, ka viņš bija uzticams sabiedrotais Aukstā kara laikā, tomēr ASV jau bija novērsusies no viņa. Sarunas starp Mobutu un Kabilu bija neveiksmīgas, jo Mobutu nevēlējās atdot varu bandītam. Tāpēc ASV vēstnieks D. Simpsons izvēlējās organizēt sarunas starp Zairas armijas virspavēlnieku Donatu Maheli un Kabilu. ASV centās panākt „mīkstu piezemēšanos” - dumpinieku armija ienāk Kinšasā, kamēr Zairas armija padodas Kabilam un viss beidzas bez asinsizliešanas. Tā tas notika maija vidū, kad Prezidenta Divīzija sacēlās pret Mobutu un 16. maijā dumpinieki ienāca Kinšasā. Dienu vēlāk Lorēns Kabila deklarē sevi par KDR vadītāju. Kabila turpināja Mobutu tradīcijas, pasludinot Kongo Demokrātisko republiku par valsti bez partijām, augstākajos amatos ieliekot savus radus un draugus, piemēram, savu dēlu Žozefu Kabilu iecēla par vecāko štāba priekšnieku un sauszemes spēku komandieri, bet brālēnu Gaetanu Kakudji iecēla par Iekšlietu ministru un Ārējās izlūkošanas dienestu vadītāju³³.

1998. gadā Zaira kļuva par Kongo Demokrātisko Republiku un tās priekšgalā nostājās Lorēns Kabila, ilggadējs Mobutu pretinieks un „Demokrātisko Spēku Aliances Kongo Atbrīvošanai” (turpmāk:ADFLC) dalībnieks, kā arī dimantu kontrabandists. Tomēr būdams prezidents, Lorēns Kabila turpināja partizāna gados iesākto, pārņemot arī Mobutu paradumus. KDR dimantu kontrabanda turpinājās, to vadīja pats prezidents, tika noslēgti vairāki līgumi ar starptautiskām kompānijām, kuras izsaimniekoja Kongo zemes bagātības, visu saņemto naudu Kabila tērēja savām vajadzībām. Viņa lielākās politiskās kļūdas, kā raksta J. Rutēre savā disertācijā par starptautiskā humanitārisma likumu pilsoņu karos, skatot tieši Āfrikas problemātiku, bija nespēja transformēt anti-mobutu kustības vienā dzīvotspējīgā organizācijā, kura spētu atjaunot valsti un viņš nedarbojās gana strauji, lai atjaunotu spēcīgu un vienotu Kongo Demokrātiskās Republikas armiju, kurai būtu tiesības atbruņot daudzās dumpinieku grupas, kuras atradās KDR teritorijā. Rezultātā, KDR austrumu reģionos arvien darbojās Ruandas un Ugandas nemiernieku grupas un armijas vienības, kas tikai kļuva lielākas un aktīvākas³⁴. Ir dažādi priekšstati par Ruandas patiesajiem iemesliem iebrukumam,

---

³³ International Crisis Group, (2000) Scramble for the Congo: Anatomy of an Ugly War. ICG Africa Report N°26, December 20, 2000, pp. 48. Retrieved January 2, 2003 <http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/dr-congo/026-scramble-for-the-congo-anatomy-of-an-ugly-war.aspx> (skatīts:15.04.2014.)

³⁴ Ruteere, J, M., 200. lpp.

tomēr ir pamats domāt, ka tai vairāk bija militāra rakstura cēloņi nekā etniskie jautājumi. Ugandas oficiālie iemesli iebrukumam ir minēti ka Mobutu pieļāva savā teritorijā uzturēties 6 Ugandas dumpinieku organizācijām un nespēja rūpēties par savu robežu, taču diez vai Ugandas prezidents bija tik naivs domājot, ka Kabila spēs nodrošināt spēcīgu robežsardzi visā valstī. Pakāpeniski Kabila sāka uztraukties par Ruandas un Ugandas spēku atrašanos KDR teritorijā. Lasot dažādu autoru vēstīto par Lorēna Kabilas sākotnējo valdīšanas posmu, daudzi viņu salīdzina kā otru Mobutu. Turklāt, būdams prezidents, viņš turpināja nodarboties ar dimantu kontrabandu. Kabila ne tikai veicināja korupcijas augšanu un nespēja atrisināt Kivu provincē briesošās problēmas, bet arī strauji mainīja savu attieksmi pret ANO.

Gandrīz gadu pēc dumpinieku uzvaras, ANO Cilvēktiesību lietu komisārs pieprasīja sastādīt ziņojumu par upuru skaitu Kongo pilsoņu kara laikā. Roberto Garetona vadībā, neliela misija KDR martā un aprīlī secināja, ka KDR identificētas vairāk nekā 40 vietas, kur varētu būt notikuši noziegumi pret mierīgajiem iedzīvotājiem. Pēc šiem ziņojumiem ANO izveidoja izmeklēšanas komisiju, kurai vajadzēja atrast vairāku simtu, pat tūkstošu pazudušo bēgļu pēdas Kongo. Komandai vajadzēja vākt pierādījumus apmeklējot vietas, kur notikuši slaktiņi un izdzīvojušo liecības.

Lai komiteja varētu sākt savu darbību, KDR valdība izvirzīja vairākas prasības:

1. nomainīt Garetonu, jo uzskatīja ka viņš ir pret Kabilu noskaņots;
2. izmeklētājus pavadīs KDR amatpersonas, kuru pakalpojumi izmaksātu 1, 7 miljoni ASV dolāru dienā;
3. izmeklēšana notiktu tikai pie Austrumu robežprovincēm, respektīvi Ziemeļu un Dienvidu Kivu, kur sākās sacelšanās.

Šādas prasības skaidrojamas ar Kabilas nevēlēšanos izgaismot lielākos slaktiņus, kā uzskata Kisangani. Komisijas darbība tika virzīta pie austrumu robežām, ar nolūku novirzīt viņus cik vien iespējams tālu no īsto slaktiņu vietām. Daudzi Hutu kara pēdējās dienās tika noslepkavoti krietni tālu uz Rietumiem, īpaši Mbandakas pilsēta, kas atrodas 1200 km no KDR austrumu robežas. Noslepkavoto skaitu Kisanagi lēš ap 1000 hutu³⁵. Tas nebūtu ne Kabilas, ne Ruandas valdības interesēs, ja plašāka sabiedrība uzzinātu šādus skaitļus. Par spīti visai pretestībai, 1998.g. Izmeklēšanas komisijai izdevās sākt darbu nelielā pilsētiņā 24 km no Mbandakas pilsētas, un tas izdevās 45 dienas, līdz vairāku simtu liels pūlis, apbruņots ar mačētēm, darbus pārtrauca. Šajās 45 dienās bija izdevies noskaidrot, ka Ruandas un KDR hutu slepkavošana bija sākusies jau 1996.g. oktobrī. Kādā intervijā Ruandas viceprezidents Pauls Kagamē atzina, ka uzbrukumus hutu bēgļu nometnēm ruandieši veica, jo tās par bāzēm

---

³⁵Kisangani. F. M. E., 171. lpp.

izmantoja RLA karavīri, lai veiktu uzbrukumus Ruandai, turklāt daudzi no šiem bēgļiem bija piedalījušies Tutsi genocīdā 1994. gadā. Viņš pieminēja, ka arī ASV ir informēta par šiem uzbrukumiem un tai piekritusi, turklāt Kagame atzina ka lielākā daļa hutu bēgļu, ap 500-700 000 atgriezās Ruandā un tikai daži desmiti palika Kongo, to sākotnēji apstiprināja arī ASV vēstnieks Ruandā. Tikai 1996.g. 4. decembrī ASV atzina, ka ir kļūdījusies šajos ciparos un šie simti tūkstoši palikuši Kongo³⁶. KDR iedzīvotājus Kabilas režīms iedzina jaunā vilšanās stadijā. Ja 1997.g. 17. maijā, kad Mobutu bija gāzts, atmosfēra bija šāda: „Karavīri svinēja pilsētas ieņemšanu un cilvēki atklimatizējās no Mobutu. Kongo iedzīvotāju diaspora atgriezās un sāka atjaunot valsti”³⁷, tad tagad cilvēki domāja, ka līdzīgi kā Mobutu, kritīs arī pārējie reģiona „dinozauri”: Kenijas Moi un Gabonas Bongo bija „nākamie sarakstā”.

Nesagaidījuši solīto mieru un labklājības celšanos, KDR iedzīvotāji sāka izrādīt neapmierinātību un vienu brīdi šķita, ka Kabilas režīmam lemts tāds pats liktenis kā Mobutu. Tomēr, līdzīgi kā priekšgājējs, arī Kabila mācēja izmantot nacionālās un etniskās nesaskaņas, lai liktu tautai aizmirst par citām problēmām. Uz līdzīga pamata lēmumu vēlāk iesaistīties Otrajā Kongo karā Kabilas pusē pieņēma Zimbabves prezidents Roberts Mugabe par kuru autors runās vēlāk. 1998. gada 27. jūlijā Lorēns Kabila izdod pavēli par visu to pilsoņu padzīšanu ko viņš sauca par „ārzemniekiem”, pārsvarā tie bija Ruandiešu tutsi izcelsmes virsnieki, kas palīdzēja cīnīties pret Mobutu spēkiem un t. s *Banyamulenge* jeb Kongo pilsoņi ar tutsi izcelsmi. Kabila un viņa atbalstītāji iedrošināja pilsoņus Kinšasā vērsties pret visiem ārzemniekiem kā arī tiem, kas pēc tādiem izskatās³⁸. Šāda notikumu gaita tika sniegta pēc Džoša Rutēres darbā norādītās atsauces uz African Journal Report. 1998. g. 2. augustā, Ugandas un Ruandas armijas, KDR bijušās sabiedrotās šķērsoja KDR robežu un ienāca Ziemeļkivu provincē KDR austrumos. Tās bija sekas Lorēna Kabilas arvien nacionālistiskajai politikai, kas vērsās pret ārzemju ietekmi KDR, īpaši tas skāra Ugandas un Ruandas intereses. No KDR armijas tika padzīti ugandiešu virsnieki, viņu pilsoņiem fiziski uzbruka Kinšasas pilsētas ielās pēc 27. jūlija L. Kabilas aicinājuma aizdzīt visus ārzemniekus. Prezidents sāka izmantot veco Mobutu stratēģiju, sarīdīt kopienas pret kopienu, neapsverot kā viņš spēs tikt galā ar etnisko konfliktu sekām. Pēc ugandiešu speciālistu padzīšanas, viņa armija bija zaudējusi kaujas spējas un šī konflikta laikā pierādīja, ka ir ne mazāk demoralizēta kā Mobutu spēki gadu iepriekš. Zīmīgi ka šis konflikts bija tik sazarots, sarežģīts un reizē asiņains, ka eiropieši Otro Kongo karu dēvēja par „Pirmā pasaules kara Āfrikas versiju”. Pētot un aprakstot pretinieku puses, autoram atbilstošāk likās to nodēvēt par „visu pret visiem karu”,

---

³⁶ Kisangani, F.M.E., 172. lpp.

³⁷ Jackson. S. W., 179. lpp.

³⁸, Ruteere. J. M., 201. lpp.

jo, sākot jau ar 1999. gadu, sāka parādīties nesaskaņas Ugandas un Ruandas starpā, kas beidzās ar savstarpējām kaujām. Rezultātā sadalījās arī viņu izveidotā un atbalstītā Kongo opozicionāru grupa Rally for Congolese Democracy (turpmāk RCD). 1998. gada augustā RCD kopā ar Ugandas atbalstītājiem grupējumiem „Kustība Kongo atbrīvošanai” (turpmāk: MLC) un „Kongo Patriotu Savienību” (turpmāk UPC), kā arī jau minēto valstu armijām, ieņēma Kivu provinces. S. Džeksons, kuru autors citē, bija šo pirmo kara dienu liecinieks. Viņš stāsta: „Ahils un es sēdējām uz balkona, dzērām alu un runājām par brīnišķīgo skatu uz ezeru. Pēkšņi zvanīja Ahila telefons. Zvanītājs bija kāds Kinšasas draugs, kurš jautāja vai Goma ieņemta, jo pa radio bija dzirdēts. Mēs ieslēdzām radio un tur runāja par Kabilas noziegumiem. Gomas pilsēta bija ieņemta bez neviena šāviena”³⁹. Jaunā dumpinieku grupa RCD apsūdzēja Kabilas valdību ka tā ir nepotistiska, kleptokrātiska Katangas elite. Tā atbalsta partizānu uzbrukumu Ruandai un Ugandai un tā organizēja KDR Ruandofonisko iedzīvotāju genocīdu.⁴⁰ Kamēr Kinšasā tika dzīvi dedzināti Tutsi ciltij piederīgie un aicināt tos nogalināt ar jebkuriem materiāliem, Kivu provinces sāka sadalīties. RCD stingri kontrolētajos apgabalos, daudzi sāka vērsties pret Tutsi, kamēr citi atbalstīja RCD. Tas tikai veicināja asinsizliešanu Kivu provincē. Gan bruņotas nemiernieku vienības, kas cīnījās par pieeju zelta un dimanta raktuvēm, gan Ruandas un Ugandas savstarpējā sadursme. Kivu iedzīvotājiem pietika kontaktēties ar citu Kongo reģionu iedzīvotājiem, kad viņus arestēja, spīdzināja un nogalināja, apsūdzot „par sadarbošanos ar Kabilas atbalstītājiem”. Lai šīs nekārtības novērstu, 2001. g. septembrī RCD sarīkoja Starp Kivu Dialogu (IKD) lai apvienotu Kivu iedzīvotājus.

Otro Kongo Konfliktu izdala divos veidos:

1. Lokāla mēroga konflikts. Karadarbība skar tās iedzīvotāju grupas, kuras dzīvo rajonos ar īpašu stratēģisku nozīmi vai bagātīgiem dabas resursu krājumiem. Pret iedzīvotājiem vērsās gan valdības spēki, gan nemiernieku grupas, gan ārzemju armijas;

2. Nacionāla mēroga konflikts. Tajā piedalās RCD un MLC. Sākotnēji sabiedrotās, tās sāk cīnīties viena pret otru. RCD sastāvēja no bijušajiem Mobutu piekritējiem, pārbēdzējiem no Kabilas partijas un armijas, intelektuāļiem un politiskās opozīcijas⁴¹. Militārais spārns šim veidojumam tika izveidots 1998. g. 2. augustā, kad Kabilas armijas 10tās brigādes komandieris no Gomas pārgāja robežu uz Ruandu un pasludināja neatkarību no

³⁹ Ruteere. J. M., 78. lpp.

⁴⁰ Jackson. S. W., 77. lpp.

⁴¹ International Crisis Group, (1999) Africa's Seven Nation War, ICG Democratic Republic of Congo Report N°4, May 21 1999, pp 6. Retrieved January 2, 2003

<http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/dr-congo/004-africas-seven-nation-war.aspx>(skatīts: 15.04.2014.)

Kabilas. 1998. g. 20. augustā RCD politiskais spārns noformējās Gomas pilsētā Kivu provincē ar prezidentu Ernestu Vambu dia Vambu, otru kustību MLC nodibināja Žans Pjērs Bemba, un abas atbalstīja Uganda un Ruanda līdz pat Lusakas mieram. RCD atbalstīja Ruanda, savukārt MLC - Uganda. Kad sākās konflikts starp šīm valstīm RCD sašķēlās RCD - Atbrīvošanas kustībā, kas bāzējās Kisangani pilsētā un iestājās par mieru un sarunām ar Kabilu, viņus atbalstīja Uganda, savukārt RCD militārais spēks jeb RCD - Goma bāzējās Gomas pilsētā un iestājās par Kabilas pilnīgu gāšanu⁴². Tā sastāvēja no vietējiem Tutsi aktīvistiem un bijušajiem Mobutistiem.

1999. gada 4. oktobrī, vēloties pierādīt, ka Kinšasas valdība ievēro demokrātiskās tradīcijas, Lorēns Dezirē izveido parlamentu jeb Konstitucionālo Asambleju. Tas ir tikai māņu manevrs, jo asamblejā nav opozīcijas un kaujinieku grupējumu pārstāvju. Tas tikai saasina situāciju valstī, kuru kopš 1998. g. augusta sākuma plosa Otrais Kongo karš, nereti dēvēts par Āfrikas pasaules karu.

2.1 KDR attiecības ar kaimiņvalstīm: Ugandas un Ruandas intereses.

Tā kā dumpinieki strauji guva panākumus, Kabila vērsās pie Dienvidāfrikas Attīstības Kopienas (turpmāk SADC), kurā bija iestājusies 1997. g. ar lūgumu pēc militāras palīdzības. No 14 kopienas dalībvalstīm atsaucās trīs - Angola, Zimbabve un Namībija, tām pievienojās arī nelieli kontingenti no Sudānas un Čadas. Kabilam izdevās mobilizēt arī paramilitārus grupējumus no Ruandas, Hutu radikāļus *Interahamwe* un Burundiešu „Demokrātijas aizstāvības Spēkus” (turpmāk: DDF). Pakāpeniski kara gaita kļuva sarežģītāka un postošāka. Ugandas un Ruandas atbalstītā Dumpinieku grupa sašķēlās daudzos grupējumos, kas pakāpeniski sāka cīnīties ne tikai ar Kabilas spēkiem, bet arī cits ar citu. Neizbēgami uz āru izlauzās tutsi un hutu cilšu naidīgums. Hutu radikāļi *Interahamwe* kopā ar hutu bēgļiem no Ruandas cīnījās Kabilas pusē pret vietējiem Ruandas tutsi pēctečiem *Banyamulenge*. Ziemeļrietumu Ituri reģionā Uganda un Ruanda atbalstīja dažādas etniskas grupas, kuras sevi asociēja ar tutsi un hutu, pastiprinot vardarbību. KDR ziemeļos Nacionālā Savienība par pilnīgu Angolas neatkarību (UNITA), Sudānas Tautas Atbrīvošanas Armija (SPLA), un Sudānas „Dieva Pretošanās Armija” (LRA) turpināja militārās operācijas Kongo Ziemeļaustrumos. Katrs no šiem konfliktiem bija postošs civiliedzīvotājiem. Laupīšanas, slepkavošana, izvarošanas, ķīlnieku sagrašanās bija parasta ikdiena. Taču īpaši

---

⁴² Hambleton. J. A. „The Lusaka Peace Agreement: Creating a lasting peace or preening the Democratic Republic of the Congo for failure?” Dalhousie University, ProQuest, UMI Dissertations Publishing 2003. 67. lpp. <http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/305293478/143448E1A97E502DB7/1?accountid=27169> (skatīts: 13. 01. 2013.)

nežēlīgus apmērus šis karš sasniedza KDR zelta, dimanta, Kobalta raktuvju un kokmateriālu ieguvju rajonos. Tur cīņa kļuva mazāk politiska, iegūstot vairāk krimināla rakstura.

1998.g. septembrī Kabila paraksta līgumus ar Zimbabvi, Angolu un Namībiju par militāru palīdzību, pretī solot ekonomiskus labumus. Kabila attaisnoja savu rīcību ar to, ka rīkojas pēc SADC līguma, kas paredz mieru un drošību reģionā, kā arī pasargā tā iedzīvotājus no iekšējiem un ārējiem konfliktiem. Tiesa, Zimbabve uztraucās ka Uganda un Ruanda spers atbildes soļus, taču tas bija velti.

Prezidents Kabila izveidoja īpašu dienestu, kam bija jācentralizē zelta un dimantu tirdzniecība, galvenais Kinšasas ienākumu avots, tomēr to eksports vienu mēnesi tika apturēts un tā rezultātā kritās 64% no KDR valūtas vērtības⁴³. KDR bija nepieciešama nauda, bet tai naudas nebija. Tāpēc tās sabiedrotā bija Zimbave. Tās valdības galvenais arguments bija centieni pasargāt tās investīcijas, ko Zimbabve pagātnē bija ieguldījusi Kabilas režīmā, tāpēc tā centās traucēt visiem, kuri kaut kādā veidā varētu pārtraukt Kongo raktuvju operācijas un tādējādi traucēt Zimbabvei gūt labumu no KDR dabas resursiem.

Pēc savstarpējā līguma noslēgšanas, Mugabe nosūtīja Kabilam 11 000 profesionālu karavīru, kas veidoja Kabilas armijas *Forces Armees Congolaises* (turpmāk FAC) mugurkaulu, 1998.g. septembrī tiek parakstīts pakts par finansiāliem jautājumiem. Tas noteica, ka par ieroču un karavīru nosūtīšanu, Zimbabves raktuvju kompānija Ridgepointe pārņems Gekamines (KDR valsts raktuvju kompānija, aut. piez.) vadību un saņems 32,7% no tās kopējiem ienākumiem. Tikmēr Otrs Kabilas sabiedrotais Angola iesaistījās KDR bāzēto nemiernieku grupu dēļ. Lielākā no tām bija „Nacionālā Savienība par Angolas Pilnīgu Neatkarību” jeb UNITA, ar kuru Angolas valdība atradās karastāvoklī jau kopš neatkarības iegūšanas. Mobutu bija atļāvis tai bāzēties savā teritorijā un tāpēc Angola piedalījās Mobutu gāšanā. Tagad tā baidījās, ka gāžot Kabilu, UNITA pieņemsies spēkā un apdraudēs pašu Angolu. Līdzīgu draudu dēļ iesaistījās arī Namībija, jo spēcīga UNITA dibināja saites ar Namībijas Kaprivi atbrīvošanas armiju. Otrkārt, iebrūkot KDR, Angola nogriezīs pieeju UNITA svarīgiem KDR naftas resursiem, tā vājinot tās kaujasspējas. Angolas smagā artilērija un gaisa spēki palīdzēja Kabilas spēkiem kaujās pie Mbadankas un citām svarīgām pilsētām, turklāt Angola palielināja savu karaspēka daudzumu 2000.g. sākumā, kad paklīda baumas par Zimbabves izstāšanos. Savus izdevumus Angola sedza pati, nesteidzoties izmantot sabiedrotās KDR zemes resursus Tomēr, lai Angola nezaudētu ieinteresētību karā, Kinšasa apsoliņa tās kompānijai Sonangol kontroli pār naftas ražošanas un izplatīšanas tīkliem,

---

⁴³ Taylor. C. G. „State Factors and their Influences on Congolese conflicts”, Howard University, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 2012, 77. lpp., [http://datubazes.lanet.](http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/1027932819/7CBC36FE68034003PQ/1?accountid=27169)

lv:2235/dissertations/docview/1027932819/7CBC36FE68034003PQ/1?accountid=27169

apmaiņā pret militāru atbalstu. Trešā KDR sabiedrotā Namībija piedalījās gandrīz vai ideālistisku mērķu dēļ. Tai nebija ekonomisku un politisku interešu kā Zimbabvei vai Angolai, lai gan arī tai bija sava nemiernieku grupa, taču, salīdzinot ar UNITA, pārāk vāja, lai reāli spētu ietekmēt procesus valstī. Arī Namībijas sniegtais atbalsts bija samērā neliels. Tā nosūtīja uz KDR 2000 karavīru, kas pārsvarā dienēja artilērijas bataljonos un apmācīja FAC.

Balstoties uz Džeisonu Šternu, amerikāņu rakstnieku un analītiķi, kurš 10 gadus nodzīvoja KDR, ieskaitot arī trīs gadus Otrā Kongo kara laikā, var secināt ka „Pirmais Kongo karš bija, lai gāztu Mobutu, bet otrais biznesa dēļ” un Ruandas pusei šis karš bija smags pārbaudījums, jo kaujās bija iesaistīti ap 35 000 Ruandas karavīru. Teilora citētais Šterns min kā Ruandas okupācijas spēki ieņemtajās teritorijās pie raktuvēm ātri būvēja speciālas ierīces, lai pēc iespējas ātrāk varētu sākt raktuvju ekspluatāciju. Naudas summa, ko varēja iegūt kaut vai no vienām Kobalta raktuvēm bija iespaidīga. Kinšasas valdība eksportējot mēnesī 150 tonnas Kobalta, spēja nopelnīt 6 miljonus ASV dolāru. Vienā kara gadā KDR uz Zimbabvi sūtīja desmitiem miljonu ASV dolāru militārajiem izdevumiem un vēl 130 miljonus kā atlīdzību par karošanu KDR pusē. „Eksporta” vērtība uz Ruandu svārstījās starp 150 un 240 miljoniem ASV dolāru, 2000.gadā ⁴⁴. Tas pierāda, ka Ruandu nesaistīja tikai politiski jautājumi.⁴⁵ Karš KDR tai bija izdevīgs jo varēja netraucēti izmantot tās resursus. Turklāt peļņas iespējas nereti lika sadarboties arī nesamierināmākajām pusēm, KDR armijai un Ruandas atbalstītajiem nemierniekiem. Valikale reģionā rietumos no Gomas, kur FAC armijas kaujinieki cīnījās ar Ruandas atbalstītajiem RCD par kasiterīta raktuvēm. Netālu no tām bija neliels lidlauks, kurā ieradās ārzemju tirdzniecības aģenti, lai kasiterīta kravas pārvestu tālāk uz Ruandu un no turienes transportētu uz Dienvidāfriku. Kontrabandistiem nācās maksāt gan Republikas spēkiem, gan Ruandas dumpiniekiem, kuri bieži vien savā starpā sadarbojās, lai šādu biznesu varētu turpināt. Ne tik intensīvi kā Ruanda, bet arī Uganda izmantoja iespēju piekļūt KDR resursiem, piemēram, zelta eksportā Uganda gada laikā nopelnīja 90 miljonus ASV dolāru, lai gan Ugandai savu zelta atradņu nav. Neraugoties uz pārliecinošajiem argumentiem par Ruandas finansiālo ieinteresētību, tiek uzsvērti iespējamie politiskie faktori, kurus notušēja ar ekonomiskiem iemesliem. Emīlija Padona citējot Lemaršānu un Purnjē norāda, ka abi autori uzskata, ka Otrā Kongo kara un Ruandas iebrukuma cēlonis bija bailes, ka Austrumu KDR mītošie hutu, kuri pakāpeniski apbruņojās, radīs apdraudējumu Ruandas

---

⁴⁴ Reyntjens, F. „The privatisation and criminalisation of public space in the geopolitics of the Great Lakes Region” The Journal of Modern African Studies, Vol. 43, Issue 04, December 2005, 599. lpp.

[http://datubazes.lanet.](http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=346845&fulltextType=RA&fileId=S0022278X05001230(skafits)

[lv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=346845&fulltextType=RA&fileId=S0022278X05001230\(skafits](http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=346845&fulltextType=RA&fileId=S0022278X05001230(skafits) 15. 01. 2014.)

⁴⁵ Skat.2.pielikumu. 2.2 attēlu

robežām⁴⁶, tāpēc jau 1996.g. rudenī Ruandas valdība uzbruka šīm hutu apmetnēm, nogalinot 300 000 cilvēku, vairumu no tiem civiliedzīvotāju⁴⁷. Atriebjoties, hutu grupējums FDLR, pēc līdzīgas taktikas turpmākajā kara gaitā turpināja terorizēt civiliedzīvotājus, par sadarbību ar ruandiešiem

Ļoti daudz ir rakstīts par to kādēļ Uganda pievienojās Ruandai cīņā pret Kinšasu. Viena no teorijām skaidro par Ugandas vēlmi atjaunot Hima impēriju kura ietver Ugandas, Ruandas, Burundi un KDR teritorijas, tomēr tā ir vairāk spekulatīva un nav pierādīta, kā uzskata Džons Klārks⁴⁸. Otra versija ir, Uganda darbojās ASV interesēs, tomēr galvenā teorija ir, ka Uganda iebruka KDR, lai cīnītos ar savas valsts opozīciju izveidoto grupu Sabiedrotie Demokrātiskie Spēki (turpmāk:ADF) un Nacionālā Pretošanās Kustība (turpmāk: NRM), tomēr, tāpat kā pārējās puses, arī Uganda nevarēja neiesaistīties dabas resursu dēļ.

Ir trīs visbiežāk minētie iemesli kādēļ Ruanda un Uganda veica bruņotu intervenci KDR. Pirmkārt, abas valstis cerēja ka Kabilu izdosies gāzt tādā pat veidā kā Mobutu un tauta būs viņu pusē. Otrkārt, kā uzskata Reintjēns, Uganda un Ruanda pārrēķinājās ar Angolas un Mozambikas attieksmi. Pirms šo valstu iesaistīšanās karā KDR, Ugandai un Ruandai nebija nekāda veida sakaru ar Angolu un Mozambiku. Tās protams bija sekas tai domāšanai, kas valdīja Ugandā un Ruandā, idejas, ka viņi ir vienīgie vērā ņemamie ģeopolitiskie spēlētāji Lielo ezeru reģionā. Treškārt, Ugandas un Ruandas sabiedrotie no Kongo bija nekompetenti savā prasmē izmantot to autonomiju, ko viņiem piešķīra šīs abas valstis.. Tie nespēja tikt galā ar vietējo iedzīvotāju neapmierinātību, un leģitimizēt savu atrašanos pie varas. Pēdējais, ne mazāk nozīmīgais faktors - Kongo iedzīvotāju nacionālās jūtas. Tās bija ilgstoši uzkurinājis Mobutu un, iespējams, tas ir vienīgas pozitīvais viņa režīma mantojums. Šādu jūtu iespaidā, KDR iedzīvotāju pretestība bija augusi, jo viņu acīs Uganda un Ruanda bija ārzemju iebrucēji. Diemžēl, šajā laikā šīs jūtas bija uzkurinātas tik ļoti, ka vēl ilgi pēc kara beigām dažādās militārās sadursmēs sekas ir jūtamas⁴⁹.

---

⁴⁶ Reyntjens.F, 327. lpp.

⁴⁷ Paddon. E „Beyond Creed, Greed and Booty: Conflict in the Democratic Republic of Congo” Africa. Journal of the International African Institute. Vol 80, issue 02, 2010, 327. lpp.
<http://journals.cambridge.org/action/displayIssue?jid=AFR&volumeId=80&seriesId=0&issueId=02> (skatīts:24. 04. 2014.)

⁴⁸ Clark. F. John Explaining Ugandan Intervention in Congo: Evidence and Interpretations. The Journal of Modern African Studies, vol. 39, issue 2, 269. lpp.
[http://datubazes.lanet.](http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=78407&fulltextType=RA&fileId=S0022278X01003615)

lv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=78407&fulltextType=RA&fileId=S0022278X01003615(skatiťs:18. 01. 2014.)

⁴⁹ Reyntjens.F.,593. lpp.

2. 2. Rietumvalstis un ANO miera misija Kongo Demokrātiskajā Republikā (1999.-2002.)

Kongo kara laikā ANO atradās neērtā situācijā. Lielākajai daļai ANO dalībvalstu nebija nekādu interešu KDR, izņemot Francijai, kas izmisīgi cīnījās par katru franciski runājošo valsti un vēlējās saglabāt savu ietekmi.

1998. gadā, kad sākās karš, Vācija, Lielbritānija un Nīderlande bija Ugandas un Ruandas pusē, savukārt Francija nostājās par KDR. Francijas pozīcija tiek skaidrota ar vēlmi nostiprināties Āfrikā caur franciski runājošajām valstīm, īpaši KDR. Kā izteicies jaunzēlandiešu politiķis Dāvids Šīrers, „Francijā pamatā ekonomiskajām interesēm ir tuvināties frankofonajai zonai un nostalgiskas atmiņas pēc impērijas laikiem”⁵⁰. Aukstā kara laikā Kongo jeb Zairu atbalstīja gan ASV, gan Francija, jo tām Mobutu bija pieņemams. Kad Mobutu tika gāzts, ASV un citas Rietumvalstis novērsās no KDR, taču Francija palika tās pusē, turklāt tā bija atbalstījusi Hutu teroristisko režīmu Ruandā 1994.g., tāpēc sevi vēlāk raksturoja kā „godīgu starpnieku Subsahāras reģionā ar genocīda aptraipītu reputāciju”.

1998. gada martā ASV prezidents Bils Klintons uzsāk savu vizīti vairākās Āfrikas valstīs - Ganā, Ugandā, Ruandā, DĀR, Botsvānā un Senegālā, bet izlaiž KDR. Tā vietā viņš aicina Lorēnu Kabilu pievienoties samitā Entebles pilsētā Ugandā. Samitā Klintons demonstrē savu atbalstu Ugandai un Ruandai, ignorējot aizrādījumus par cilvēktiesību pārkāpumiem šajās valstīs.

Privātā sarunā ar Kabilu, Klintons teicis: „Mums ir apnicis. Jums ir seši mēneši, lai atbrīvotu opozīcijas politiķus. Izbeidziet vajāt sabiedrību, nevalstiskās organizācijas un ierobežojiet savu armiju. Ja jūs to neizdarīsiet pusgada laikā, mēs jūs piespiedīsim pie zemes”⁵¹.

1998. gada maijā Kabila sarīkoja samitu par godu pirmajai gadadienai kopš viņa atrašanās pie varas. Samitu atteicās apmeklēt Ugandas, Ruandas un Eritrejas līderi, parādot ka Kabilas vara ir sākusi samazināties. Jau 1997. gada beigās ASV vēstnieks Roberts. E. Gribins ziņoja, ka Kabila sācis izrādīt pretestības pazīmes saviem Ruandas sabiedrotajiem. Pirmo reizi Kabila esot brīdinājis par „Ruandas ambīcijām attiecībā uz Kongo”⁵². Pētījuma autore Annelisa Lindseja atsauca uz Roberta. E. Gribina grāmatu „In the Aftermath of Genocide: The US role in Rwanda”, kurā Gribins atspoguļo savu ziņojumu par to, ka Kabila jau pirms

⁵⁰ Ruteere. J. M., 227. lpp.

⁵¹ Lindsay. A „Continuity and Change in U. S-Congo relations. A critical analysis of post-Cold War US foreign policy toward Zaire-Democratic Republic of Congo” The George Washington University, 2009, 101. lpp.

<http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/1022050621/4F839041D8244A3DPQ/1?accountid=27169> (skatīts 30. 04. 2014.)

⁵² Turpat, 102. lpp.

1998. gada maija bija sācis sadarboties ar Ruandai naidīgajiem hutu dumpiniekiem⁵³. Kabila maijā devies uz Kubu, lai nodibinātu kontaktus ar bijušajiem sociālistiskajiem sabiedrotajiem, tostarp Ķīnu. 2. augusta notikumi un jaunā karadarbība neizsauca nekādu atklātu Vašingtonas reakciju, tādējādi Ruanda pieņēma, ka klusēšana nozīmē piekrišanu un tai ir dota zaļā gaisma iebrukuma sākšanai, lai gan Ruanda un Uganda publiski noliedza savu saistību ar karadarbību un RCD. Neilgi pēc kauju sākuma, Baltā nama preses sekretārs P. J. Kraulijs paziņoja ka ASV kopā ar vairākām Āfrikas valdībām cenšas risināt konfliktu un novērst tā izplatīšanos, lai gan A. Lindsija skaidro, ka ASV maz izprata karadarbības kontekstu un balstījās uz informāciju ko tā guva no Ruandas ziņojumiem. „Šis ir iekšējais KDR dumpis, cik mēs zinām” vai „Tutsi ir kaujai gatavi”⁵⁴. 1998.g. 7. augustā Kenijā un Tanzānijā tiek uzspīdzinātas ASV vēstniecības ēkas, nogalinot 253 personas, ieskaitot 12 amerikāņus, ASV nekavējoties evakuē savu vēstniecību no Kinšasas, ASV, Lielbritānijas, Francijas un Beļģijas karavīri izvietojas visā Rietumāfrikā, lai būtu gatavi iebrukumam KDR, ārvalstu pilsoņu evakuēšanai, Divi ASV karakuģi ar 1200 jūras kājniekiem patrulēja gar KDR krastiem⁵⁵.

1998.g. 19. augustā ASV formulē savu nostāju KDR krīzes jautājumā: „Mēs esam pārliecināti, ka ārvalstu iejaukšanās saasinās konfliktu. Novērst genocīdu ir Ruandas un citu reģiona valstu nacionālās drošības interesēs. [...] Tomēr mēs nevaram piedot vai atļaut militāru intervenci Kongo no Ruandas, Ugandas vai citas reģiona valdības puses[...]"⁵⁶.

Zaudējusi uzticību no KDR puses, ASV darīja visu, lai censtos nostabilizēt situāciju KDR. ASV diplomāti privātās sarunās ar Ruandas līderi Polu Kagamē un Ugandas prezidentu Joveri Museveni par „sacelšanos”, valsts Āfrikas lietu sekretāra vietniece Sūzena Raisa apsprieda konfliktu ar Ruandas vadību, Kabilas vēstnieku ANO un Angolas, Zimbabves, Namībijas un Ugandas valdībām, savukārt ASV vēstnieks KDR Hovards Volps rīkoja divpusējas tikšanās ar KDR, Zimbabves, Ruandas, Ugandas, DĀR un Angolas vadītājiem, lai sarunās censtos rast risinājumu KDR konfliktam⁵⁷. ASV sludināja, ka afrikāņiem pašiem ir

---

⁵³ Lindsay. A.,103.lpp.

⁵⁴ Lynne Duke, "Military Rebels Threaten Assault of Congo Capital, US embassy Evacuates Staff Amid Anti-Foreigner Sentiment", The Washington Post, August 16., 1998.
<http://www.highbeam.com/doc/1P2-23067717.html> (skatīts 30. 03. 2014.)

⁵⁵ Lindsay. A,105. lpp.

⁵⁶ Foley. B. J.The US Supports Regional Efforts to End Congo Crisis", August 19., 1998.
<http://1997-2001.state.gov/www/briefings/statements/1998/ps980819a.html> (skatīts 04. 04. 2014.)

⁵⁷ Rice. E. S „The Democratic Republic of Congo in Crisis", Office of Central African Affairs, Bureau of African Affairs, september 15., 1998 <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/rice.htm> (skatīts 04. 04. 2014.)

jārisina savs liktenis un ne ASV, ne kāda cita ārvalsts nevarēs atrisināt šo konfliktu KDR vai citur reģionā⁵⁸.

1998.g. 4. decembrī Sen Malo samītā Breitaņā Lielbritānija un Francija vienojās izbeigt pagātnes sāncensību un veidot tuvāku kooperāciju Āfrikā, kā arī deva solījumu kopīgi strādāt, lai veicinātu mieru un samazinātu nabadzību. 2001.g. Lielbritānijas ārlietu ministrs Džeks Stravs un Francijas ārlietu ministrs Huberts Vedrins viesojās Lielo Ezeru reģionā. Tomēr abi vīri nespēja pārvarēt atšķirības jautājumā par situāciju KDR. Stravs uzstāja ka tikai KDR ir jāatbrūno Hutu paramilitārie grupējumi, kamēr Vedrins bija par to, ka Ugandas un Ruandas armijas ir jāatvelk no KDR, līdz ar Hutu atbrūnošanu. Tajā pat laikā Londona un Parīze bija par humānās palīdzības piegāžu atjaunošanu KDR. 2001.g. decembrī, pēc disputa, kurā Francija un Beļģija iestājās par tūlītēju palīdzības sniegšanu, kamēr Lielbritānija un ES atbalstīja palīdzību tikai tad, kad KDR izrādīs lielāku pretimnākšanu miera sarunām⁵⁹. Apvienotās karalistes un Francijas nesaskaņas bija attiecībā pret karojošajiem grupējumiem. Londona Tutsi vadītos Ruandas Patriotisko Fronti (RPF) uzskatīja par labajiem un Hutu Demokrātiskos Spēkus Ruandas Atbrīvošanai (FDLR) kā 1994.g. genocīda īstenotājus. Francijas viedoklis bija pretējs - RPF tika uzskatīti par nelikumīgiem dumpiniekiem, savukārt FDLR - likumīgu politisko spēku. Francija kļuva par aktīvāko Lorēna Kabilas atbalstītāju no Rietumvalstīm. Taču Lorēns Kabila bija neprognozējams, 1997.g. decembrī izraidot divus Francijas vēstniecības darbiniekus no valsts. Pēc diviem gadiem, 1999.g. martā, sakarā ar apsūdzībām par spiegošanu, no KDR tiek izraidīti 6 britu vēstniecības darbinieki⁶⁰. Turpmāk līdz 2003. gadam Lielbritānija finansēja Ugandas un Ruandas spēkus.

1999. vasarā Otrais Kongo karš sasniedzis savu apogeju. Tajā piedalījās 7 valstis un 10 bruņotas kustības⁶¹. Valsts tika sadalīta trīs daļās. Vienu daļu kontrolēja Demokrātiskās Kongo Asambleja (DRC), ko atbalstīja Ruanda, ziemeļu daļu - Kongo Atbrīvošanas Fronte, ko atbalstīja Uganda, bet dienvidus un rietumus - Kinšasas un to sabiedroto spēki.⁶² Lai šo vardarbību pārtrauktu, iejaucās Dienvidāfrikas Attīstības Kopiena (SADC), kas 1999.g. 10.

---

⁵⁸ Rice.E.S.,turpat!

⁵⁹ Cumming. D. G „Burying the hatchet? Britain and France in the Democratic Republic of Congo” The Journal of Modern African Studies, vol 49, issue 04, 552. lpp. <http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayFulltext?type=1&fid=8428965&jid=MOA&volumeId=49&issueId=04&aid=8428963&bodyId=&membershipNumber=&societyETOCSession=> (skatīts: 04. 04. 2014.)

⁶⁰ Turpat, 553.lpp.

⁶¹ Mims. T. M. „Conflict in the Democratic Republic of Congo:Assessing peace Agreements From the Lusaka Peace Accord to the Daar es Salaam Declaration 1999 to 2008” Howard University, Washington D. C, 31. pp.

<http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/304603966/93C6AB6EBB594BB9PQ/1?accountid=27169> (skatīts:15. 01. 2014.)

⁶² skat 2.pielikumu 2.1 attēlu.

jūlijā panāca uguns pārtraukšanu un Lusakas miera līguma parakstīšanu starp karojošajām valstīm un dumpinieku grupām. Lusakas miera līgumu parakstīja 6 valstis: Angola, KDR, Uganda, Ruanda, Namībija un Zimbabve. Tas balstījās uz 4 punktiem, kas paredzēja KDR nacionālās armijas izveidošanu, institūciju radīšanu, kas rūpētos par KDR infrastruktūras uzlabošanu un valsts civilās dzīves izveidošanu. Pēdējie divi paredzēja gatavot valsti vēlēšanām un izstrādāt pagaidu konstitūciju⁶³. Bez šīm valstīm līgumu parakstīja arī divas militārās grupas - CRD un MLC. Tas uzsāka Starpkongo dialogu, kam vajadzēja samierināt dažādas KDR karojošās grupas un panākt uguns pārtraukšanu 45 dienu laikā pēc miera līguma. Sarunās starp KDR un Ugandas un Ruandas pārstāvjiem diskusijas izvērtās īpaši asas. Kabila uzsvēra ka iemesls abu valstu iebrukumam bija ekonomiskās intereses, kamēr Ruanda iebilda, ka tās izlūkošana bija atklājusi, ka Kabila trenē 30 000 Ruandai naidīgu kaujinieku, lai tie gāztu Ruandas likumīgo valdību. Turklāt 2001.g. 7. aprīlī, Ruandas prezidents P. Kagame, pieminot 7. gadskārtu kopš Ruandas genocīda, uzsvēra ka neizvedīs savu karaspēku no KDR, kamēr Ruandas robežas nebūs drošībā.

Situācijas „atslābuma” ietekmēta, ANO Drošības padome 1999.g. 6. augustā pieņem rezolūciju nr. 1258. Šī ir pirmā no ANO DP rezolūcijām, kas pievēršas situācijai KDR un tās stabilizēšanai. Tā rekomendē Āfrikas Vienotības Organizācijai (OAU), kā arī Dienvidāfrikas Attīstības Kopienai atrast miermīlīgu risinājumu konfliktam. Svarīgākie no deklarācijas punktiem ir 7. punkts, kas paredz nodibināt Politisko komiteju un Kopējo Militāro Komisiju (JMC), kas sastāv no visām Lusakas miera līgumu parakstījušajām valstīm, kā kolektīvu ieguldījumu Uguns pārtraukšanas līgumam un 8. punkts, kas akceptē 90 ANO novērotāju nosūtīšanu uz KDR līdz ar civilo, politisko, humanitāro, un administratīvo personālu⁶⁴. Tas sākotnēji likās pieņemams variants visām pusēm, jo vēl pirms Lusakas miera līguma, 1999.g. martā, ANO aprēķināja, ka, lai spētu izbeigt konfliktu KDR, būtu nepieciešami vismaz 100 000 karavīru⁶⁵. Lusakas miers netika ievērots un visā KDR notika sīki incidenti starp dažādām grupām. Viens no lielākajiem incidentiem bija Kišangani pilsētā 1999.g. augustā, kad izcēlās sadursme starp Ugandas Tautas Aizsardzības Spēkiem (UPDF) un Ruandas Patriotisko Armiju (RPA), savukārt 1999.g. novembra sākumā Kabilas valdība izplatīja

---

⁶³Mims.T.M.,45. lpp.

⁶⁴ Resolution 1258. Adopted by the Security Council at its 4032nd meeting On August 6, 1999.

<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/POCSRES%201258.pdf> (skatīts 16.01.2014.)

⁶⁵ Harmantas. D. C. „A comparison of Great Power and UN peacekeeping in post-Cold War Africa”, Georgetown University, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 2009, 43.lpp.

<http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/304884781/CA405E52632478CPO/1?accountid=27169> (skatīts:16. 01. 2014.)

paziņojumu, ka tā ir gatava īstenot savu misiju, atbrīvot Kongo no Ruandu atbalstošajiem dumpiniekiem un uzsākt uzbrukumu Kišangani pilsētai. Situācijai saasinoties, ANO DP 1999.g. 30. novembrī sagatavo jaunu rezolūciju nr. 1279, kas apstiprina misiju KDR kā ANO miera misiju Kongo Demokrātiskajā Republikā jeb MONUC (no franču *Mission de l'Organisation des Nations Unies en République démocratique du Congo*). No 2010. gada MONUC tiek pārdēvēta par Apvienoto Nāciju stabilizācijas misiju jeb MONUSCO. Šī rezolūcija nosaka misija darbību līdz 2000.g. 31. martam un paredz palielināt novērotāju skaitu līdz 500 cilvēkiem⁶⁶. Pat pēc pamiera parakstīšanas, karadarbība aktivizējās un Kabilas spēki uzsāka uzbrukumus Kišangani pilsētas apkārtnē, kamēr Ugandas un Ruandas spēki un nemiernieku grupējumi aktivizēja partizānu karu, tāpēc Drošības padome 2000.g. 24. februārī laiž klajā jaunu rezolūciju nr. 1291. Sakarā ar situācijas saasināšanos KDR austrumu apgabalos, MONUC tiek palielināts līdz 5537 cilvēkiem un misija pagarināta līdz 2000.g. 31. augustam, bez tam, tā paredzēja sadarboties ar nemiernieku grupām un panākt, ka tās sadarbojas ar Sarkanā krusta organizāciju un cilvēktiesību organizācijām⁶⁷. Tomēr 2002. gadā ANO ģenerālsekretārs Kofi Annans bija spiests konstatēt, ka MONUC nav spējīga rūpēties par civiliedzīvotāju drošību kā bija paredzēts 1291. rezolūcijā⁶⁸. 4 gadu laikā MONUC misija nespēja reāli iejaukties Kongo notiekošajā slaktiņā. Tās karavīri bija vai nu pārāk lēni un nesagatavoti vai arī stingri pieturējās pie novērošanas pozīcijām un ļāva karadarbībai turpināties. Situācija kļuva paradoksāla. Jo asākas cīņas turpinājās KDR, jo vairāk karavīru bija nepieciešams, lai tās pārtrauktu, bet arī lielāks skaits MONUC miera uzturētāju neko nespēja darīt un kaujas turpinājās. Ar visu vilcināšanos ANO un starptautiskajai sabiedrībai izdevās piespiest Ruandu 2002.g. jūlijā noslēgt līgumu ar Žozefu Kabilu un sākt izvest savus spēkus no Kivu provincēm, kaut gan tā turpināja naudas un ieroču piegādes vietējām kaujinieku vienībām. Kad 2003. gadā no KDR ziemeļrietumiem tika atvilkti Ugandas spēki, tur izveidojās drošības vakuums, kuru MONUC nespēja aizpildīt un Bunias pilsētā izvietoja

---

⁶⁶ Resolution 1279 Adopted by the Security Council at its 4076th meeting, on 30 November 1999.

. <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/POCSRES%201258.pdf> (skatīts 05. 04. 2014.)

⁶⁷ Resolution 1291. Adopted by the Security Council at its 4104 meeting on 24 February, 2000.

<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/DRC%20SRES1291.pdf> (skatīts 05. 04. 2014.)

⁶⁸ UN Security Council, Eleventh Report of the Secretary-General on MONUC, S/2002/621, June 5, 2002 paragraph 71.

<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=3d5385ce0&skip=0&query=Secretary%20General%20of%20Monuc> (skatīts: 16.

01. 2014.)

vien ap 700 Urugvajas kareivju, kam vajadzēja aizvietot 7000 Ugandas armijas karavīru⁶⁹ 2002.g. ANO Drošības padome palielināja MONUC personāla sastāvu līdz 8700⁷⁰.

2.3 Vardarbība Kivu provincēs (1999.-2003.): ietekme uz sabiedrību.

Neraugoties uz Otrā Kongo kara asiņaino raksturu, kara postījumu rezultātā izplatījušās epidēmijas prasīja milzums upuru. Tā S. Džeksons savā pētījumā atsaucas uz Starptautiskās glābšanas komitejas ziņojumu 2000. gadā: „Aptuveni 2,5 miljoni upuri ir konstatēti Austrumu Kongo (lielākoties Kivu provincēs), tas padara šo konfliktu par asiņaināko konfliktu Āfrikā pēdējās dekādēs. Rezultāti pierāda, ka šeit mirst vairāk cilvēku kopš 1998. g nekā visos karos kopā pārējā pasaulē”⁷¹. Ne tikai kaujas, bet arī slimību izplatība prasīja milzīgu skaitu upuru, īpaši bērnu vidū. Epidēmijas bija tik postošas, ka gandrīz ¾ mazuļu nespēja nodzīvot ilgāk par diviem gadiem..

Kivu provincēm jau izsenis bija „pulvera mucas” reputācija. Tās ir provinces, kur ik pa 40 gadiem patveras jaunu nemiernieku grupas. Valdības ietekme šeit bija maza vēl pirms Mobutu laikiem. Attālinātība no centrālās varas radīja Kivu provincēs kontrabandistu tīklus, kas vēlākajos karos bija viens no savstarpējo cīņņu iemesliem, tur atradās labākās resursu ieguves vietas un labākie transportēšanas ceļi. 1964. gadā Dienvidu Kivu iebruka Pjēra Muleles, vēlāk zināms kā Patriss Lumumba vadītie nemiernieki, kurus dēvēja par Muelistes vai Simbas (lauvas). Sākotnēji cīnoties pret Mobutu, Muelistes sadarbojās ar vietējiem *Banyamulenge* (Kongo Tutsi), tomēr dumpim turpinoties Muelistes sāka uzbrukt Tutsi, apvainojot tos Mobutu atbalstīšanā. Tutsi sāka saņemt no Kinšasas ieročus un sākās savstarpējas sadursmes, kas bija viens no iemesliem, kāpēc Lumumbas nemiernieki zaudēja. Tomēr savstarpējās aizdomas pret Ruandas izcelsmes Kivu iedzīvotājiem nerimās. 1965. gadā sāka izplatīties baumas, ka Ruanda plāno anektēt Kivu provinces⁷², tāpēc 1965.g. oktobrī Ziemeļu Kivu vietējā Asambleja pieņēma lēmumu par visu Ruandiešu izdzīšanu no Kivu, apvainojot viņus „Dumpinieku atbalstīšanā”. Spriedze starp Ruandofoniskajiem iedzīvotājiem (jeb Ruandas izcelsmes) un vietējiem tikai pieauga visas 80. gadu dekādes laikā.

1992.g. beigās un 1993. gadā periodiskas cīņas pret Hutu pārauga Starp-cilšu karā Kivu provincēs jeb otrajā Kanjarvandas karā. Ir vairākas versijas par to, kas izraisīja šīs

⁶⁹, Harmantas. D. C., 44. lpp.

⁷⁰ UN Security Council Resolution 1445, December 14, 2002.

<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=3f45dbd62&skip=0&query=Resolution%201445,2002> (skatīts:16.01.2014.)

⁷¹Jackson. S. W., 71. lpp.

⁷² Turpat, 72. lpp.

sadursmes. Pirmā versija - to izraisīja Mobutu, lai reizi par visām reizēm tiktu galā ar nacionālo jautājumu, otra versija ir, ka tas bija vietējo cilšu sagatavots gājiens, lai novērstu iespējamo hutu agresiju⁷³. Šis bija karš, kurā tutsi un hutu vienoti cīnījās pret vietējām Kivu ciltīm - Hunde, Njangu un Tembo. Vairāk nekā tūkstoš cilvēku gāja bojā, bet 130 000 palika bez mājām. 1993. gada novembrī Mobutu nosūtīja Prezidentālās Divīzijas kaujiniekus uz Kivu provincēm, lai apturētu kaujas.

1994. gada jūlijā, kad tika gāzta vecā Ruandas valdība, kura bija īstenojusi genocīdu pret Tutsi, Ziemeļu Kivu ieradās ap miljons Hutu bēgļu un Dienvidu Kivu vairāki simti tūkstoši, baidīdamies no Tutsi atribības. Starp tiem bija daudzi genocīda organizētāji. Tagad viņi izveidoja apmešanās vietas pie Gomas, Uviras un Bukavas. Gomas nometne kļuva par militāro nometni, kurā Hutu ekstrēmistiem Interahamwe, pievienojās Kivu hutu cilts locekļi un kopā tie regulāri iebruka Ruandā. Tomēr viņi izvērta vardarbību arī pret Kivu vietējām ciltīm.

Tikmēr KDR plosīja arī pašu sabiedroto Ugandas un Ruandas konflikts, kas aizsākās jau neilgi pēc pamiera līguma parakstīšanas. Ruandu uztrauca Ugandas tieksme veidot jaunas dumpinieku kustības Ituri apgabalā, Ugandas noskaņojums kļuva draudzīgāks pret KDR, turklāt Ugandas vadītājs Joveri Museveni bija pret strauju militāru uzbrukumu Kinšasai. Viņš loloja cerības stiprināt Ugandas ģeopolitiskās pozīcijas reģionā un nevēlējās vēl vairāk iegūt agresora reputāciju. Tomēr galvenais, kā vairākkārt darba autors jau minējis un ko piemin Filips Reintjēns - Ruandas un Ugandas konflikta pamatā bija abu valstu vēlme izmantot KDR bagātīgos dabas resursus. Tas pārauga bruņotā sadursmē starp RPA (Ruandas Tautas armiju) un UPDF (Ugandas Tautas aizsardzības spēki). 1999. gada augustā Kisangani pilsētu gandrīz pilnīgi nopostīja abas armijas, nogalinot vairākus simtus cilvēku. Tā bija tikai prelūdijs un sadursmes uzliesmoja arī 2000. un 2003. gadā. 2002. gadā Ruanda pārsvieda savus ieročus un karavīrus no Dienvidu Kivu uz Ituri ziemeļu provinci, ar kuru tai nebija ne mazāko robežu. Kad 2004. gada novembrī RDF Ruandas aizsardzības spēki uzsāka jaunas operācijas KDR, abas valstis viena otru apvainoja valdības gāšanas mēģinājumā, izraidīja otras puses diplomātus un regulāri notika sadursmes starp abu valstu armiju vienībām. Lielbritānija bija pret šādām abu valstu attiecībām.

Civiliedzīvotāju slepkavības sākās tūlīt pat pēc Lorēna Kabilas aicinājuma padzīt visus „ārzemniekus” un kara sākuma ar Paulu Kagame. Kabila un viņa atbalstītāji uzkurināja naidu pret Tutsi izcelsmes Kongo iedzīvotājiem, saistot tos ar ruandiešiem, ugandiešiem un burundiešiem. Daudzi tika nogalināti pirmajās dienās pēc šī paziņojuma. Vēl desmitiem

---

⁷³ Jackson.S.W., 73. lpp.

tūkstošu bēgļu devās uz kaimiņvalstīm, tomēr tur nespēja atrast darbu, valodas nezināšanas dēļ. KDR tutsi stāvokli Kivu provincēs un Ruandā pētīja Princetonas universitātes doktora grāda pretendents filozofijā Stīvens Džeksons, savā 2003. gadā aizstāvētās disertācijas „*Uncertainty, Improvisation & Involution in the Kivu provinces, DR Congo. 1997-2003*” ietvaros, bija klātienē pētījis notikumus Kivu provincēs un aptaujājis daudzus vietējos iedzīvotājus un ANO misiju dalībniekus. Viens no šiem vietējiem, kas bija pārbēdzis uz Ruandu vēl Mobutu laikā, bija kāds Fransuā, tutsi izcelsmes taksometra vadītājs Ruandā. Viņš liecina: „Es esmu viens no tiem, ko jūs dēvējat par *Banyamulenge*. Mani vecāki piedzima Gomā 1942. gadā, un es tur piedzimu 1968. gadā. Kā es varu būt Ruandietis? Es pilnībā nepazīstu Ruandu. Es ieradus Kigali (pilsēta Ruandā, aut. piez.) 1994.g. pēc kara, tāpēc, ka es zināju, ka varēšu dabūt darbu, kas man būtu piemērots. Tā kā es atteicos pieņemt Ruandas pilsonību, kas man bija jādara, man ir ļoti grūti atrast darbu. Neraugoties uz to, ka esmu izglītots, es šeit, Kigali, strādāju par taksometra šoferi⁷⁴.” Arī dumpinieki un to atbalstītāji neatpalika. Jau pēc kara sākuma 1998.g. 24. augustā, Kašikas un Lvindi pilsētās Dienvidu Kivu provincē tika nošauti vai sacirsti ar mačētēm vairāki simti civiliedzīvotāju, kurus apvainoja sadarbībā ar Kabilas spēkiem. Lai apvainotu sadarbībā, pietika ar mazākajām aizdomām. Īpaši daudz upuru bija vietējo tutsi vidū ar to vien, ka viņu izlokšnes atšķīrās no Ruandas tutsi valodas. To apliecina kāds S. Džeksona intervētais *Banyamulenge* aktīvistis. „Viņi teica, ka mēs esam ruandieši, jo runājam tajā pašā valodā. Bet tie, kas zina valodu, pamanīs, ka tur ir dažas mazas atšķirības. Mana māte, kad runāja kinyarwanda (oficiālā valoda Ruandā) ar personu, kas bija no Ruandas, nojauta, ka šī persona ir sapratusi, ka viņa nav no Ruandas. Mēs esam ārzemnieki visur - it īpaši Ruandā”⁷⁵. Vardarbība pret civiliedzīvotājiem palielinājās 1999. gadā, kad dumpinieku frakcijas sašķēlās un sāka cīnīties viena ar otru, tāpat kā Uganda ar Ruandu, Kongo karš sāka pieņemt „visu karš pret visiem” raksturu. Šī konflikta karstumā īpaši tika manipulēts ar etnisko faktoru, sakūdīt ciltis pret ciltīm, radot jaunus militārus grupējumus utml. Tā 2002.g. jūnijā cīņa starp Ugandu un Ruandu par dominanci kaujās pret Kabilu, prasīja 1200 civiliedzīvotāju dzīvības⁷⁶. Ugandieši Ituri provincē saasināja lendu un hemu cilšu attiecības, kuras sāka identificēt viena otru ar tutsi un hutu. Rezultātā, laikā no 1999.-2003. gadam, savstarpēju cīņu rezultātā, bojā gāja 50 000 ituri reģiona iedzīvotāju⁷⁷. Šie skaitļi ņemti no Dž. Rutēres disertācijā izmantotajiem „*Human Rights Watch, War Crimes in Kisangani: The Response of Rwandan-backed Rebels*

---

⁷⁴ Jackson. S.W.,45. lpp.

⁷⁵ Turpat,52. lpp.

⁷⁶ turpat, 206. lpp.

⁷⁷ <http://www.hrw.org/news/2002/08/20/congo-war-crimes-kisangani>(skatīts: 13. 04. 2014.)

to the May, 2002” un Human Rights Watch, Ituri: “*Covered in Blood*” *Ethnically Targeted Violence in Northeastern DR Congo*” materiāliem. Ituri reģionā īpaši cieta mūžamežos dzīvojošie pigmeji, kurus abas puses nolaupīja un piespieda kalpot par gidjiem, viņu zināšanu dēļ, pēc tam tos nogalinot un atsevišķos gadījumos pat apēdot. Šādi kanibālisma gadījumi Ituri nebija retums, bieži tie bija kā mežonīgu rituālu daļa.

Viena no smagākajām parādībām, kas raksturīga abos Kongo karos un visos Kongo apgabalos bija seksuālā vardarbība pret vietējām meitenēm un sievietēm, nešķirojot pēc vecuma. To piekopa gan armijas, gan dumpinieki. 1998. gada augustā dumpinieki pārrāva Ingas hidroelektrostacijas dambi Baskongo un atstāja bez elektrības visu Kinšasas pilsētu. Dumpinieki kopā ar Ugandiešiem un Ruandiešiem dedzināja un izlaupīja baznīcas, skolas, slimnīcas, iedzīvotājus ieslodzīja nometnēs, kamēr ANO novērotāji ziņoja ka Zimbabves un Namībijas spēki ievēroja starptautiskos likumus attiecībā pret civiliedzīvotājiem, tikmēr viņu sabiedrotie Angolieši plaši nodarbojās ar marodierismu.

Starptautiskā palīdzība kara nomocītajiem iedzīvotājiem bija apgrūtināta un pat bīstama. Daudzus simtus ciematu bija sagrābuši dumpinieki un lieguši tiem piekļūt Sarkanā krusta pārstāvjiem, bieži vien starptautiskās palīdzības automašīnas tika izlaupītas, to apkalpe aplaupīta vai nogalināta, tā piemēram 2001. gada 26. aprīlī Sarkanā Krusta palīdzības komitejas locekļiem Ituri apgabalā uzbruka un tos nogalināja Hema partizāni⁷⁸.

Bērnu izmantošana karadarbībā ir īpaši raksturīga partizānu cīnītājiem. Pēc ANO ziņojuma 2000.g., 15-30% no partizānu rekrutētajiem ir jaunāki par 18 gadiem. Daudziem kareivjiem nebija vairāk par 7 gadiem⁷⁹. Ugandiešu atbalstītā Hema cilts partizānu „Kongo Patriotu savienība” grupējumā nepilngadīgi bērni bija gandrīz 40% no visu karotāju kopskaita. Kabila jau 1998.g. 24.-25. augustā pa radio aicināja bērnus kļūt par karavīriem. Sākotnēji Kongo konfliktiem uzmanību pievērsa tikai Francija, Lielbritānija Beļģija un ASV. Taču Beļģija un ASV iesaistījās negribīgi. Beļģi nespēja attapties no dekolonizācijas un savas neveiksmes 1994.g. Ruandas genocīda laikā, kamēr ASV bija mainījusi savu politiku attiecībā pret Āfriku pēc Aukstā kara beigām. Nebija vairs komunisma draudu, nebija jābaidās no „domino efekta”, kad komunisma varā pakāpeniski kristu visa Āfrika. ASV politika bija vienkāršāka, tā nevēlējās atkārtot 1993.g. Somālijas notikumus un tāpēc izvēlējās intervences jautājumu atstāt atrisināt bijušajām Eiropas koloniālajām lielvarām un Apvienotajām Nācijām. Vienīgi Francija aktīvāk iesaistījās palīdzības sūtījumos un operācijā Artemīda 2003. gadā, jo tā vēlējās saglabāt savu ietekmi.

---

⁷⁸ Human Rights Watch, Ituri, 2003.,

<http://www.hrw.org/node/12310/section/2> (skatīts:01. 05. 2014.)

⁷⁹ Ruteere. J. M.,208. lpp.

Laikā no 1998.g. līdz 2004.g. ir nogalināti 3, 9 miljoni iedzīvotāju. Taču jāņem vērā, ka daļa kļuva par upuriem badam un slimībām. Bēgļu un pārvietoto personu skaits 2003. gada augustā sasniedz 3,4 miljonus, no kuriem aptuveni 2 miljoni ir no KDR austrumu reģioniem - Ziemeļu Kivu un Ituri.

Lorēna Kabilas varas sākuma periods asociējās ar cerībām gan iekšpolitikā, gan ārpolitikā, tomēr ātri tiek pierādīts, ka Kabila kļūst par jaunu Mobutu. Līdzīgi kā priekštecis, arī Kabila izmanto etnisko neiecietību dažādās KDR vietās, lai novērstu uzmanību no korupcijas un ekonomiskām problēmām. Stingri kontrolējot ANO novērotājus un izraidot no valsts gan franču diplomātus 1997.g., gan 1999. britu vēstniecības darbiniekus, Kabila rada iespaidu par sevi kā neparedzamu līderi. Nespēdams atbrūnot daudzus militāros formējumus un atbalstot kaimiņvalstīm naidīgas grupas, Kabilas laikā aizsākas Otrais Kongo karš, kura galu Lorēns Kabila nepieredz, jo 2001.g. janvārī tiek nogalināts atentātā. Demoralizētā KDR armija kopā ar nemiernieku grupējumiem un Ugandas un Ruandas armijām KDR Austrumu reģionos veic kara noziegumus, kamēr ANO, dažādu politisku un birokrātisku iemeslu dēļ, nespēj apturēt noziegumus un nodrošināt mieru.

3. Žozefa Kabilas varas periods (2003.-2008.)

Pēc Lorēna Kabilas nāves par jauno prezidentu 2001.g. kļuva Žozefs Kabila. Savu prezidentūru viņš sāka ar to, ka atcēla tēva pieņemto Dekrētu nr. 194., kas sākotnēji ierobežoja, bet vēlāk aizliedza politisko partiju dibināšanu. Šo dekrētu atceļot, daudzām nemiernieku grupām bija iespēja legāli kandidēt uz iekļūšanu KDR valdībā. 2002. gadā sarunas norisinājās Dienvidāfrikā, kurās neviens nevarēja vienoties par valdības struktūru un valdības vadītāju. Daudzi vēlējās Kabilas nomaiņu, Kabilas ierosinājumu, ka būs divi viceprezidenta posteņi un tos ieņems CRD un MLC kustību līderi, šīm grupām nešķita pieņemami, tāpēc tās atstāja sarunu galdu. Taču panākumi bija. 2002.g. jūlijā Pretorijas pilsētā KDR paraksta līgumu ar Ruandu un Ugandu par to karaspēka aiziešanu no KDR austrumu reģioniem, īpaši Kivu provincēm. Tomēr, tajos netika aplūkotas tik specifiskas lietas kā līdzekļi kā panākt šo karaspēku atiešanu un tas radīja jaunas problēmas. Ruanda ļoti negribīgi atvilka spēkus, lai izvairītos no starptautiskām sankcijām. 2002. gada Sansitijas pilsētā Dienvidāfrikā risinājās sarunas par jauno pagaidu valdību, ko bija jāveido Žozefam Kabilam un kas sāka funkcionēt 2003.g. jūnijā. Kabila kā valdības vadītājs bija tiesīgs izdot likumus, apstiprināt un atlaist valdības un armijas amatpersonas. Pēc Kabilas bija 4 premjerministri, kas pārstāvēja četras galvenās politiskās grupas KDR - pašreizējās valdības izvirzītais, politiskie opozicionāri kas pretojās nevardarbīgā veidā, kā arī galvenās bruņotās grupas RCD un MLC kandidāti. Katrs no šiem premjerministriem atbildēja par savu sfēru. Valdības premjers - valsts attīstību un atjaunošanu, opozicionāri par kultūras un sociālajiem jautājumiem, RCD par politiskiem jautājumiem un MLC par finanšu sfēru. Tika izveidotas arī 500 vietas parlamentā un 120 vietas senātā⁸⁰, lai gan Pretorijā tika noslēgts līgums par Ruandas spēku izvešanu 90 dienu laikā sākot no 2002.g. 15. oktobra, bija skaidrs ka Ruanda turpināja atbalstīt vietējos nemierniekus un pat deva pavēles tiem. Ruandas Armija jeb Ruandas aizsardzības spēki KDR oficiāli atstāja 2002. gada septembrī, tomēr maskētā veidā atgriezās valstī Gomas provincē. Sadarbība ar Hutu dumpiniekiem no jauna lika Ruandai domāt par intervenci KDR. 2004. gadā KDR jau gatavojās demokrātiskām vēlēšanām un tas kaitēja Ruandas politiskajai un ekonomiskajai ietekmei Kivu provincē. ANO atklāja organizētu un mazāk organizētu atbalstu pulkveža Mutebutsi un ģenerāļa Nkundas partizānu operācijām Dienvidu Kivu provincēs. 2004. gadā Ruanda no jauna iebruka Ziemeļu Kivu, lai

---

⁸⁰ Hambleton. J. A.,95. lpp.

cīņtos pret FDLR. Tas bija Ruandas pilsoņu kara turpinājums KDR teritorijā⁸¹. Cīņas Kivu provincē izvērās starp Mutebutsi un Nkundas „renegātiem”, kurus atbalstīja Burundi nemiernieki un Ruanda, un mai-mai karotājiem, kas bija iekļauti FARDC (Kongo Demokrātiskās Republikas armija), kā arī FDLR un Masunzas Tutsi izcelsmes Kongo iedzīvotājiem.

Tikmēr KDR plosīja arī pašu sabiedroto Ugandas un Ruandas konflikts, kas aizsākās jau neilgi pēc miera līguma parakstīšanas. Ruandu uztrauca Ugandas tieksme veidot jaunas dumpinieku kustības Ituri apgabalā, Ugandas noskaņojums kļuva draudzīgāks pret KDR, turklāt Ugandas vadītājs Joveri Museveni bija pret strauju militāru uzbrukumu Kinšasai. Viņš loloja cerības stiprināt Ugandas ģeopolitiskās pozīcijas reģionā un nevēlējās vēl vairāk iegūt agresora reputāciju. Tomēr galvenais, ko min Filips Reintjēns, Ruandas un Ugandas konflikta pamatā bija abu valstu vēlme izmantot KDR bagātīgos dabas resursus. Tas pārauga bruņotā sadursmē starp RPA (Ruandas Tautas armiju) un UPDF (Ugandas Tautas aizsardzības spēki).

Parakstot miera līgumu ar Ugandu 2002.g. 7. septembrī, KDR deva simts dienas visu spēku izvešanai, arī no Ituri apgabala, kas radīja sarežģījumus. ANO prasīja atstāt vismaz 1000 ugandiešu Ituri reģionā, Ruvenzori kalnos. Bija paredzēts, ka KDR un Uganda izveidos kopēju Miera komiteju, lai novērstu haosu, ko radītu Hemu un Lendu kopienu sadursmes.

Miera iecere izrādījās neveiksmīga. 2003.g. aprīļa sākumā 966 Hema civilistu nogalināja Lendu militāristi Buni pilsētā⁸². Tas aizsāka abu pušu kaujas šajā pilsētiņā, ko izbeidza tikai operācija Artemīda ar franču spēku iejaukšanos.

2005. gadā tika pieņemta jauna Kongo konstitūcija, kas noteica kārtību kādā ievēlēt jaunu prezidentu un tā mīkstināja prasības kandidātiem, piemēram, bija iespējams kandidēt jau no 30 gadu vecuma. Žozefs Kabila bija faktiskais Kongo prezidents kopš 2001.g., kad tika nogalināts viņa tēvs Lorēns Dezirē Kabila, kura vadībā tika gāzts Mobutu Sese Seko. Žozefs Kabila 2006.g. nolēma oficiāli kandidēt prezidenta vēlēšanām, lai varētu teikt, ka ir demokrātiski ievēlēts prezidents nevis patvaldnieks. Ar 48% pārsvaru, viņš 2006.g. martā tika oficiāli ievēlēts par Kongo Demokrātiskās Republikas prezidentu. Līdz ar ievēlēšanu bija skaidrs, ka Kabila un viņa valdība uzņemies galveno lomu valsts pārveidošanā, neraugoties uz ārzemju partneru un pilsoņu iespējamo neapmierinātību. Vēl 2006.g. valstī valda milzīga nabadzība un valsts struktūras ir nesakārtotas un rīcības nespējīgas. Valsts nacionālā armija bija demoralizēta un kalpoja kā spēks, kas izraisa nekārtības nevis rūpējas par likumību. Kur vien bija iespēja, kareivji ļaunprātīgi izmantoja savas pilnvaras. Tāpēc, lai stabilizētu situāciju valstī, MONUC tiek izvietots visā KDR ne tikai tās Austrumu apgabalos, ap 2 500 vīru

---

⁸¹, Turpat,96.lpp.

⁸² Turpat.

sastāvā, bet sakarā ar problēmām Ziemeļu Kivu provincē, 2008. ANO Drošības Padome pieņēma lēmumu palielināt kontingentu līdz 3000 karavīriem.

2000.g. jūlijā Ziemeļu Kivu zaudēja savu iepriekšējo gubernatoru, kurš nomira no vēža. Tā vietā RCD iecēla par Ziemeļu Kivu gubernatoru hutu ciltij piederīgo Eiženu Ngajabaseku, kurš pirms tam bija strādājis par anesteziologu Gomas pilsētā. Viņa iecelšana par gubernatoru bija RCD interesēs, lai kaut apvienotu ruandofoniskos Tutsi un Hutu. Ar to viņš bija labvēlīgā pozīcijā, jo viņš atbalstīja ne tikai Ruanda, bet arī Kinšasa, kura kara laikā bija satuvinājusies ar Hutu piederīgajiem. Viņa vara balstījās uz diviem pilāriem - Vietējie aizsardzības spēki (turpmāk LDF) un TPD (Toux pour le paix et le Developpement). Abas kustības Kivu provincē nodarbojās ar masveidīgu izvarošanu un civiliedzīvotāju slepkavošanu⁸³.

Jau kopš 90. gadu sākuma ziemeļu Kivu nekārtības radīja trīs grupas: FDLR, tutsi militāristi ar ģenerāli Lorēnu Nkundu vadībā, un Mai-Mai grupējums. Šie trīs grupējumi bija galvenie, kas turpināja vardarbību Kivu provincē. Viens no galvenajiem 2006.g. ievēlētās Kinšasas valdības uzdevumiem bija neitralizēt šos grupējumus. Cerības tika liktas uz vispārējo 2003..g parakstīto Visaptverošo Vienošanos, kas paredzēja visiem formējumiem KDR atbrūnoties līdz ar pagaidu valdības darba sākšanu un bija cerības, ka tas ietekmētu arī Kivu provinci, taču Mai-Mai kustība, ko daudzi uztvēra ar zināmu romantiku kā vietējo cilšu mēģinājumu aizsargāties no vietējo resursu izlauņšanas, vairāk traucēja jaunās valsts radīšanu un apgrūtināja miera nodrošināšanu⁸⁴

2009.g. viņš devās uz Ruandu, kur viņu apcietināja un turēja mājas arestā, jo Kabila bija vienojies ar Ruandu par Nkundas izdošanu, apmaiņā pret Ruandiešu spēku ienākšanu Kivu un Ruandas dumpinieku likvidāciju. Tomēr Nkunda joprojām tiek turēts Ruandā un gaida savu spriedumu. Arī bez Nkundas, FARDC šobrīd ir 90 000 locekļu, agrāko 170 000 vietā, un arvien ir atbildīga par kara noziegumiem Kivu provincē

FDLR, lai gan palikuši ap 6000 Ziemeļu Kivu, no kuriem 4500 ir karotspējīgi vīrieši⁸⁵, FDLR turpina sirot un veicināt reģiona nestabilitāti. Ziemeļu Kivu gubernators Ngajabeska meistarīgi spēja kūdīt Ruandofonos iedzīvotājus pret vietējām Kongo ciltīm. Lai gan Ngajabeska zaudēja savu amatu, viņš bija panācis, ka lieli ziemeļu Kivu apgabali bija neapdzīvoti, sistemātisko izvarošanu dēļ, upuri pārcēlās uz lielākām pilsētām.

---

⁸³ Hale. A. Z „In search of peace:An autopsy of the political dimensions of violence in the Democratic Republic of Congo” University of Florida, ProQuest, UMI Dissertations Publishing , 2009, 61. lpp.
<http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/848637938/14345340A371E937C3/1?accountid=27169>(skatīts:18. 01. 2014.)

⁸⁴Turpat, 62. lpp.

⁸⁵ Turpat, 63.lpp.

2006. gada decembrī, KDR spēcīgāko pretestību Kinšasas valdībai izrāda ģenerālis Lorēns Nkunda, kurš, apvienojot gan tutsi radikāļus, gan pārbēdzējus no FARDC dibināja „Nacionālo Kongresu Tautas Aizsardzībai” (turpmāk:CNDP). Jau 2005. gadā Kinšasa bija izdevusi Nkundas aresta pavēli par „kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci, bet policija un armija neko nedara”⁸⁶. Pēc pievienošanās „Kongo Demokrātiskās Republikas karaspēkam” (turpmāk FARDC), 2003.g. ģenerālis Lorēns Nkunda turpināja savu cīņu pret KDR valsti. Lai gan Nkunda mēģināja apturēt *Banyamulenge* iedzīvotāju slepkavošanu, 2004.g. 26.-28. maijā Dienvidu Kivu, tas netraucēja viņam virzīties uz vietējām reģiona pilsētām un tās izlaupīt, ja vietējie nespēja samaksāt viņa bandām. Viņš tika uzskatīts par galveno reģiona nestabilitātes cēloni. Lorēna Nkundas noziegumi galvenokārt attiecināmi uz maija un jūnija slaktiņu Bukavu pilsētā 2004.g. maijā un jūnijā. Dienvidu Kivu, tobrīd būdams vēl valdības spēku pusē, Nkunda kopā ar pulkvedi Mutebutsi organizēja laupīšanas, slepkavošanas un izvarošanas. Kāds aculiecinieks stāsta: „Ceturtdien, 3. jūnijā divi *Banyamulenge* karavīri atnāca uz mūsu māju. Viņi pielika šauteni pie manas galvas un prasīja naudu. Mājā mēs bijām pieci vīri, un manas mazās māsas. Viņi prasīja telefonus un 100 dolārus no katra. Es viņiem atdevu 75 dolārus un telefonu, jo mēs bijām dzirdējuši, ka par telefonu viņi varēja nogalināt. Tad viņi mūs ieslēdza istabā un devās uz meiteņu istabām. Viņi uzbruka manai septiņpadsmit gadus vecajai mātai. Es dzirdēju viņas kliegumus. Pēc tam viens no karavīriem atnāca mūsu istabā un teica „Kamēr jūs neatzīsiet *Banyamulenge* par Kongo iedzīvotājiem, nebūs miera Bukavu. Mbuza Mabe (ģenerālis Fēlikss Mbuza Mabe, vadīja akcijas Bukavu pret *Banyamulenge* etnosam piederīgajiem. Aut. piez.) nogalināja mūsu mātes, māsas un onkuļus. Mēs atstājam jūs ar šo ziņu”⁸⁷. Šīs dotās liecības ir tikai neliela daļa no Human Rights Watch dokumentiem par Lorēna Nkundas organizētajiem noziegumiem pret cilvēci Bukavu pilsētā 2004.g. un Kisangani 2002 .g. Amerikāņu vēsturniece un cilvēktiesību aktīvistē Alisone de Fordžesa, vecākā padomniece „Human Rights Watch” Āfrikas nodaļā, teica „Kamēr Nkunda ir brīvībā, civiliedzīvotājiem pastāv nopietni draudi”. 2008.g. oktobrī CNDP uzsāk aktīvu militāru karadarbību Ziemeļu Kivu, to dēvē arī par Ziemeļu Kivu konfliktu, kura pirmā fāze ilga no 2008.g. 25. oktobra līdz 2009.g. 23. martam, savukārt, otrā fāze turpinās mūsdienās no CNDP un citām dumpinieku grupu paliekām. Neraugoties uz sākotnējiem panākumiem, CNDP iekšienē sākās savstarpēja šķelšanās, jo citi virsnieki nevēlējās, lai Nkunda savās rokās koncentrē pārāk lielu varu. 2009.g. viņš devās uz Ruandu, kur viņu apcietināja un turēja mājas arestā, jo Kabila bija vienojies ar Ruandu par Nkundas

⁸⁶ <http://www.hrw.org/news/2006/02/01/dr-congo-arrest-laurent-nkunda-war-crimes>(06. 05. 2014.)

⁸⁷ „D. R Congo: War Crimes in Bukavu.” Human Rights Watch Briefing Paper, June 2004” http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/2004_DRCongo_WarCrimesinBukavu.pdf (skatīts 06. 05. 2014.)

izdošanu, apmaiņā pret Ruandiešu spēku ienākšanu Kivu un Ruandas dumpinieku likvidāciju. Tādējādi 2009.g. 17. janvārī no CNDP Nkundas grupas atdalās kaujinieku formējums Žana Bosko Ntagandas vadībā, kas piekrīt sadarboties ar valdību un MONUC, savukārt Nkunda aizbēg uz Ruandu, kur 22. janvārī tiek apcietināts un turēts mājās arestā pēc savstarpējas KDR un Ruandas vienošanās. Nkunda savā veidā kļūst par faktoru, kas gandrīz 10 gadus pēc 2. Kongo kara sākuma atkal satuvina KDR un Ruandu. Nkunda joprojām tiek turēts Ruandā un gaida savu spriedumu. Arī bez Nkundas, FARDC šobrīd ir 90 000 locekļu, agrāko 170 000 vietā, un grupējums arvien ir atbildīgs par kara noziegumiem Kivu provincē

2005. gadā pieņemtā KDR konstitūcija bija nozīmīga ar to, ka ieviesa „jaunas vēsmas” Kongo starpreģionu sadarbībā. Konstitūcijas 175. pants noteica, ka provincēm ir jādod Kinšasai 40% no saviem ienākumiem, kamēr Kinšasa atdos atpakaļ 15% dažādām vajadzībām. Šis bija progresīvs solis ar to, ka pagātnē visām KDR provincēm vajadzēja centram sūtīt visus ienākumus kas tām bija. Tomēr tas bija tikai formāli. Realitātē Kinšasa provincēm sūtīja mazāk nekā 15% vai pat vispār neko nenosūtīja⁸⁸ Lielas cerības ar šo reformu saistīja tieši tās provinces, kuras deva lielākos ienākumus valsts budžetam, tās bija Kinšasa (38%), Baskongo (33%) un Katanga (20%). Šī reforma vēl šodien nav stājusies spēkā. Daudzi no vietējiem uzskata, ka tā ir tīša Kinšasas vilcināšanās, lai gan Kabila uzskatīja, ka reformas novilcināšana valstij atņems nozīmīgus ienākumus. Rietumi, kas atbalstīja Kabilas valdību, uzskatīja, ka reformas novilcināšana ir pareizākais ceļš, jo Decentralizācijas reformā tika saskatīti augsti riski makroekonomikai, respektīvi, vietējās provinču valdības pārgalvīgi izšķiedīs naudu un radīs ekonomisku krīzi. Paļaujoties uz ārzemju finanšu donoru ieteikumiem, Kabilas valdība apsolija neveikt lielus pārskaitījumus uz provincēm, iekams tajās nebūs kaut minimāli stabilas finanšu sistēmas. Tas izraisīja neapmierinātību pārējās provincēs, taču valdība gāja vēl tālāk, samazinot finansiālo atbalstu reģioniem no 15% līdz 6%⁸⁹. Tas bija vienpusējs solis, nekonsultējoties ar ārzemju finanšu partneriem un tādējādi veicinot ekonomisko bēgļu pieauguma risku. Lai Kinšasai demonstrētu savu neapmierinātību, 2007. gada 20. maijā 10 KDR provinču vietējie parlamenti Baskongo vadībā parakstīja Matadi deklarāciju, kurā nekavējoties prasīja aktivizēt konstitūcijas 175. pantu. Kinšasa, provinču spiediena rezultātā iesaistījās sarunās un atlika savu lēmumu samazināt provinču finansēšanu.

⁸⁸ Tull.M.D: „Troubled state:building in the DR Congo: The challenge from the margins”, Journal of Modern African Studies, 48, 4, Cambridge University press, 2010, 652. lpp.

[http://datubazes.lanet.](http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayFulltext?type=1&fid=7921321&jid=MOA&volumeId=48&issueId=04&aid=7921319&bodyId=&membershipNumber=&societyETOCSession=(skatfts)

[lv:2099/action/displayFulltext?type=1&fid=7921321&jid=MOA&volumeId=48&issueId=04&aid=7921319&bodyId=&membershipNumber=&societyETOCSession=\(skatfts](http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayFulltext?type=1&fid=7921321&jid=MOA&volumeId=48&issueId=04&aid=7921319&bodyId=&membershipNumber=&societyETOCSession=(skatfts) 24. 01. 2013.)

⁸⁹ Tull.M.D., 655.lpp.

3. 1. ANO un Eiropas Savienības loma situācijas stabilizēšanā KDR(2003.-2008.)

ASV un KDR attiecības mainās 2000.g. nogalē un pēc 2001.g. 16. janvāra. Gada nogalē par ASV prezidentu tiek ievēlēts Džordžs Bušs jaunākais, savukārt, 16. janvārī tiek nogalināts Lorēns Kabila. Viņa dēls, Žozefs Kabila, kurš nekavējoties tiek ar ASV vēstnieku Svingu, apliecina ka vēlas ievērot un realizēt starptautiskās sabiedrības rekomendācijas un Lusakas miera līgumu. To viņš atkārtoti savā runā 26. janvārī, apsolot ievērot fundamentālas cilvēktiesības un brīvības, atsaucoties uz Lusakas līgumu, kā arī liberalizēt ekonomiku. Tikmēr ASV valsts sekretārs Kolins Pauels, tiekoties ar Ruandas līderi Paulu Kagamē, viņu šokēja, paziņojot ka Ruandai ir jāatvelk savi spēki no KDR. 2001. gada 1. februārī Žozefs Kabila piedalās kopā ar P. Kagamē Dž. Buša organizētās brokastīs Vašingtonā un tiek ar Kolinu Pauelu. Dienu vēlāk Kabila ANO paziņo savu gatavību sadarboties ar politiskajiem un militārajiem ienaidniekiem. Nedēļu vēlāk viņš atsāk sadarbību ar Ketumili Masiri, ANO iecelto koordinātoru Nacionālajam Kongo Dialogam. Uganda un Ruanda sekojot ANO rezolūcijai nr. 1341 sāk atvilkt spēkus no KDR. Tā rezultātā Buša administrācija 2002.g. MONUC atvēl 80,3 miljonus ASV dolārus (rezolūcija nr. 1332) un karojošās puses 2003.g. noslēdz Sansitijas līgumu, kas paredz atvilkt visus ārzemju spēkus no KDR⁹⁰.

2003.g. jūnijā Žozefa Kabilas valdība ir gatava no jauna sadarboties ar abām valstīm, līdz ar to sarunas atsākas. Lielbritānija nodibina Departamentu Starptautiskajai Attīstībai (DFID), savukārt Francija atver Agence Francaise de Developement (AFD). Ciešāka Anglijas un Francijas sadarbība nostiprinās 2004.g. nodibinot International Committee for Accompaniment of the Transition (CIAT). Šī komiteja ietvēra vēstniekus no ASV, Krievijas, Ķīnas, Beļģijas, Kanādas Dienvidāfrikas, kā arī augsta līmeņa pārstāvjus no Āfrikas Savienības, Eiropas Komisijas un Eiropas Savienības. Pēc 2006.g. prezidenta vēlēšanām, CIAT tika izformēta, Lielbritānija un Francija nodibināja jaunus donoru forumus „Drošības Forums plus”, kas sastāvēja no iesaistītajām Āfrikas valstīm, Āfrikas savienības, Eiropas Komisijas un Eiropas Savienības” kā arī „P3+2”. P3 sastāv no Lielbritānijas, Francijas un Savienotajām Valstīm, + 2 ir Beļģija un Dienvidāfrika. Francijas un Apvienotās Karalistes sadarbības izpaušme bija 2008. gada sākumā, nodibinot koledžu Kinšasā, un zemāko virsnieku skolu Kitonā, kā arī abu valstu militāristi trenēja KDR kājnieku bataljonu.

Francija un Lielbritānija finansiāli atbalstīja Kinšasas vēlēšanas. Lielbritānija ziedoja 50 miljonus eiro, Francija vairāk nekā 10 miljonus eiro⁹¹. Pēc vēlēšanām abas valstis palīdzēja

---

⁹⁰ Lindsay. A., 120. lpp.

⁹¹ Cumming. D. G., 557. lpp.

nostiprināt KDR valdības pozīcijas un 2007. gadā nodibina informatīvu civilās sabiedrības grupu, ko vadīja kopā ar ANO Attīstības programmu (UNDP), lai attīstītu civilo programmu KDR, kā arī 2007.g.sākta 4 gadu sadarbības programma, lai veicinātu neatkarīgu mediju darbību. Tomēr bija arī programmas, kurās abu valstu sadarbība nerealizējās. Pēc vēlēšanām Lielbritānija vēlējās izveidot efektīvu opozīciju Kabilas valdībai, kamēr Francija ar Beļģijas atbalstu iestājās par stabilu Kabilas valdību. Apvienotā Karaliste novirzīja 30 miljonus mārciņu vietējo vēlēšanu organizēšanai un cilvēktiesību nostiprināšanai, Francija cilvēktiesību jautājumam pievērsa mazāku uzmanību, vairāk orientējoties uz stabilu sadarbību ar KDR valdību.

2002. gada 14. decembrī ANO DP izdod jaunu Rezolūciju nr. 1445, kurā apsveic kopējo situācijas stabilizēšanos un Ruandas spēku atvilkšanu no KDR, tajā pat laikā skaidri redzams, tāpat kā turpmākajos ANO DP dokumentos līdz pat 2008. gadam, ka „etniskā vardarbība Ituri reģionā” vai „KDR Austrumu reģionos”, iekļaujot arī Ziemeļu un Dienvidu Kivu, tiek uzsvērtā vienā vai vairākos punktos. Šajā gadījumā īpaši svarīgs ir rezolūcijas 15. punkts, kas aizliedz KDR bruņotajiem spēkiem un citām militārajām grupām sniegt militāru palīdzību grupējumiem KDR austrumos, īpaši Ituri⁹². Tikmēr Kisangani pilsētā RCD-Goma grupējums pastiprināti izvērta vajāšanas pret vietējiem civiliedzīvotājiem, pastiprinoties etniskajai neiecietībai. Tā skāra pašu RCD-Goma grupu. Piemēram 2002. gadā no kustības RCD-Goma, ko kontrolēja Ruandas spēki, atdalījās neliela grupa, kas paši sevi dēvēja par *RCD Originel*, noskaņoti pret pārējo RCD Goma kustību un aicināja uz pretdarbību Kinšasas pilsētā. Pēc dažām stundām tika izplatīts viņu paziņojums: „Nebaidaties, Kongo ļaudis! Atstājat savas ēkas un nogaliniet Ruandiešus. Nebaidaties, ņemat akmeņus, mačetes, cirvjus vienalga ko jūs spējat atrast dodaties ielās un medījat viņus. Medījat ruandiešus”⁹³ - aicinājums, kas atgādina 1998. gadā Kinšasā izplatīto Kabilas aicinājumu pret tutsi. 2003. gadā, pēc Ugandas spēku aiziešanas no Ituri reģionā, situācija saasinās Bunijas pilsētā, kurā 2003.g. aprīlī tika izvietoti 700 Urugvajiešu miera uzturētāji. Hemu un Lendu cilšu grupējumu cīņu rezultātā, līdz maijam bija gājuši bojā jau 3 miera uzturētāji un situācija arvien pasliktinājās. MONUC misija, kurai vēl 2002. gadā bija paredzēts palielināt vīru skaitu līdz 8000, bija novājināta, jo apsīka finansējums un dalībvalstu atbalsts, jo galvenokārt ANO DP nodarbināja bez DP akcepta uzsāktais ASV un Lielbritānijas iebrukums Irākā, kas radīja šķelšanos DP. Tomēr Drošības Padome 2003.g. 30. maijā izdod vienu no nozīmīgākajām

---

⁹² Resolution 1445. Adopted by the Security Council at its 4653rd meeting on 4 December 2002” <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/DRC%20SRES1445.pdf>

(skatīts:05. 04. 2014.)

⁹³ Jackson. S.,41. lpp.

rezolūcijām KDR konfliktu laikā nr. 1484, kas paredz Bunijas pilsētā izvietot Starptautisko Ātrās reagēšanas vienību 1500-2000 vīru sastāvā, lai sekmētu situācijas uzlabošanu Bunijas pilsētā, aizsargātu lidlauku un bēgļu nometnes, kā arī - 4. punkts paredz, ka „Multinacionālie spēki var izmantot visas iespējas, lai izpildītu savus uzdevumus”⁹⁴. Francija jau vairāk nekā gadu centās panākt DP apstiprinājumu šādai operācijai, piesaistot ES militāros spēkus. Jau 1999. gadā Ķelnē, Eiropas valstu līderi izlēma īstenot t.s. „Petersbergas uzdevumus” jeb uzdevumus, kas bija jāveic, lai novērstu starptautiskas krīzes situācijas, veidojot brīvprātīgus militāros spēkus no katras dalībvalsts. „To starpā ir humānie un glābšanas pasākumi, miera uzturēšana un krīzes situāciju noregulēšana ar iespējamu kaujas vienību iejaukšanos.” 2003.g. Eiropas Padome apstiprināja, ka „Eiropas Savienībai tagad ir rīcības spējas, kas aptver visus „Petersbergas uzdevumus”⁹⁵. Ātrās reagēšanas vienība īsteno operāciju Artemīda, kas ilgst no 1. jūnija līdz 1. septembrim. Operācijas rezultātā izdodas stabilizēt situāciju Bunijas pilsētas apkārtnē, veiksmīgi neitralizēt nemiernieku grupas, liekot tām atkāpties pāri robežām un nostiprinot Kinšasas valdības ietekmi. Šo operāciju vadīja franču virsnieki. Kopumā Francijas spēki sastāda 90% no visām militārajām vienībām „Artemīdā”, tomēr arī Londona nosūtīja vairāk nekā 100 inženieru, lai palīdzētu atjaunot kara nopostīto Bunijas pilsētu. Salīdzinot MONUC spēku aktivitāti un spēju aktīvi rīkoties ekstrēmās situācijās, līdz 2004.g. 1. jūnijam, ir jāsecina, ka neraugoties uz Drošības Padomes pilnvarām un mandātu termiņu pagarinājumiem, ANO MONUC misija nespēja pilnvērtīgi izpildīt sev uzticētos uzdevumus, jo:

1. ASV ir viens no galvenajiem finanšu donoriem ANO miera uzturēšanas operācijās un pēdējos Lorēna Kabilas valdīšanas gados 1999.-2001.g., strauji pasliktinājās abu valstu attiecības, kas ietekmēja līdzekļu šķirošanu. Situācija mainās līdz ar Žozefa Kabilas nākšanu pie varas, finanšu plūsma atjaunojas līdz pat 80 miljoniem ASV dolāru;

2. Nepilnīgi izstrādāti rīcības varianti ekstrēmām situācijām. Tādi sāk parādīties tikai brīdī, kad Operācija Artemīda ir noslēgusies.

Šī operācija atstāj arī tālejošas sekas pozitīvā nozīmē. Arvien aktīvāk KDR miera nodrošināšanas procesā tiek iesaistīta Eiropas Savienība. 2003. gadā KDR valdība pēc miera noslēgšanas, secina, ka ir jāatrod veids kā integrēt savas armijas daļas un kaujinieku grupējumus vienotā cīņaspējīgā armijā.

---

⁹⁴ Resolution 1484. , Adopted by the Security Council at its 4764th meeting on 30 May 2003

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/377/68/PDF/N0337768.pdf?OpenElement> (skatīts:29. 04. 2014.)

⁹⁵ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+IM->

[PRESS+20060719STO09917+0+DOC+PDF+V0/LV&language=LV](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+IM-PRESS+20060719STO09917+0+DOC+PDF+V0/LV&language=LV) (skatīts 01. 05. 2014.)

2004. gada janvārī Kinšasa nodibina īpašu valsts struktūru *Structure Militaire d'Intégration* (turpmāk SMI), kas paredzēta visu Kinšasai lojālo militāro grupējumu apvienošanu vienā bruņotā formējumā FARDC jeb Kongo Demokrātiskās Republikas bruņotajos spēkos. Viens no nozīmīgākajiem virsniekiem, kurš iesaistās, ir pulkvedis Lorēns Nkunda, bijušais RCD-Goma grupējuma virsnieks, kurš gadu vēlāk tiek iecelts par ģenerāli un Ziemeļu Kivu provincē nostājās pret FARDC, saliedējot ap sevi Tutsi dumpiniekus, kas līdz 2003. gadam bija dienējuši RCD-Goma grupā un, uzsākot aktīvu karadarbību, izprovocējot lielāko militāro konfliktu (kas zināms arī kā Kivu konflikts) pēc Otra Kongo kara. Lai palīdzētu īstenot KDR uzsākto drošības reformu, Eiropas Padome 2004. g. 9. decembrī pieņem lēmumu par Eiropas Savienības Policijas misiju Kinšasā (EUPOL-Kinshasa). Savukārt 2005. maijā apstiprina Vienotās Rīcības plānu nr. 2005/355/KĀDP „*Par Eiropas Savienības konsultāciju un palīdzības misiju saistībā ar drošības sektora reformu Kongo Demokrātiskajā Republikā*” kura 9. Punktā ES apstiprina, ka „Pašreizējais KDR drošības stāvoklis varētu pasliktināties un radīt nopietnas sekas demokrātijas, tiesiskuma un starptautiskās un reģionālās drošības stiprināšanas procesam. Savienības turpmākais politiskais atbalsts un resursi palīdzēs nodrošināt stabilitāti reģionā”⁹⁶, savukārt 10. pants informē, ka Padome 2005.g. 12. aprīlī apstiprināja pamatkonceptiju par konsultāciju un palīdzības misijas īstenošanu saistībā ar drošības sektora reformu Kongo Demokrātiskajā republikā⁹⁷. Turpmāk zināma kā EUSEC (European Union Security Sector Reform Mission) RD-Congo, tās pamatuzdevumos ietilpst sadarbība ar pārējiem starptautiskās sabiedrības locekļiem, īpaši MONUC, lai nodrošinātu KDR bruņoto spēku integritāti un labu pārvaldību drošības jomā. Ar šo misiju, ES cerēja paaugstināt FARDC kaujas spējas, lai spētu tikt galā ar Nkundas bruņotajiem grupējumiem Kivu konfliktā. Kā obligāts nosacījums KDR valdībai bija ļaut EUSEC ekspertiem ieņemt amatus:

1. Aizsardzības ministra kabinetā;
2. Galvenajā militārajā štābā (tostarp Integrētā militārā struktūra SMI);
3. Sauszemes spēku militārajā štābā;
4. Valsts atbruņošanās, demobilizācijas un reintegrācijas komiteja (CONADER);
5. Apvienotā Rīcības komiteja⁹⁸.

---

⁹⁶ „Padomes vienotā rīcība 2005/355/KĀDP”, Eiropas Savienības Oficiālais vēstnesis. , 112. lpp.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005E0355&from=EN> (skatīts 29. 04. 2014.)

⁹⁷ Turpat, 112. lpp.

⁹⁸ . Turpat, 113.lpp.

Ar laiku Eiropas padome nosaka, ka EUSEC ekspertiem jābūt arī Jūras spēku militārajā štābā un Gaisa spēku militārajā štābā⁹⁹. Līdz 2007. gadam EUSEC sastāvā piedalās 7 militārie padomnieki, savukārt, misijas finansējums pieaug no 600 000 līdz 4 750 000 ASV dolāriem¹⁰⁰. Misiju finansē galvenokārt Beļģija, Francija, Luksemburga, Zviedrija, Lielbritānija un Nīderlande. 2006. gada 30. jūlijā KDR norisinās pirmās demokrātiskās vēlēšanas mūsdienu vēsturē, kuru rezultātā par KDR prezidentu oficiāli tiek ievēlēts Žozefs Kabila. Tikmēr Ziemeļu Kivu provincē, tuvojoties vēlēšanām saasinās militārās sadursmes starp FARDC un ģenerāļa Nkundas dumpinieku grupējumiem. Lai nodrošinātu mierīgu vēlēšanu norisi, it īpaši Kinšasas pilsētā, ANO Drošības Padome 2006.g. 25. aprīlī pieņem rezolūciju nr. 1671, kas akceptē Eiropas Savienības spēku jeb EUFOR RD Congo asistēšanu MONUC misijām, miera nodrošināšanai vēlēšanu laikā. Vienlaikus, EUFOR RD Congo nebija jāpiedalās visā miera stabilizēšanas procesā KDR teritorijā, tās galvenie pienākumi bija:

- Aizsargāt civiliedzīvotājus no fiziskas vardarbības draudiem EUFOR RD Congo uzraudzītajos apgabalos;
- Apsargāt Kinšasas lidostu;
- Nodrošinātu rīcības un pārvietošanās brīvību ANO un ES personālam;
- Vajadzības gadījumā spētu glābt atsevišķas personas no bīstamām situācijām¹⁰¹.

Misija noslēdzās 2006.g. 30. novembrī, līdz ar Žozefa Kabilas un parlamenta ievēlēšanu, EUFOR RD Congo misija noslēdzas. Tomēr ES turpina apmācīt un palīdzēt KDR policijas spēkiem, ņemot vērā apstākļus Austrumu Kongo apgabalos un Lorēna Nkundas aktivitātes. 2007.g. 12. jūnijā Eiropas Padome pieņem Vienotā Rīcība „2007/406/KĀDP”, saskaņā ar kuru, EUPOL RD-Congo aizstāj misiju Eupol-Kinshasa. Tās funkcijas netiek mainītas, pašai misijai nav izpildes pilnvaru, taču atšķirībā no EUPOL-Kinshasa misijas, EUPOL RD-Congo vajadzības gadījumā var tikt pārvietota uz jebkuru KDR provinci, vadoties pēc misijas vadītāja norādījumiem¹⁰².

Neraugoties uz saspringto situāciju Ziemeļu Kivu provincē, tā nebija vienīgā problēma ar ko nācās saskarties jaunajai KDR valdībai. Baskongo province valsts rietumos ar 3,2 miljoniem iedzīvotāju kļuva par jaunu saspīlējuma avotu. Vietējā reliģiski politiskā kustība

⁹⁹ „Padomes vienotā rīcība 2006/303/KĀDP”, Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006E0303&from=EN> (skatīts 06. 05. 2014.)

¹⁰⁰ Turpat, 112. lpp.

¹⁰¹ Resolution 1671. Adopted by the Security Council at its 5421st meeting, on 25 April 2006”

[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1671\(2006\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1671(2006)) (skatīts:05. 05. 2014.)

¹⁰² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007E0405&from=EN> (03. 05. 2014.)

Bundu dia Kongo vairākus gadus musināja vietējo etnisko grupu uz protestiem, izceļot reģiona un tā nabadzīgo iedzīvotāju nesaudzīgo ekspluatāciju. Protesti sākās no 2006.g. un ik pa laikam uzliesmo ar jaunu sparū, to rezultātā ap 200 cilvēki ir gājuši bojā. Savā ziņā nemieri ir paradoksāli, jo Bakongo ir viena no retajām KDR provincēm kuru neskāra ne pirmais ne otrais Kongo pilsoņu karš. Daudzi autori, īpaši Deniss Tulls cer, ka centrālā valdība Kinšasā izanalizēs nemieru cēloņus raksturu un iespēju tos novērst, neizmantojot vardarbību. Lai to varētu panākt, no Kinšasas valdības puses, Tulls izvirza priekšnosacījumus:

1. Ieskiecēt BDK ideoloģisko pamatu uz ko tie balstās;
2. Aprakstīt valsts pienākumus pret vietējiem;
3. Pārbaudīt BDK likumību;
4. Izvairīties no decentralizācijas reformas piekoptās politikas, kas dod iespēju

ārņemju partneriem ietekmēt KDR valsts nostiprināšanas politiku.

Bakongo reģionam jau kopš kolonizācijas laikiem ir raksturīga dažādu kultu un sektu aktivitāte. Tur ir radušās reliģiskas kopienas, kas savienoja afrikāņu un kristiešu tradīcijas. Īpaši aktīvs šādu mesianisku kustību rašanās periods bija 20.gs. 20.-30. gadi, kad vietējais pravietis un dziednieks Simons Kimbangu nodibināja Jēzus Kristus zemes Baznīcu, kas bāzējās Bakongo lauku apvidos. Koloniālā katoļu baznīca šīs kustības uzskatīja par ksenofobiskām, antikoloniālām un bīstamām eiropiešiem, tāpēc dažādi centās apkarot. Kad 1960.g. Beļģu Kongo atbrīvojās no beļģu varas, Bakongo reģiona ietekme bija pieaugusi jaunajā valstī un tā varēja censties īstenot savus reliģiskos mērķus, tomēr pēc Mobutu nākšanas pie varas 1965.g., visa ietekme tika pārtraukta un Bakongo neradīja atklātu bruņotu kustību cīņai pret diktatoru, bet gan atgriezās pie ierastās pretošanās formas - jaunu reliģisku sektu dibināšanas. Ietekmīgākā no tām radās 1986.g. Bundu Dia Kongo (Mistiskās Kongo Savienība), tā pārņēma iepriekšējo reliģisko kultu tradīcijas un tiecās pēc lielākas politiskas, reliģiskas un kultūras patstāvības provinces iedzīvotājiem. Viņi paši sevi uzskatīja par Kongo Gudrības sargiem, citi BDK redzēja kā galveno Centrālās Kongo un tās iedzīvotāju savienību (vai sindikātu). Būdama dziļi reliģiska organizācija, BDK uzstādīja tālejošus mērķus, kas liek labāk izprast protestus Bakongo provincē. Reģiona resursu un iedzīvotāju ekspluatācija ir tikai skaļš aizbildinājums patiesajam mērķim. BDK oficiāli paziņoja ka tās īstais mērķis ir atjaunot pirms kolonizācijas laika Kongo karalisti tā laika robežās, kas ietvēra Brazavilas Kongo jeb Kongo Republiku, Kongo Demokrātisko republiku, Gabonu un Angolu. Tomēr BDK vadītājiem bieži vien ir atšķirīgi mērķi kā to panākt. BDK līderis Muanda Nsemi uzskata, ka viss Centrālās Āfrikas reģions ir jāpārveido par vienu federālu valsti, citkārt viņš

par paraugu pasludina Kosovu¹⁰³. Ar šiem iemesliem, BDK pasludina vēl divus faktorus kapēc tā vēlas lielāku patstāvību:

1. Bakongo province ir ne tikai bagāta ar dimantiem, zeltu, boksītu, bet arī ar naftas atradnēm, turklāt divas vienīgās KDR ostas Matadi un Boma atrodas Bakongo. Tā ir otrais lielākais KDR budžeta ienākumu avots, tomēr BDK uzskata, ka valstij viņi ir tikai slaucamas govīs;

2. Lielāku Bakongo pārstāvniecību valsts institūcijās un valstij piederošajās kompānijās, jo lielais „ārzemnieku”(mingizila) skaits, ļauj netraucēti izsūknēt Bakongo resursus. Jāatzīmē, ka par „ārzemniekiem” Bakongo iedzīvotāji mazākā mērā uzskata eiropiešus un citus, bet gan tos KDR iedzīvotājus, kuri nāk no citiem KDR reģioniem.

Jau no 2005.g. BDK organizētie protesti kļuva arvien aktīvāki un agresīvāki, palielinājās sadrusmju skaits ar policiju. Tām vajadzēja vismazāko iemeslu, piemēram par valdības apsoltā ceļu remontu, kas netiek veikts vai naftas kompāniju nepiepildītie solījumi par vietējā personāla pieņemšanu darbā. Nemieru sākums Bakongo ir saistāms ar 2007.g. 27. janvāri, kad provinces asambleja rīkoja Bakongo gubernatora vēlēšanas. Kongo Tautas Atbrīvošanas kustības (MLC) līderis Žans Pjērs Bemba un viņa kustība pārstāvēja ievērojamu vairākumu Bakongo vietējā asamblejā. Viņš sadarbojās ar BDK un tās līderis Muanda Nsemi arī iesniedza savu kandidatūru gubernatora amatam. Neraugoties uz opozīcijas pārsvaru, vēlēšanās uzvarēja valdošās partijas kandidāts un tas izraisīja MLC un BDK sarīkotu ģenerālstreiku, cerot ka KDR konstitucionālā tiesa atcels vēlēšanu rezultātus, jo bija skaidrs ka uzvarējušais valdošās partijas (PPRD) kandidāts bija pircis balsis. Rezultāti netika atcelti un ģenerālstreiks izplatījās pa visām provinces pilsētām, pāraugot vardarbībā, ko uzkurināja policijas reidz BDK līdera Muandas Nsemi mājvietā. Protestētāji nogalināja vairākus policistus un kareivjus, kamēr drošības spēku akcijās tika nogalināti 105 protestētāji¹⁰⁴.

BDK spēks un ietekme pēc šiem nemieriem palielinājās un, lai gan lielākas sadrusmes ar valdības spēkiem nenotika līdz pat 2007. gada beigām, dažos Bakongo reģionos, kur vietējās varasiestādes bija vājas, BDK grupējumi spēja pārņemt varu, piemēram Luozi un Seke-Banza apgabalos. BDK sekotāji uzbruka vietējām amatpersonām un bieži vien piespieda atstāt apgabalu, izlaida no cietumiem apcietinātos BDK sekotājus un dibināja vietējos tribunālus, kuri nodarbojās nevis ar politisko pretinieku, bet gan kriminālnoziedznieku - zagļu un raganu tiesāšanu. Divos gadījumos raganas tika sadedzinātas dzīvas. Dažādi sodi tika piespriesti arī vairākiem priesteriem, pārsvarā par spekulēšanu ar Kongo valūtu un vienam arī par laulības pārkāpšanu. Pārsvarā miesassodi vai soda naudas. Jauni nemieri sākās 2008. gada

---

¹⁰³ Tull. M.D.,648. lpp.

¹⁰⁴Tull. M. D.,650. lpp.

janvārī, kad Seke-Banza apgabalā sākās mītiņš pret divu BDK piekritēju arestu. Rezultātā sadursmēs bojā gāja 4 BDK locekļi un viena valsts amatpersona. Turpmāko nedēļu laikā Kinšasa cīnoties pret šo „Organizēto pretošanos” uz Bakongo nosūtīja soda ekspedīcijas vairāku simtu policistu un karavīru apmērā. Tie atklāja uguni uz protestētājiem, kas nebija bruņoti ne ar ko vairāk kā mietiem, akmeņiem un kokā izgremtiem ieroču modeļiem. Apšaudēs un pēc tam eksekūcijās janvārī aizgāja bojā vairāk nekā simts cilvēku¹⁰⁵. Pēc Kabilas valdības datiem, bojāgājušo skaits nepārsniedza 27. Taču ar to bija gana, lai Kabila censtos darīt galu BDK nemieriem. 2008. gada 22. martā viņš pasludina BDK par aizliegtu organizāciju. Bakongo reģionā ar to pretestība nebeidzās, tomēr tik atklāta vardarbība Baskongo vairs nenotiek.

Žozefa Kabilas piekāpšanās Rietumvalstīm un demokratizēšanās ļauj atgūt Kinšasai Rietumu atbalstu un noslēgt Sansitijas miera līgumu 2003. gadā, panākot Ugandas un Ruandas spēku aiziešanu no KDR teritorijas. Kaujas Bunijas pilsētā 2003. gadā ietekmē ANO iesaista ES kaujas grupu Francijas vadībā, sekmējot Eiropas Savienības aktīvāku iesaistīšanos politiskajos procesos KDR, ko apliecina 2004.g. izveidotā EUPOL-Kinšasa policijas misija ar nolūku apmācīt KDR policijas un vēlāk arī armijas vienībaslai nostabilizētu mieru KDR. Par spīti Nkundas darbības neitralizēšanai, KDR valdības problēma saistās ar Bakongo apgabalu, kas pretojās Kinšasas varai, lai gan tajā nebija norisinājušās smagākās kaujas abu Kongo karu laikā, tām par pamatu var tikt uzskatīta ekonomiska rakstura problēmas un neierobežotā Baskongo derīgo izrakteņu un dārgmetālu izmantošana. Neapdomīgā politika izraisa turpmākas sekas jau politiskā un militārā līmenī, kas turpmākos gados var pāraugt separātisma tendencēs.

---

¹⁰⁵ Tull.M.D,651. lpp

Secinājumi

Pie Mobutu režīma radītajām problēmām, kas Lorēna Kabilas laikā turpināja attīstīties, ir jāmin cilšu naida veicināšana starp Tutsi un Hutu, Hemu un Lendu ciltīm, kā arī diskriminējot noteiktas valodas lietojošas cilšu grupas Ituri rajonā. Viņa lielākās politiskās kļūdas bija sekot Mobutu piemēram un turpināt attīstīt korupciju, paralēli nodarbojoties ar dimantu kontrabandu, nedomājot ilgtermiņā un pasliktinot attiecības ar Ruandu un Ugandu, atceļot to pārstāvjus no augstiem amatiem armijā un uzsākot akcijas pret tutsi izcelsmes iedzīvotājiem, gada laikā zaudējot to neapstrīdamo popularitāti ko viņš bija iemantojis cīnoties pret Mobutu. Minēto iemeslu dēļ, izcēlās Otrais Kongo karš kurš sākotnēji ietvēra sevī divas puses KDR un tās sabiedrotos - Zimbabvi, Angolu un Namībiju pret Ruandu, Ugandu un to atbalstītajiem dumpinieku grupējumiem. ASV Klintona administrācijas laikā ietur neitrālu politiku, vienlaikus dodot mājienus Kinšasai pārtraukt apspiest demokrātiskas kustības un civiliedzīvotājus. Izpētes laikā autors secina, ka aktīvāk KDR darbojās bijušās koloniālās lielvalstis Francija un Lielbritānija. Vienlaikus Francija uzņēmoties Kinšasas aizstāvja lomu, cenšās iesaistīt ES krīzes risināšanā un nostiprināt savu ietekmi reģionā, kamēr Lielbritānija, pamatojoties uz to, ka Kabila bija izraidījis tās diplomātus, gan Kinšasas piekopto politiku pret vietējiem tutsi un arī tāpēc, ka Ruandā un Ugandā valsts valoda ir angļu valoda, līdz pat Sansitijas miera līgumam 2003.g. atbalsta Ruandu.

Īpaši smags stāvoklis Otrā Kongo kara laikā bija Kivu provincēs. Šīs provinces bija problemātiskas jau Mobutu laikā, provocējot tutsi un hutu cilšu karus, Mobutu bija ielicis turpmāku pamatu noziegumiem Dienvidu un Ziemeļu Kivu. Abas puses vienlīdz izmanto nopriegoto situāciju. Lorēns Kabila - turienes tutsi saistot ar Ruandas un Ugandas atbalstītājiem, kamēr ruandieši aicināja atriebies KDR patvērumu radušajiem hutu, bet ugandieši rīdija hemu un lendu ciltis. Autors uzskata, ka šajās provincēs visas puses pārkāpa starptautiskos likumus attiecībā pret civiliedzīvotājiem, tomēr var secināt, ka īpašu nežēlību šim karam piešķir cīņa par pieeju derīgajiem izrakteņiem, kas kalpo par pamatu militāram konfliktam starp Ruandu un Ugandu.

Cenšoties noregulēt konfliktu KDR, ANO 2000.g februārī tur izvietoj miera misiju MONUC. Diemžēl, līdz pat Bunijas pilsētas kaujām 2003.g. maijā, tās darbība ir maz efektīva, dalībvalstu neieinteresētības rezultātā. ASV uzsāktais karš pret terorismu un iebrukums Irākā 2003. gadā sašķēla ANO Drošības padomi un traucēja pieņemt kopīgu lēmumu, kā arī ASV un KDR vēsās attiecības, kas sāka uzlaboties tikai pēc Žozefa Kabilas piekāpšanās un Sansitijas Miera līguma. Operācija Artemīda pierāda, ka Rietumeiropas valstu aktīvāka līdzdarbība, īpaši Francijas vadībā, deva miera misijām redzamākus rezultātus.

Galvenā atšķirība starp Lorēna un Žozefa Kabilas prezidentūras posmiem, ir Žozefa Kabilas labās attiecības ar ASV, Franciju un Lielbritāniju, kas pasliktinājās viņa tēva laikā, turklāt Žozefs Kabila spēj vienoties ar lielāko daļu no nemierniekiem Otrā Kongo kara laikā tāpēc vien, ka viņš spēj piekāpties un aicina valdībā nesamierināmākos ienaidniekus. Pateicoties Kinšasas uzsāktajai Drošības Reformai, pastiprināti iesaistās ES, apmācot FARDC kaujiniekus un policistus, sākotnēji, lai nodrošinātu kārtību un stabilitāti prezidentālo un parlamentāro vēlēšanu laikā 2006.g. Vienlaikus ir jāuzsver Žozefa Kabilas panākums atjaunot sadarbību ar Ruandu, ko bija sabojājis viņa tēvs, atļaujot likvidēt ruandiešu ekstrēmistus Kivu un kopīgi neitralizējot ģenerāļa Nkundas postošo darbību, kurš no 2004. gada bija viens no ietekmīgākajiem nemiernieku līderiem, destabilizējot situāciju Austrumu Kongo.

Darba ievadā autors ir minējis, ka Latvijā pieejamie resursi par pētījumā skarto problemātiku ir samērā ierobežoti, tādējādi apgrūtinot darba izstrādes procesu. Viena no būtiskākajām problēmām ir nespēja izmantot disertācijās norādītās atsauces uz vērtīgiem pētījumiem par Kongo Demokrātiskās Republikas vēsturi, padziļinātiem politisko un sociālo procesu apskatiem. Kā problēma jāmin arī „valodas barjera”, jo darba autors bieži saskārās ar personvārdiem un vietu nosaukumiem, ārkārtīgi sarežģītā rakstībā un autoram, kā eiropietim, grūti izrunājamus vārdos. Neraugoties uz šīm problēmām, autors ir apkojis un izmantojis to informāciju, kas bija pieejama. Uz jau savākto materiālu bāzes, nākotnē būs iespējams turpināt pētījumus gan par Kongo Demokrātisko Republiku, gan par tās kaimiņvalstīm Ugandu un Ruandu, par kurām jāveido atsevišķi pētījumi, pamazām aptverot visu Subsahāras reģionu, un izgaismojot vēsturiskos procesus šajā Āfrikas daļā, kas ļaus labāk izprast tur notiekošos procesus, atrast cēloņsakarības nepārtrauktajiem kariem, nabadzībai un citām problēmām, kā arī noderēs Rietumeiropas vēstures pētniekiem, sniedzot informāciju par noteiktu valsti, piemēram, Francijas, darbību bijušajās kolonijās pēc dekolonizācijas procesa beigām, un Eiropas Savienības ārpolitisko darbību ārpus Eiropas reģiona 20-21. gs mijā.

Izmantoto avotu un literatūras saraksts.

Izmantotās literatūras saraksts

1. **Asante. K. M.** „The History of Africa. The Quest for Eternal Harmony” Routledge. 2007
2. **Azrui. A. A.** „General History of Africa. VIII edition. Africa since 1955”, UNESCO, Paris, 1999,
3. **Boulliet W. B.** „Geopolitics and Globalization in the Twentieth Century” Reaktion Books, 2001. g
4. **Ntalja. N. G.** „The Kongo. From Leopold to Kabila. A People`s history”, Zed Books, 2002
5. **Vadey. E. T.** „The World since 1945. Third Edition”, Penguin Books, 1999. G
6. Hale. A. Z „In search of peace:An autopsy of the political dimensions of violence in the Democratic Republic of Congo” University of Florida, ProQuest, UMI Dissertations Publishing , 2009, Pieejams: <http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/848637938/14345340A371E937C3/1?accountid=27169> (skatīts:18. 04. 2014)
7. Hambleton. J. A „The Lusaka Peace Agreement:Creating a lasting peace or preening the Democratic Republic of the Congo for failure?” Dalhousie University, ProQuest, UMI Dissertations Publishing 2003. 67. lpp, <http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/305293478/143448E1A97E502DB7/1?accountid=27169> [skatīts:03. 05. 2014]
8. Harmantas. D. C „A comparison of Great Power and UN peacekeeping in post-Cold War Africa”, Georgetown University, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 2009, Pieejams:<http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/304884781/CA405E52632478CPQ/1?accountid=27169> [skatīts 05. 05. 2014]
9. Jackson. S. W „War making:Uncertainty improvisation and involution in the Kivu provinces Congo DR, 1997-2002” Princeton University, ProQuest, UMI Disertations Publishing, 2003.
Pieejams: <http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/305312497/14342D3F78516B2742C/1?accountid=27169#> [skatīts:28. 04. 2014]

10. Lindsay. A „Continuity and Change in U. S-Congo relations. A critical analysis of post-Cold War US foreign policy toward Zaire-Democratic Republic of Congo””The George Washington University, 2009,
Pieejams:<http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/1022050621/4F839041D8244A3DPQ/1?accountid=27169> [skatīts 30. 04. 2014]
11. Mims. T. M. „Conflict in the Democratic Republic of Congo:Assessing peace Agreements From the Lusaka Peace Accord to the Daar es Salaam Declaration 1999 to 2008” Hovard University, Washington D. C, Pieejams:<http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/304603966/93C6AB6EBB594BB9PQ/1?accountid=27169> [skatīts:29. 04. 2014]
12. Ruteere. J. M. „The role of international humanitarian law in civil wars:Third parties and the African experience”, The University of Nebraska-Lincoln, ProQuest, UMI Dissertations, 2006
Pieejams:<http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/305275649/3F815053D51044B8PQ/1?accountid=27169> [skatīts: 05. 04. 2014]
13. Taylor. C. G „State Factors and their Influences on Congolese conflicts”, Howard University, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 2012 Pieejams:<http://datubazes.lanet.lv:2235/dissertations/docview/1027932819/7CBC36FE68034003PQ/1?accountid=27169> [skatīts 06. 05. 2014]
14. CIP pret Lumumbu”, ”Zvaigzne” Nr. 9 1986. <http://www.periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=CIP%20pret%20Mobutu>
15. Clark. F. John Explaining Ugandan Intervention in Congo: Evidence and Interpretations. The Journal o f Modern African Studies, vol. 39, issue 2
Pieejams: <http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=78407&fulltextType=RA&fileId=S0022278X01003615>(skatīts:18. 01. 2014)
16. Cumming. D. G „Burying the hatchet? Britain and France in the Democratic Republic of Congo” . School of European Studies, Cardiff University. The Journal of Modern African Studies/Volume 49/issue 04/ 2011/pp 547-573
Pieejams: <http://datubazes.lanet.lv>

- iv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=8428963&fulltextType=RA&fileId=S0022278X11000474[skatīts: 06. 05. 2014]
17. Denis. M. Tull: „Troubled state:building in the DR Congo: The challenge from the margins”, Journal of Modern African Studies, 48, 4, Cambridge University press, 2010, 643-661 lpp
<http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=7921319&fulltextType=RA&fileId=S0022278X10000479>[skatīts 29. 04. 2014]
18. Francijas ambīcijas Zairā un citur Āfrikā”, Zvaigzne 15. 12. 1979.
Pieejams:<http://www.periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=Zaira%201979>[skatīts 03. 05. 2014]
19. Kisangani. F. M. E. „The Masscare of refugees in Congo:a case of UN peacekeeping failure and international law” „The Journal of Modern African Studies” vol 38. , Issue 02. May 2000, Cambridge University press, 167. lpp
<http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=17237&fulltextType=RA&fileId=S0022278X0000330X>(skatīts 19. 12. 2013)
20. Kongo”, Tilts. Nr 40-41. 1961. g Pieejams:<http://www.periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=Tilts%20Kongo>(skatīts: 24. 04. 2014)
21. Ķīnas iejaukšanās Zairas iekšējās lietās” Cīņa nr 83. 10. 04. 1977
Pieejams:<http://periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=%C4%B6%C4%ABnas%20iejauk%C5%A1an%C4%81s%20Zairas%20iek%C5%A1%C4%93j%C4%81s%20liet%C4%81s> (skatīts 26. 04. 2014)
22. McNulty. M. „The Collapse of Zaire:implosion, revolution or external sabotage?” The Journal of Modern African Studies
Pieejams:<http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=17703&fulltextType=RA&fileId=S0022278X99002979>
23. Paddon. E „Beyond Creed, Greed and Booty:Conflict in the Democratic Republic of Congo” Africa/Volume 80/Issue 02/ May 2010/pp 322-331
Pieejams: <http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=7934311&fulltextType=RV&fileId=S0001972000088690> [skatīts: 05. 05. 2014]

24. Reyntjens. F „The privatisation and criminalisation of public space in the geopolitics of the Great Lakes Region” The Journal of Modern African Studies, Vol. 43, Issue 04, December 2005 Pieejams: <http://datubazes.lanet.lv:2099/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=346845&fulltextType=RA&fileId=S0022278X05001230>(skatīts 15. 01. 2014)
25. Skudra. O „Notikumi Šabā un Āfrikas nākotne”, Padomju Jaunatne, 20. 06. 1978. Pieejams:<http://periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=Notikumi%20%C5%A0ab%C4%81%20un%20%C4%80frikas%20n%C4%81kotne> (skatīts 03. 04. 2014
26. Valge. V „Zairas republika: tikai starpfinišs, Cīņa. 1972. Nr 43. ”
27. „15 miljonu karu, slimību un bada upuru”, Laiks. Nr. 2 1992. g
Pieejams:<http://periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=Zaira> (skatīts: 29. 03. 2014)

Izmantoto interneta avotu saraksts

Avoti

28. „Resolution 1258. Adopted by the Security Council at its 4032nd meeting On August 6 1999” Pieejams: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/POCSRES%201258.pdf> [skatīts. 05. 04. 2014]
29. Resolution 1279 Adopted by the Security Council at its 4076th meeting, on 30 November 1999”
Pieejams:<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/DRC%20SRES1279.pdf> [skatīts 05. 04. 2014]
30. Resolution 1291. Adopted by the Security Council at its 4014th meeting on 24 February 2000.
Pieejams:<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/DRC%20SRES1291.pdf> [skatīts 05. 04. 2014]
31. UN Security Council, Eleventh Report of the Secretary-General on MONUC, S/2002/621, June 5, 2002 paragraph 71. ”Pieejams: <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=3d5385ce0&skip=0&query=Secretary%20General%20of%20Monuc> [skatīts 16. 01. 2014]

32. Resolution 1445. Adopted by the Security Council at its 4653rd meeting on 4th December 2002” Pieejams: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/DRC%20SRES1445.pdf> [skatīts 05. 04. 2014]
33. Resolution 1484. Adopted by the Security Council at its 4764th meeting on 30 May, 2003.
Pieejams:<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/377/68/PDF/N0337768.pdf?OpenElement> [skatīts 29. 04. 2014]
34. Resolution 1671. Adopted by the Security Council at its 5421st meeting, on 25 April 2006”
Pieejams:[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1671\(2006\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1671(2006)) [skatīts:05. 05. 2014]
35. „Padomes vienotā rīcība 2005/355/KĀDP”, Eiropas Savienības Oficiālais vēstnesis.
Pieejams:<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005E0355&from=EN> [skatīts 29. 04. 2014]
36. „Padomes vienotā rīcība 2006/303/KĀDP”, Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis
Pieejams:<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006E0303&from=EN>[skatīts [03. 05. 2014]
37. „Padomes Vienotā Rīcība 2007/405/KĀDP” Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis
Pieejams:<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007E0405&from=EN>[skatīts:03. 05. 2014]
38. Padomes Vienotā Rīcība 2008/485/KĀDP
Pieejams:<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008E0485&from=EN>[skatīts:04. 05. 2014]
39. International Crisis Group „Africa’s Seven-Nation War” Africa Report No. 4, 21. May, 1999.
Pieejams: <http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/dr-congo/004-africas-seven-nation-war.aspx> [skatīts:30. 04. 2014]
40. International Crisis Group „Scramble for the Congo: Anatomy of an Ugly war” Africa Report no. 26, Nairobi/Brussels, 20. Dec, 2000.
Pieejams: <http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/dr-congo/026-scramble-for-the-congo-anatomy-of-an-ugly-war.aspx>[skatīts 01. 05. 2014]
41. Human Rights Watch „War Crimes in Kisangani” August 20, 2002.

- Pieejams: <http://www.hrw.org/reports/2002/08/20/war-crimes-kisangani-0>[skatīts:13.04.2014]
42. Human Rights Watch „Covered in Blood”, July 8, 2003.
Pieejams:” <http://www.hrw.org/node/12310/section/2>”[skatīts 05.05.2014]
43. D. R Congo:War Crimes in Bukavu. ”Human Rights Watch Briefing Paper, June 2004” Pieejams:http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/2004_DRCongo_WarCrimesinBukavu.pdf(skatīts 15.04.2014)

1. pielikums. „Saīsinājumu, personu un ģeogrāfisko vietu skaidrojumi

ABAKO (Alliance des Bakongo) - Kultūras un politiskā organizācija Beļģu Kongo 20.gs 50.gados,kas iestājas par Kongo atbrīvošanu no Beļģu kundzības.Mūsdienās politiska partija KDR parlamentā.

ADF (Allied Democratic Forces) - 1996.g Ugandas islama ekstrēmistu dibināta militāra grupa,kas ar Sudānas atbalstu cīnās pret Ugandas valdību.Otrā Kongo kara sākumā bāzējās KDR. 2004.gadā tiek iznīcināta.

AFD (Agence Francaise de Developement) - 2003.jūlijā Francijas valsts atvērta finansu institūcija KDR,ar nolūku veicināt valsts ekonomisko izaugsmi un iepludināt Francijas investīcijas.

AFDL (Alliance des Forces Démocratiques pour la Libération du Congo-Zaïre)-Zairas Tutsi un Mobutu politisko oponentu izveidota militāra organizācija ar nolūku gāzt Mobutu režīmu 1996.gadā. Organizācijas līderis, pirmais KDR prezidents Lorēns Kabila. Beidz pastāvēt 1998.gadā līdz ar Otrā Kongo kara sākumu.

ANO DP - Viens no augstākajiem orgāniem Apvienoto Nāciju Organizācijā. Sastāv no 5 pastāvīgajiem locekļiem - ASV, Krievijas, Ķīnas, Lielbritānijas un Francijas. Ir tiesīga sankcionēt militāras operācijas, noteikt ekonomiskas sankcijas.Vienīgais orgāns,kura dalībvalstīm ir veto tiesības.

ANO - 1945. gadā izveidota starptautiska organizācija, kuras sastāvā atrodas 193 valsts. Tās mērķis veicināt sadarbību starp valstīm politiskajos, ekonomiskajos, cilvēktiesību,miera u.c jautājumos.

Banyamulenge - Apzīmējums KDR Tutsi cilts pārstāvjiem,kas apdzīvo KDR austrumu reģionus pie KDR,Burundi un Ruandas robežas.Smagi cieta no Mobutu Sesse Seko un Lorēna Kabilas īstenotajām vajāšanām. Ar šo terminu apzīmē tos tutsi,kuri mīt KDR vēl no 20.gs 60.gadiem vai agrāk.

Banyarwanda - Cilšu grupa,kurā ietilpst hutu,tutsi un batwa. Tulkojumā nozīmē „Tie, kas nāk no Ruandas”, tomēr tikai daļa no viņiem migrēja no Ruandas uz KDR Ziemeļu un Dienvidu Kivu provincēm. Mīt KDR austrumu apgabalos, Ugandas Rietumos un Ruandā. Banyarwanda tiek apzīmēti tiek tutsi,kas atbēga no Ruandas 1994.g

Baskongo (Bas-Congo) - no 2010.g zināma arī kā Centrālā Kongo.Viena no bagātākajām provincēm KDR, vienīgā kas robežojas ar Atlantijas okeānu un Angolu.Valdības īstenotās ekonomiskās politikas dēļ, provincē notikušas vairākas sacelšanās. Provinces oficiālā valoda ir franču.

BDK (Bundu Dia Kongo) - 1969.gadā nodibināta politiska un kultūras kustība ar mērķi apvienot KDR lielākā etnosa Bakongo piederīgos. Kustība apvieno vietējo cilšu reliģijas un kristietību. 2008. gadā pēc vairākkārtēju sadursmju izraisīšanas Baskongo reģionā, KDR valdība šo organizāciju pasludina par nelegālu.

CIP - Centrālā Izlūkošanas Pārvalde (CIA)-1947.gadā izveidota izlūkošanas aģentūra ASV, kuras mērķis ir apkopot par ārvalstīs notiekošo un dažādu valstu vadītāju darbību.

CNDP (National Congress For the Defense of the People)-2006.g Kivu dibināta bruņota kustība, ar nolūku gāzt KDR oficiālo valdību. Līdz 2008.gada beigām, ietekmīgākais nemiernieku grupējums visā Kongo Demokrātiskajā republikā. 2009.gadā sašķēļas, bet pastāv vēl mūsdienās.

EUFOR (European Union Force) - Eiropas Kopējās Drošības un Aizsardzības politikas ietvaros radītie ES ātrās reaģēšanas spēki, kas neatkarīgi no NATO darbojas Balkānos, KDR un Čadā. No 2006.g Jūlija EUFOR RD-Congo atbalsta ANO miera misiju MONUC miera nodrošināšanā KDR.

EUPOL-Kinshasa - Eiropas Savienības Policijas Misija Kinšasā. No 2005.g jūnija līdz 2007.g jūlijam ar nolūku apmācīt KDR policijas spēkus un asistēt tiem miera nodrošināšanā KDR prezidenta un parlamenta vēlēšanu laikā 2006.gadā.

EUSEC- (European Union Security Sector Reform Mission). ES militāro padomnieku misija **KDR** ar nolūku apmācīt KDR armijas spēkus, kaujām ar dumpiniekiem Kivu provincēs un sniegt Kinšasas valdībai praktisku palīdzību. Misija tika sākta 2005.g. un turpinās mūsdienās.

FDD (Forces for the Defence of Democracy)-Burundi dibināta Hutu partija, kas Otrā Kongo kara laikā, pretstatā Burundi oficiālajai nostājai, atbalsta Kabilas valdību

FDLR (Democratic Forces for the Liberation of Rwanda)-2000.gadā izveidots Ruandas hutu militārais formējums KDR teritorijā, kas vajā tutsi piederīgos. 2009.gadā KDR un Ruanda noslēdz vienošanos, kas ļauj Ruandas spēkiem ienākt Kivu teritorijās, lai kopā ar KDR cīnītos pret FDLR. ASV šo organizāciju ir pasludinājusi par teroristisku.

FNLC (Front National pour la Libération du Congo) - 70.gados dibināta grupa no Katangas provinces kaujiniekiem, ar mērķi gāzt Mobutu varu. 1978. gadā veiksmīgi iebrūk Zairā un izraisa Šabas konfliktus. Ar Rietumvalstu, Ķīnas un Marokas palīdzību Mobutu sakauj FNLC. Pēc sakāves, tās pārgrupējas Angolā un vēlāk iekļaujas Kabilas vadītajā koalīcijā pret Mobutu.

Hutu - Etniska grupa, kas izplatīta Lielo Ezeru reģionā. Pārsvarā apdzīvo Ruandu un Burundi, kur tā sastāda 80-85% iedzīvotāju, kā arī KDR Ziemeļu un Dienvidu Kivu, kur šī grupa pārceļoja pēc 1994.g īstenotā genocīda pret tutsi Ruandā. Hutu atbalstīja gan Mobutu, gan Lorēns Kabila militārajos konfliktos ar Ruandu Pirmajā un Otrajā Kongo karā.

Interahamwe - Ruandas Hutu bruņots grupējums, kas pēc 1994.g. gencīda pārbēga uz KDR. Abos Kongo karos cīnās valdības pusē. Tulkojumā šis nosaukums nozīmē „Tie, kas strādā kopā. Taču „Intera” jeb „strādāt” vietējā slengā apzīmē „lietot mačeti” vai „nogalināt”. Šī grupa nodarbojās ar civiliedzīvotāju nolaupīšanām un slepkavībām. Līdz 2014. gadam Starptautiskā Krimināltiesā ir notiesājusi 47 šīs grupas līderus.

Ituri province - atrodas KDR ziemeļaustrumos, robežojas ar Ugandu un Dienvidsudānu. Provinces galvaspilsēta-Bunia pilsēta, kurā 2003.g. aprīlī un maijā tika nogalināti vairāki ANO miera misijas dalībnieki, tādējādi aizsākot operāciju Artemīda.

Kabila Lorēns (1939-2001) - pirmais KDR prezidents. Pēc Kongo neatkarības iegūšanas, darbojies Patrisa Lumumbas pusē un bijis opozīcijā Mobutu Sesse Seko. 1965.gadā īslaicīgi cīnījies kopā ar Ernesto „Če” Gevaru. 1967.gadā izveido Tautas Revolucionāro Partiju un līdz 1988.g. dienvidu Kivu ar Ķīnas atbalstu vada marksistisku valstiņu. 20.g. 90tajos gados vada Zairas Tutsi cīņā pret Hutu un Mobutu spēkiem un ar Ruandas atbalstu, kļūst par galveno anti-Mobutu kustības līderi. Pēc Mobutu gāšanas kļūst par prezidentu un sanaidojas ar bijušajiem sabiedrotajiem, izraisot Otro Kongo karu. 2001.g. nogalina miesassargs.

Kabila Žozefs (1971) - Lorēna Kabilas mantinieks un KDR līderis no 2001.g. 2006.gadā oficiāli ievēlēts par KDR prezidentu un 2011.g. pārvēlēts. Viņa laikā noslēdz Sansitijas miera līgumu 2003.g., ar ko beidzas Otrais Kongo karš, panāk aktīvāku ANO un ES atbalstu Kongo demokratizācijai un uzlabo attiecības ar Ruandu 2008.g., cīņā pret Lorēnu Nkundu un hutu ekstrēmistiem.

Kasavubu Žozefs (1910-1969) Pirmais Kongo prezidents no 1960-1965.gadam. Patrisa Lumumbas politiskais ienaidnieks. Pēc Mobutu apvērsuma 1965.g. tiek turēts mājās arestā, kurā mirst 1969.g.

Kagamē Pauls (1957) Pašreizējais Ruandas prezidents un Tutsi dumpinieku līderis, kurš izbeidza hutu īstenoto Ruandas genocīdu 1994.gadā. Kopā ar Ugandu, izveido AFDL kustību Mobutu gāšanai un par tās vadītāju ieceļ Lorēnu Kabilu. 1998.g. pieņem lēmumu iebrukt KDR, lai novērstu tutsi vajāšanu, kā arī iegūtu pieeju tās dabas bagātībām.

Katanga - Līdz 1997.gadam zināma kā Šabas province. Robežojas ar Angolu un Zambiju, bet Tanganjakas ezerā ir robeža ar Tanzāniju! Bagāta ar varu, kobaltu, litiju, dimantiem u.c. dabas resursiem.

Kivu provinces - Atrodas KDR austrumu daļā. Iedalās Ziemeļu Kivu robežojas ar Ruandu, Ugandu un Burundi, Dienvidu Kivu ar Ruandu, Burundi un Tanzāniju. Politiski nestabils reģions līdz mūsdienām. 2008. gadā Lorēns Nkunda aizsāka Kivu konfliktu, kurš dažādās fāzēs turpinājās līdz 2013.gadam.

LRA (Lord's Resistance Army)-Dieva Pretestības Armija. 1987.g. nodibināta reliģiski militāra organizācija, kas apvieno misticismu, cilšu reliģijas un kristietību. Pārsvarā darbojās Ugandā un Dienvidsudānā, bet 2005.g. vidū ienāk KDR. Bēdīgi slavena ar seksuāliem

noziegumiem, laupīšanām un bērnu rekrutēšanu. 2007. gadā MONUC speciālajā operācijā tiek padzīta no KDR. Mūsdienās pastāv Centrālāfrikas Republikā.

Lumumba Patriss (1925-1961) - Kongo neatkarības kustības līderis un pirmais Kongo republikas premjerministrs. Sava Pan-afrikanisma dēļ iegūst ienaidniekus Rietumvalstīs, bet attiecību veidošana ar PSRS izraisa Lumumbas krišanu un vēlāk arī nāvi. Joprojām nav īstas skaidrības, kurš ir vainīgs pie Lumumbas nogalināšanas, visbiežāk tiek minēts CIP.

MLC (Mouvement pour la Liberation du Congo) - 1999.g nodibināts militārs grupējums (no 2008.gada politiska partija), cīņai pret Lorēnu Kabilu. Viena no ietekmīgākajām nemiernieku grupām. Galvenais atbalstītājs – Uganda.

Mobutu Žozefs (1930-1997) jeb Mobutu Sesse Seko. 1965.g apvērsuma ceļā nāk pie varas Kongo un 1971.g to pārdēvē par Zairu. Viens no uzticamākajiem rietumu sabiedrotajiem Āfrikā Aukstā kara laikā. Pirmā Kongo kara (1996-1997).g rezultātā zaudē varu Lorēnam Kabilam un mirst no kakla vēža 1997.gadā

MONUC (Mission de l'Organisation des Nations Unies en République démocratique du Congo) - Apvienoto Nāciju misija Kongo Demokrātiskajā Republikā. Izveidota 1999.g novembrī, ar nolūku stabilizēt situāciju KDR. No 2003.g aktīvāk sadarbojas ar Eiropas Savienību. 2010.gadā maina nosaukumu uz MONUSCO jeb Apvienoto Nāciju Stabilizācijas misija Kongo Demokrātiskajā Republikā. 2014.g tās sastāvā ir 20 000 karavīru.

MPR - (Mouvement Populaire de la Revolution) 1967.g. Kongo diktatora Mobutu nodibinātā varas partija. Tās ideoloģija paredz atteikties no visa rietumnieciskā un vērsties pret komunistiem un mazākumtautībām. Pēc Mobutu gāšanas tiek pārveidota par UDEMO (Mobutistu demokrātu savienība) kuru vada Mobutu dēls Nzanga Mobutu.

Mugabe Roberts (1924). Zimbabves prezidents no 1987. gada. Lorēna Kabilas sabiedrotais Otrajā Kongo karā (1998-2003), neraugoties uz Zimbabves ekonomisko situāciju, atbalstīja Kabilu ar naudas aizdevumiem un karavīriem. Mugabes motivācija bija iespēja iegūt pieeju KDR dabas resursiem.

Nkunda Lorēns (1967) - Kongo Demokrātiskās Republikas armijas ģenerālis, kurš 2004.g pameta dienestu armijā un Kivu sāka veidot jaunu dumpinieku kustību Žozefa Kabilas gāšanai. Izveidojot CNDP viņš 2008.g uzsāk militāru konfliktu Ziemeļu Kivu provincē. Ilgu laiku uzskatāms par ietekmīgāko nemiernieku līderi KDR pēc Otrā Kongo kara. 2009.g viņa formējumā sākas šķelšanās un viņš bēg uz Ruandu, kur tiek apcietināts un joprojām gaida spriedumu.

OAU (Organisation of African Unity)-Āfrikas Vienotības Organizācija. Pastāv no 1963-2002.g, kad to likvidē un izveido Āfrikas Savienību (AU).

PSRS 1922.g dibināta Sociālistiska lielvalsts, viena no Otrā pasaules kara uzvarētājvalstīm, un viena no divām Superlielvalstīm Aukstā kara laikā. Cenšas palielināt savu ietekmi visā

pasaulē, tostarp Āfrikā. Sadarbība ar PSRS tiek izmantota par iemeslu Patrisa Lumumbas gāšanai 1961. gadā. Oficiāli beidz pastāvēt 1991. g

RAL (Army for the Liberation of Rwanda) - Militārs formējums kas izveidots 1995. gadā KDR teritorijā, sastāv no hutu ekstrēmistiem, kas aizbēguši no Ruandas pēc sakāves 1994. gadā. RAL pastāvēšana KDR teritorijā 1998. gadā kalpoja par vienu no iemesliem Ruandas iebrukumam. 2001. gadā tiek iekļauta FDLR

RCD (Rally for Congolese Democracy) 1998. g Ugandas un Ruandas izveidota nemiernieku vienība cīņai pret Lorēnu Kabilu. Otrā Kongo kara laikā kopā ar MLC kļūst par ietekmīgākajiem nemiernieku grupējumiem KDR austrumu provincēs. 2003. g kļūst par politisku partiju un savu militāro aktivitāti beidz līdz ar iekļaušanu KDR pagaidu valdībā 2003. g beigās.

RPF (Rwandan Patriotic Front)- Valdošā partija Ruandā no 2003. gada. Tās līderis, pašreizējais Ruandas prezidents Pauls Kagamē.

SADC (Southern African Development Community). Dibināta 1980. gadā sākotnēji kā Dienvidāfrikas Attīstības un Koordinēšanas konference jeb SADCC), bet 1992. g nosaukumu maina uz SADC. Politiska un Ekonomiska organizācija, kas apvieno 15 Centrālās un Dienvidāfrikas valstis.

SPLA (Sudan People's Liberation Army)-1983. g dibināta partizānu kustība Sudānas pilsoņu karā, mūsdienās aktīva DienvidSudānas reģionā. Otrajā Kongo karā iesaistoties Kabilas spēku pusē.

UNITA (National Union for the Total Independence of Angola)-Nacionālā Savienība Angolas Pilnīgai Neatkarībai. 1966. g dibināta partija, cīņai par neatkarību no Portugāles. 20. gs 70 n 80. gados cīnījās pret Tautas Kustību Angolas Atbrīvošanai jeb MPLA, kuru atbalstīja PSRS. 90tajos gados UNITA pieslējās Mobutu atbalstam un Pirmajā Kongo karā cīnās Mobutu pusē, savukārt Otrajā Karā iesaistās dumpinieku pusē, vairāk izvēršot karadarbību pret KDR dislocētajiem Angolas spēkiem nekā Kinšasas karaspēku. 2008. gadā izbeidz bruņotu cīņu.

UPC (Union des Patriotes Congolais) - Politisks un militārs grupējums Ituri apgabalā, kas atbalsta Hemu cilti cīņā pret Lendu. Aktīvs no 2001.-2006. gadam, kad iegūst 3 vietas KDR parlamentā. Bēdīgi slavens grupējums ar bērnu vervēšanu karaspēkā.

UPDF (Uganda People's Defence Force)-Ugandas Tautas Aizsardzības Spēki jeb Ugandas armija, no 1998-2003. g kopā ar MLC cīnās pret KDR armiju un tās sabiedrotajiem. Pēc 2003. g atsevišķas armijas daļas piedalās operācijās Ituri apgabalā kopā ar MONUC un KDR bruņotajiem spēkiem.

2. pielikums

Kartes

1.1. Kongo Demokrātiskā Republika 2009.g.¹⁰⁶

¹⁰⁶ <http://www.ezilon.com/maps/africa/d-r-of-congo-maps.html> (skatīts 08.05.2014)

Base 505276 (A00820) 1-83

1.2.att.Zaira.No 1971-1996.¹⁰⁷

¹⁰⁷ <http://www1.american.edu/ted/ebola.htm> (skatīts 08.05.2014)

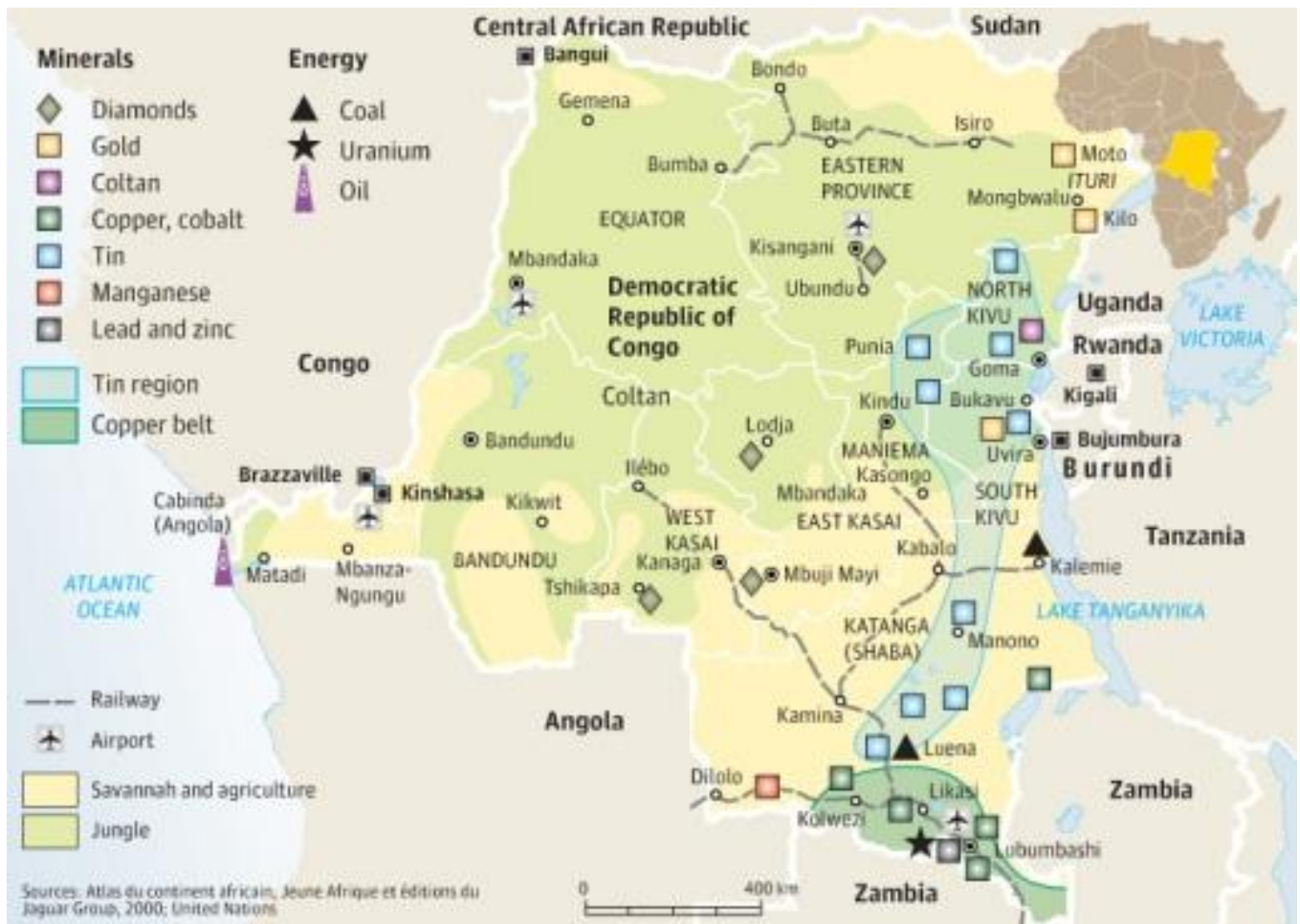
Map 3: Regional actors in the Second Congo War

Source: *The New Internationalist*

Carte 3: Acteurs régionaux de la Seconde guerre du Congo

2.1.att.Militārā situācija Kongo Demokrātiskajā Republikā 2001.gadā¹⁰⁸

¹⁰⁸ <http://rachelstrohm.com/2013/02/16/maps-of-rebels-old-new-in-the-drc/>

2.2.att. Derīgo izrakteņu atradnes Kivu provincēs 2001.g.¹⁰⁹

¹⁰⁹ http://www.huffingtonpost.com/georgianne-nienaber/congo-time-to-send-in-the_b_291367.html (skatīts 08.05.2014)